МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Облік та аналіз виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0714-оа
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
освітньої програми облік і аудит
К.С. Джеріна
Керівник к.е.н., доцент Сьомченко В.В.
Рецензент д.е.н., доцент Варламова І.С.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Зав. кафедрою _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Джеріній Кароліні Сергіївні

1. Тема роботи: Облік та аналіз виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» керівник роботи Сьомченко Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент, затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 року № 439-с.

2. Строк подання студентом роботи 25 листопада 2025 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності установи.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліку і аналізу виробничих запасів; проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку і аналізу виробничих запасів; вивчити існуючі методики бухгалтерського обліку і аналізу виробничих запасів на підприємстві; дослідити проблемні аспекти обліку виробничих запасів на підприємстві та запропонувати шляхи їх удосконалення; проаналізувати використання виробничих запасів на підприємстві, розробити рекомендації щодо оптимізації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємстві.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 10 рис., 31 табл., 12 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Сьомченко В.В. доцент	05.08.2025 р.	05.08.2025 р.
2	Сьомченко В.В. доцент	09.09.2025 р.	09.09.2025 р.
3	Сьомченко В.В. доцент	03.10.2025 р.	03.10.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2025	виконано
2.	Написання вступу	липень 2025	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2025	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2025	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2025	виконано

Студент _____ К.С. Джеріна
(підпис)

Керівник роботи _____ В.В. Сьомченко
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 121 с., 31 табл., 10 рис., 77 літературних джерела.

АНАЛІЗ, ОБЛІК, ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ, РОСЛИННИЦТВО, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ, УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІТИЧНИЙ ОБЛІК

Метою дослідження кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку й аналізу виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» з метою підвищення ефективності їх використання та забезпечення достовірності облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Об’єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку та аналізу виробничих запасів в системі управління сільськогосподарським підприємством.

У кваліфікаційній роботі використовувались такі методи дослідження: спостереження, порівняльний аналіз, табличний і графічний методи, нормативно-правовий аналіз, аналітичний метод та інші.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів на підприємстві з метою підвищення аналітичності повноважень. Найбільш значущими результатами дослідження є:

– удосконалено визначення «виробничі запаси сільськогосподарського підприємства», яке включає матеріальні та нематеріальні ресурси, зокрема біологічні активи та незавершене виробництво, що забезпечує комплексний

облік, точне планування та контроль запасів, підвищує достовірність даних для управлінських рішень та відповідає сучасним потребам агровиробництва;

– запропоновано класифікацію виробничих запасів для ТОВ «БАКАЙ АГРО», яка виділяє групи запасів з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва, зокрема: окремо для рослинництва та тваринництва, незавершене виробництво та біологічні активи. Це дозволяє вести більш аналітичний облік, контролювати витрати, планувати ресурси та оцінювати ефективність виробничих циклів, що є відмінністю від традиційних класифікацій, застосовуваних у бухгалтерському обліку;

– запропоновано удосконалити облікову політику ТОВ «БАКАЙ АГРО» шляхом впровадження методів оцінки запасів з урахуванням агровиробництва, багаторівневого аналітичного обліку за культурами та підрозділами, уніфікованих форм цифрових документів та регламентованих процедур повернення і списання матеріалів, що забезпечить точність обліку, оптимізацію запасів, зниження витрат і підвищення ефективності планування та контролю;

– запропоновано впровадити на підприємстві комплекс заходів з ефективного управління виробничими запасами, що забезпечить своєчасне надходження матеріалів, зменшить перевитрати та втрати, скоротить витрати на зберігання, підвищить кваліфікацію персоналу, створить систему моніторингу та аналітики, що дозволить знизити собівартість продукції та підвищити економічну ефективність підприємства.

Практична цінність отриманих результатів полягає в можливості їх впровадження в діяльність сільськогосподарських та інших підприємств незалежно від форми власності. Вони сприяють більш обґрунтованому та ефективному підходу до організації обліку та аналізу виробничих запасів, що, у свою чергу, дозволяє оптимізувати їх використання та знизити собівартість продукції.

SUMMARY

Qualifying work contains: 121 p., 31 tab., 10 fig., 77 references.

ANALYSIS, ACCOUNTING, PRODUCTION INVENTORIES, CROP GROWING, AGRICULTURAL ENTERPRISE, ACCOUNTING POLICY, ACCOUNTING ORGANIZATION, ECONOMIC EFFICIENCY, MANAGEMENT ACCOUNTING, ANALYTICAL ACCOUNTING

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical foundations and develop practical recommendations for improving the accounting and analysis of production stocks at BAKAI AGRO LLC in order to increase the efficiency of their use and ensure the reliability of accounting information for making management decisions.

The object of the study is the process of accounting and analysis of production stocks in the management system of an agricultural enterprise.

The following research methods were used in the qualification work: observation, comparative analysis, tabular and graphical methods, regulatory and legal analysis, analytical method and others.

The scientific novelty of the results obtained lies in the theoretical justification and development of practical recommendations for improving the accounting and analysis of production stocks at the enterprise in order to increase the analytical power. The most significant results of the study are:

– the definition of «production stocks of an agricultural enterprise» has been improved, which includes tangible and intangible resources, in particular biological assets and work in progress, which ensures comprehensive accounting, accurate planning and control of stocks, increases the reliability of data for management decisions and meets the modern needs of agricultural production;

– a classification of production inventories for BAKAI AGRO LLC is

proposed, which allocates groups of inventories taking into account the specifics of agricultural production, in particular: separately for crop and livestock production, work in progress and biological assets. This allows for more analytical accounting, control costs, plan resources and assess the efficiency of production cycles, which is a difference from traditional classifications used in accounting;

– it is proposed to improve the accounting policy of BAKAI AGRO LLC by implementing methods for estimating inventories taking into account agricultural production, multi-level analytical accounting by crops and divisions, unified forms of digital documents and regulated procedures for returning and writing off materials, which will ensure the accuracy of accounting, optimization of inventories, reduction of costs and increased efficiency of planning and control;

– it is proposed to implement a set of measures for effective inventory management at the enterprise, which will ensure timely receipt of materials, reduce overspending and losses, reduce storage costs, improve personnel qualifications, create a monitoring and analytics system, which will reduce the cost of production and increase the economic efficiency of the enterprise.

The practical value of the results obtained lies in the possibility of their implementation in the activities of agricultural and other enterprises, regardless of the form of ownership. They contribute to a more substantiated and effective approach to the organization of accounting and analysis of inventory, which, in turn, allows optimizing their use and reducing the cost of production.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
РЕФЕРАТ
SUMMARY
ВСТУП……. 10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ
1.1 Сутність, класифікаційні ознаки та значення виробничих запасів у діяльності підприємства……. 16
1.2 Методи оцінки виробничих запасів та їх порівняльна характеристика…… 23
1.3 Правове та нормативне регулювання процесів обліку й аналізу виробничих запасів……. 31
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТООБІГУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «БАКАЙ АГРО»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства……..….. 37
2.2 Система первинного обліку та документообіг виробничих запасів на підприємстві ..…….……..….. 49
2.3 Синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів…….…. 58
2.4 Порядок проведення інвентаризації виробничих запасів на підприємстві …….……..…… 71
2.5 Напрями підвищення ефективності управління виробничими запасами через обліково-аналітичні методи ……. 79
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «БАКАЙ АГРО»
3.1 Основні завдання та інформаційна база аналізу виробничих запасів 85
3.2 Оцінка рівня забезпеченості підприємства виробничими запасами 88

3.3 Оцінка ефективності використання виробничих запасів та напрями вдосконалення управління ними 98
ВИСНОВКИ……. 108
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ……... 115
ДОДАТОК А Фінансова звітність малого підприємства ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023 р…….. 122
ДОДАТОК Б Фінансова звітність малого підприємства ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2024 р…….. 124

ВСТУП

Сучасні умови господарювання, що характеризуються високою конкуренцією, нестабільністю економічного середовища та необхідністю ефективного використання ресурсів, зумовлюють підвищення ролі обліку та аналізу виробничих запасів у діяльності підприємств. Виробничі запаси є однією з найбільш вагомих складових оборотних активів, від ефективного управління якими залежить ритмічність виробничого процесу, собівартість продукції та фінансові результати діяльності. Актуальність теми зумовлена тим, що належна організація обліку та аналізу виробничих запасів дозволяє забезпечити їх оптимальний рівень, уникнути надлишкових витрат, підвищити оборотність та забезпечити достовірність даних фінансової звітності.

Проблематику обліку та аналізу виробничих запасів досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких слід відзначити Бутинця Ф.Ф., який вивчав теоретико-методичні засади бухгалтерського обліку запасів, Загороднього А.Г., Петрик О.А., що аналізували питання автоматизації облікових процесів і документообігу, Савченка В.Ф., який досліджував вплив інформаційних технологій на облік і контроль виробничих запасів, Коваленка В.В., що акцентував увагу на цифровій трансформації обліку, Литвинову В.В., яка розглядала особливості організації обліку в умовах сучасних інформаційних систем, Андріїва А.В. та Ковальчука Т.О., які досліджували інноваційні підходи до оптимізації обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, Хорнгрена Ч., який розробляв концепції управлінського обліку та його застосування у сфері контролю виробничих ресурсів, Друрі К., що висвітлював методи калькулювання та контролю запасів, Нідлза Б., Андерсона Х., Колдуелла Д., які приділяли увагу міжнародним стандартам обліку запасів та їх впливу на управлінські рішення, П. Семака та Р. Ентоні, що розглядали управління

запасами у контексті стратегічного менеджменту, Каплана Р. і Нортона Д., які досліджували взаємозв’язок обліку запасів із системами оцінки ефективності діяльності підприємства.

Отже, системний підхід до організації обліку та аналізу виробничих запасів, поєднання традиційних методів з сучасними технологічними рішеннями та урахування кращих міжнародних практик є необхідною умовою для підвищення ефективності діяльності підприємств, що і зумовлює вибір даної теми дипломної роботи.

Попри значний внесок науковців у розвиток теоретичних і практичних аспектів обліку та аналізу виробничих запасів, низка питань залишається дискусійною та потребує подальшого дослідження. Зокрема, актуальними залишаються проблеми удосконалення методів оцінки запасів в умовах інфляційних процесів, інтеграції сучасних інформаційних технологій у систему обліку та аналізу, адаптації міжнародних стандартів бухгалтерського обліку до вітчизняної практики, оптимізації обліково-аналітичного забезпечення управління запасами для підвищення ефективності їх використання. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів, які б поєднували кращі теоретичні напрацювання з практичними рішеннями, здатними забезпечити конкурентоспроможність підприємств у сучасних економічних умовах.

Об’єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку та аналізу виробничих запасів в системі управління сільськогосподарським підприємством.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та організаційно-практичні аспекти ведення обліку та аналізу запасів, зокрема на прикладі діяльності ТОВ «БАКАЙ АГРО».

Метою дослідження кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку й аналізу виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» з метою підвищення ефективності їх використання та забезпечення

достовірності облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Для досягнення поставленої мети дослідження, необхідно вирішити наступні завдання:

– розкрити економічну сутність, класифікаційні ознаки та визначити роль виробничих запасів у діяльності підприємства;

– проаналізувати методи оцінки виробничих запасів і надати їх порівняльну характеристику з урахуванням вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

– дослідити нормативно-правове забезпечення процесів обліку та аналізу виробничих запасів в Україні;

– оцінити стан організації первинного обліку та документообігу виробничих запасів на підприємстві;

– дослідити порядок ведення синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів на підприємстві;

– розглянути порядок проведення інвентаризації виробничих запасів та її роль у забезпеченні достовірності облікових даних;

– провести аналіз забезпеченості підприємства виробничими запасами та ефективності їх використання;

– визначити проблеми та недоліки в діючій системі обліку й аналізу виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» та розробити рекомендації щодо оптимізації обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві.

Дослідження проводилося за матеріалами звітності ТОВ «БАКАЙ АГРО» село Біленьке, Запорізького району, Запорізької області.

У кваліфікаційній роботі використовувались такі методи дослідження: спостереження – для фіксації реального стану облікових процедур; порівняльний аналіз – для співставлення нормативних вимог та практичної реалізації обліку запасів; табличний і графічний методи – для узагальнення показників; нормативно-правовий аналіз – для оцінки відповідності застосованих підходів чинному законодавству; аналітичний метод – для

формулювання висновків і пропозицій.

Інформаційна база дослідження охоплює законодавчі та нормативні акти України, що регламентують порядок організації обліку й аналізу виробничих запасів; спеціалізовані наукові та навчальні видання з питань бухгалтерського обліку й економічного аналізу; фінансову, статистичну та внутрішньогосподарську звітність ТОВ «БАКАЙ АГРО»; а також матеріали періодичних видань і електронних ресурсів, присвячених проблематиці обліку та ефективного управління виробничими запасами.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів на підприємстві з метою підвищення аналітичності повноважень. Найбільш значущими результатами дослідження є:

– удосконалено поняття «виробничі запаси сільськогосподарського підприємства» інтегрує матеріальні та нематеріальні ресурси, включно з біологічними активами та незавершеним виробництвом, відображаючи специфіку діяльності рослинництва та тваринництва. Таке визначення забезпечує комплексний підхід до обліку, планування та контролю запасів, підвищує достовірність даних для управлінських рішень та адаптоване до потреб сучасного сільськогосподарського виробництва;

– запропоновано класифікацію виробничих запасів для ТОВ «БАКАЙ АГРО», яка виділяє групи запасів з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва, зокрема: окремо для рослинництва та тваринництва, незавершене виробництво та біологічні активи. Це дозволяє вести більш аналітичний облік, контролювати витрати, планувати ресурси та оцінювати ефективність виробничих циклів, що є відмінністю від традиційних класифікацій, застосовуваних у бухгалтерському обліку;

– запропоновано удосконалення облікової політики ТОВ «БАКАЙ АГРО» через впровадження методів оцінки запасів із урахуванням специфіки агровиробництва, багаторівневого аналітичного обліку за культурами,

полями та підрозділами, розробку уніфікованих форм первинних документів для цифрового обліку та регламентування процедур повернення і списання невикористаних матеріалів. Впровадження цих заходів забезпечує точність обліку, достовірність фінансової та управлінської інформації, оптимізацію використання запасів, зниження витрат і втрат ресурсів, а також підвищує ефективність планування та контролю виробничих процесів.

– запропоновано впровадити на підприємстві комплексну систему заходів щодо підвищення ефективності використання виробничих запасів, що включає оптимізацію обліку та контролю, впровадження автоматизованих ERP-систем, планування матеріальних потреб з урахуванням сезонності, раціоналізацію використання ресурсів, вдосконалення організації складів та підвищення кваліфікації персоналу, що забезпечить точне та своєчасне надходження матеріалів, зменшить перевитрати та втрати у виробництві, скоротить витрати на зберігання та обслуговування запасів, підвищить дисципліну та компетентність персоналу у роботі з матеріалами, створить ефективну систему моніторингу та аналітики використання запасів, що сприятиме зниженню собівартості продукції та підвищенню економічної ефективності підприємства, забезпечуючи інтегроване управління виробничими запасами, прозорість і контроль процесів та можливість оперативного прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Практична цінність отриманих результатів полягає в можливості їх впровадження в діяльність сільськогосподарських та інших підприємств незалежно від форми власності. Вони сприяють більш обґрунтованому та ефективному підходу до організації обліку та аналізу виробничих запасів, що, у свою чергу, дозволяє оптимізувати їх використання та знизити собівартість продукції.

Основні висновки та розробки дослідження були використані для удосконалення системи обліку та аналізу виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» шляхом запровадження додаткового аналітичного обліку окремих груп запасів, а також розробки спеціальних внутрішніх документів і

практичних рекомендацій щодо організації контролю та управління запасами на підприємстві.

За результатами дослідження опубліковано тези на тему «Аналіз ефективності використання виробничих запасів як інструмент оптимізації витрат». (у Збірнику матеріалів XIX міжнародної науково-практичної конференції (17-18 квітня 2025 р., м. Запоріжжя) «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави», наукову статтю у фаховому виданні на тему: «Бухгалтерський облік готової продукції та проблемні аспекти її оцінки» (Бізнес Інформ. 2024. № 10. С. 339-345), статтю у колективній зарубіжній монографії на тему «Digital transformation of inventory accounting: European practice and Ukrainian realities» (Digital transformations as the foundation of Ukraine’s socio-economic security in the postwar period: concepts, tools and prospects / За загальною редакцією Череп А. В., Дашко І. М. Рига: Baltija Publishing. 2025 С. 46-59), а також статтю у кафедральному збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства», м. Запоріжжя, ЗНУ. 2025.) на тему «Шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів у виробничому процесі підприємства».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи становить 121 стандартних машинописних аркушів, що містять – 31 таблицю, 10 рисунків. Список використаних джерел із 77 найменувань подано на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність, класифікаційні ознаки та значення виробничих запасів у діяльності підприємства

Виробничі запаси є однією з ключових складових матеріальних ресурсів підприємства і виконують надзвичайно важливу функцію в забезпеченні безперервності виробничого процесу. Вони виступають своєрідним буфером, що дозволяє підприємству реагувати на коливання попиту, зміни постачання та непередбачувані ризики, пов’язані з перебоями у постачанні матеріалів. Ефективне управління виробничими запасами забезпечує не лише стабільність технологічних процесів, а й економічну доцільність, зменшення витрат на їх утримання та підвищення загальної ефективності виробництва.

Виробничі запаси виконують кілька важливих функцій:

– страхова функція – забезпечення підприємства ресурсами у разі нестачі постачань або непередбачених коливань попиту;

– виробнича функція – безпосереднє використання у технологічному процесі для виготовлення продукції;

– економічна функція – вплив на собівартість продукції та фінансові результати підприємства;

– контрольна функція – об’єкт обліку та аналізу, що дозволяє оцінювати ефективність використання матеріальних ресурсів [1].

Багато науковців досліджували питання визначення понять «запаси» та «виробничі запаси», проте їхні підходи та акценти значною мірою відрізняються. Одні автори розглядають запаси виключно як матеріальні

ресурси, що забезпечують безперервність діяльності підприємства, інші наголошують на їхній ролі у виробничому процесі та управлінні ефективністю підприємства. У зв'язку з цим виникла необхідність порівняльного аналізу цих понять для більш чіткого розмежування їх змісту, визначення структурних компонентів і встановлення їхнього значення в обліку та управлінні виробничими процесами.

Наведемо визначення поняття «запаси» та «виробничі запаси» за різними вітчизняними та зарубіжними науковцями у вигляді таблиці (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «запаси» та «виробничі запаси» за різними науковцями

Поняття	Визначення	Науковець	Особливості
Запаси	Матеріальні ресурси підприємства, що зберігаються для використання у виробництві або для реалізації.	Бутинець Ф.Ф. [3]	Виділяє функціональне призначення та економічну роль у забезпеченні безперервності виробництва.
Запаси	Сукупність матеріальних цінностей, що знаходяться на підприємстві для забезпечення його діяльності.	Завгородній А.Г., Петрик О.А. [18]	Підкреслює важливість системного обліку та контролю запасів.
Запаси	Матеріальні активи, що зберігаються для забезпечення виробничих та комерційних процесів.	Horngren C., Sundem G. [75]	Акцент на бухгалтерському та управлінському аспектах.
Виробничі запаси	Сировина, матеріали та комплектуючі, які використовуються у виробництві продукції.	Коваленко В.В. [26]	Виділяє саме споживчу функцію ресурсів у технологічному процесі.
Виробничі запаси	Матеріальні ресурси, що безпосередньо беруть участь у виробничому циклі і забезпечують випуск продукції.	Литвинова В.В. [35]	Підкреслює управлінський аспект контролю та аналізу.
Виробничі запаси	Запаси сировини та матеріалів, що використовуються у виробничих процесах	Drury C. [73]	Виділяє взаємозв'язок з системою управлінського обліку та аналізу ефективності виробництва.

Аналіз визначень понять «запаси» та «виробничі запаси», представлених у таблиці 1.1, дозволяє зробити висновок, що існує значна різниця у підходах науковців до їх тлумачення. Вітчизняні автори, такі як Бутинць Ф.Ф., Завгородній А.Г., Коваленко В.В., акцентують увагу на функціональному призначенні запасів у забезпеченні безперервності виробництва та управлінні ресурсами, тоді як зарубіжні дослідники (Horngren C., Drury C.) більше фокусуються на управлінському обліку та аналізі ефективності використання запасів. У зв'язку з цим виникає необхідність у порівняльному підході до розуміння цих понять, що дозволяє чіткіше визначити їхню структуру та функції в діяльності підприємства.

Для більш глибокого розуміння сутності виробничих запасів доцільно порівняти їх за основними характеристиками із загальними запасами підприємства. Таблиця 1.2 відображає порівняльну характеристику цих понять, що дозволяє виявити ключові відмінності та специфіку виробничих запасів як об'єкта обліку й аналізу.

Таблиця 1.2 – Порівняльна характеристика понять «запаси» та «виробничі запаси»

Характеристика	Запаси	Виробничі запаси
Економічна роль	Забезпечують безперервність діяльності підприємства, включають усі види матеріальних ресурсів	Безпосередньо використовуються у виробництві продукції
Склад	Сировина, матеріали, готова продукція, товари для продажу	Сировина, матеріали, комплектуючі, паливо, запчастини
Функції	Страхова, виробнича, комерційна	Виробнича, технологічна
Облік	Може вестися на загальному рівні підприємства	Вимагає аналітичного та синтетичного обліку по групах і видах ресурсів

Порівняльний аналіз показує, що виробничі запаси є специфічною частиною загальних запасів підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на виробничий процес і вимагають більш детального обліку та контролю. На відміну від загальних запасів, які можуть включати готову продукцію чи товари для реалізації, виробничі запаси виконують перш за все

виробничу та технологічну функції, що робить їх критично важливим об’єктом для управлінського та аналітичного контролю. Такий підхід дозволяє підприємству оптимізувати використання матеріальних ресурсів і підвищувати ефективність виробництва.

Підсумовуючи порівняльний аналіз, слід зазначити, що виробничі запаси виступають особливою категорією ресурсів підприємства, яка потребує детального обліку та контролю для забезпечення ефективності виробничого процесу. Врахування їх специфіки дозволяє правильно організувати управлінський та аналітичний облік, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Для більшої системності і точності обліку необхідно застосовувати науково обґрунтовану класифікацію запасів. Саме класифікація дозволяє групувати запаси за різними ознаками, визначати їх роль у виробничому процесі та вибудовувати ефективну систему обліку й контролю. На рис. 1.1 наведено основні ознаки класифікації виробничих запасів.

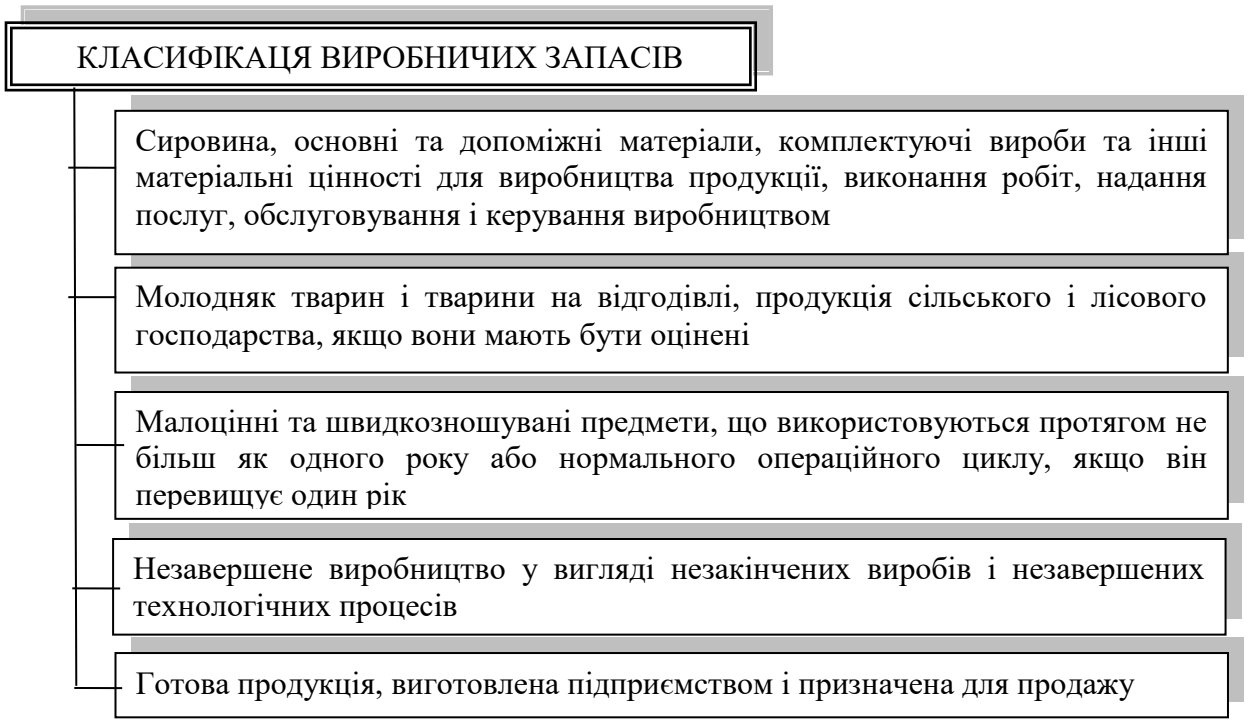

Рисунок 1.1 – Класифікація виробничих запасів

Класифікація виробничих запасів не лише систематизує матеріальні ресурси підприємства, а й забезпечує ефективне виконання основних завдань обліку та контролю. Вона дозволяє точно визначати об’єкти обліку, встановлювати порядок їх обліку та аналізу, а також формувати достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації запасів. На рис. 1.2 наведено основні завдання обліку та контролю виробничих запасів, виконання яких сприяє ефективному управлінню матеріальними ресурсами на підприємстві.

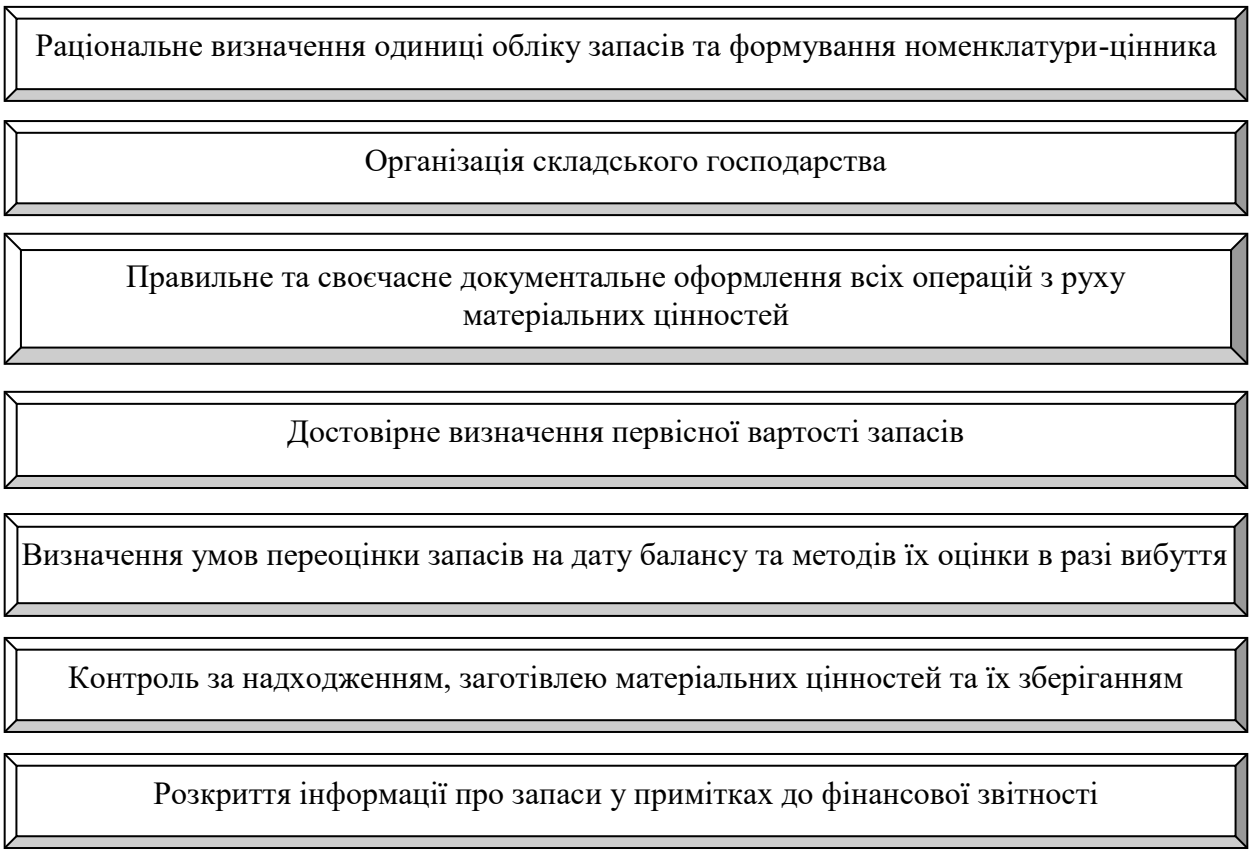

Рисунок 1.2 – Основні завдання обліку та контролю запасів

Для ефективного ведення обліку виробничих запасів на підприємстві ТОВ «БАКАЙ АГРО» нами запропоновано власну класифікацію запасів, яка враховує специфіку сільськогосподарського виробництва та потреби управління ресурсами. Класична класифікація запасів, що використовується у загальному бухгалтерському обліку, часто не дозволяє відокремлювати

матеріали та ресурси за напрямами діяльності рослинництва та тваринництва, а також не виділяє групи, важливі для контролю обороту малоцінних і швидкозношуваних предметів або оцінки біологічних активів.

Запропонована класифікація розроблена з урахуванням:

– поділу запасів за видами виробничої діяльності (рослинництво, тваринництво);

– необхідності аналітичного обліку окремих груп ресурсів, що дозволяє контролювати витрати та оптимізувати запаси;

– забезпечення контролю за незавершеним виробництвом та готовою продукцією для точного планування виробничих циклів і продажів;

– ведення обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів для уникнення зайвих витрат.

Таким чином, дана класифікація є більш деталізованою та адаптованою до специфіки діяльності ТОВ «БАКАЙ АГРО» (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Запропонована класифікація виробничих запасів для ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№	Група запасів	Приклади	Обґрунтування
1	2	3	4
1	Сировина та матеріали для рослинництва	Насіння, добрива, засоби захисту рослин, ґрунтопокривні матеріали	Виділення цієї групи дозволяє вести окремий облік витрат на вирощування культур та оптимізувати запаси, що впливає на собівартість продукції
2	Сировина та матеріали для тваринництва	Кормові суміші, добавки, ветеринарні препарати, матеріали для утримання тварин	Окремий облік забезпечує контроль витрат на годування та догляд за тваринами, запобігає нестачі кормів
3	Основні та допоміжні матеріали, комплектуючі для виробничого процесу	Паливо, мастила, запчастини для техніки, інструменти, пакувальні матеріали	Відокремлення допомагає вести аналітичний облік та контролювати оборот малоцінних і швидкозношуваних предметів
4	Незавершене виробництво	Недозрілі культури (рослинництво), незавершені обробки у тваринництві (молодняк на відгодівлі)	Окремий облік дозволяє оцінити ефективність виробничих циклів та планувати ресурсні потреби

Продовження таблиці 1.3

1	2	3	4
5	Готова продукція сільськогосподарського виробництва	Зерно, овочі, фрукти, молоко, м’ясо, яйця	Важлива для обліку продажів, формування доходів та контролю залишків продукції
6	Малоцінні та швидкозношувані предмети	Інструменти, одноразові витратні матеріали, захисний одяг	Ведення окремого обліку допомагає контролювати їх споживання та запобігати зайвим витратам
7	Тварини на вирощуванні та продукція тваринництва, що підлягає оцінці	Молодняк, дорослі тварини	Виділення окремої категорії дозволяє оцінювати біологічні активи та вести аналітичний облік для планування виробництва та продажів

Запропонована нами класифікація виробничих запасів дозволить підприємству ТОВ «БАКАЙ АГРО»:

– вести більш точний і аналітичний облік запасів за напрямами виробництва, що підвищує ефективність контролю витрат;

– планувати потреби в сировині та матеріалах, запобігаючи дефіциту або надлишкам;

– оцінювати ефективність виробничих циклів та оптимізувати процеси виробництва;

– контролювати оборот малоцінних і швидкозношуваних предметів для зменшення зайвих витрат;

– проводити оцінку біологічних активів і планувати реалізацію продукції тваринництва;

– забезпечувати достовірність даних про залишки готової продукції для фінансового обліку та прийняття управлінських рішень.

Таким чином, застосування цієї класифікації створює основу для більш ефективного управління ресурсами та підвищує прозорість обліку на підприємстві.

Після визначення та структурування виробничих запасів для ТОВ «БАКАЙ АГРО» стає очевидною необхідність удосконалення самого поняття «виробничі запаси» з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва. Класичне визначення виробничих

запасів у бухгалтерському обліку охоплює сировину, матеріали, напівфабрикати та готову продукцію, проте воно не відображає особливості сільськогосподарської діяльності, де суттєву роль відіграють біологічні активи, незавершене виробництво у вигляді ростучих культур або молодняка, а також сезонність та довготривалі цикли виробництва.

Тому, нами запропоновано удосконалене поняття «виробничі запаси» для сільськогосподарського підприємства, яке слід розглядати як: матеріальні та нематеріальні ресурси, які використовуються або призначені для забезпечення виробничого процесу у рослинництві та тваринництві, включаючи сировину, матеріали, комплектуючі, малоцінні та швидкозношувані предмети, незавершене виробництво (рослини, молодняк тварин), готову продукцію сільськогосподарського виробництва та біологічні активи, що підлягають оцінці, і які забезпечують безперервність виробничих циклів, формування доходів і контроль ефективності використання ресурсів.

Таке визначення дозволяє не лише охопити всі суттєві елементи виробничого процесу на підприємстві, а й забезпечує підґрунтя для аналітичного обліку, планування ресурсів, оцінки ефективності виробництва та прийняття управлінських рішень.

1.2 Методи оцінки виробничих запасів та їх порівняльна характеристика

Оцінка виробничих запасів має важливе значення для формування облікової політики підприємства. Одним із ключових принципів оцінки запасів є принцип обережності, який передбачає застосування таких методів обліку, що запобігають переоцінці активів та забезпечують достовірне відображення фінансових результатів компанії. Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, у звітному балансі матеріальні цінності

відображаються за мінімально можливою вартістю, яка визначається порівнянням фактичної собівартості придбаних активів із їхньою ринковою ціною на момент складання балансу.

Згідно з НПСБО 9 «Запаси», на балансі запаси відображаються за наступними критеріями:

1. Початкова вартість – це сума фактичних витрат на придбання або виробництво запасів.

2. Чиста реалізована вартість – очікувана відпускна ціна запасів у процесі звичайної діяльності за вирахуванням витрат на завершення виробництва та збут.

3. Справедлива вартість – сума, за якою актив може бути обміняний або погашений заборгованість у рамках угоди між поінформованими та зацікавленими сторонами [48].

На практиці для відображення вартості запасів у фінансовій звітності використовуються такі види цін:

– історичні або закупівельні ціни, що відображають витрати на момент надходження запасу;

– поточні ціни, які застосовуються на дату оцінки запасів;

– відтворювальні ціни, що прогнозують вартість компонентів на момент їх заміни.

Коливання ринкових цін, попиту і пропозиції, а також інфляційні процеси впливають на стабільність грошової оцінки запасів, що є одним із недоліків грошового вираження їх вартості. При цьому оцінка за історичною вартістю дозволяє отримати достовірну інформацію про вартість активів, а при помірній інфляції вона залишається адекватним показником економічної реальності.

Фактична оцінка запасів надає підприємству важливу інформацію про ефективність використання ресурсів, відповідність продукції потребам споживачів та контроль витрат. Вона дозволяє порівнювати фактичні витрати з плановими, відстежувати зміни крок за кроком та приймати рішення для

максимізації прибутку. Таким чином, правильний вибір методів обліку витрат і оцінки запасів створює умови для підвищення ефективності виробництва та встановлення реально обґрунтованих цін на продукцію.

Первісна вартість запасів визначається залежно від способу надходження на підприємство. Запаси можуть надходити в результаті:

– придбання за грошові кошти або їх еквіваленти;
– виробництва на власному підприємстві;
– внесення до статутного капіталу;
– безоплатного отримання;
– виявлення надлишків під час інвентаризації.

При визначенні первісної вартості придбаних запасів слід враховувати, що не всі витрати на їх отримання включаються до первісної вартості. У випадках, коли достовірно визначити первісну вартість неможливо, запаси можуть оцінюватися за справедливою вартістю з наступним коригуванням до первісної вартості [4].

Формування первісної вартості запасів залежно від джерела надходження підприємства може бути представлено у вигляді таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Формування первісної вартості запасів залежно від напряму їх надходження

Напрям надходження запасів	Первісна вартість
Придбання за грошові кошти або їх еквіваленти	Сума фактичних витрат на придбання, включно з ціною постачальника, податками (крім відшкодованих), транспортними та іншими витратами для приведення запасів у стан, придатний до використання
Виробництво на підприємстві	Собівартість виготовлення, що включає прямі матеріальні та трудові витрати та виробничі накладні витрати
Внесення до статутного капіталу	Договірна або справедлива вартість на дату внесення до статутного капіталу
Безоплатне отримання	Справедлива вартість на дату отримання
Виявлені надлишки під час інвентаризації	Фактична або справедлива вартість в залежності від достовірності оцінки
Обмін на подібні або неподібні запаси	Справедлива вартість отриманих запасів на дату обміну

Аналіз формування первісної вартості запасів залежно від напрямку їх надходження показує, що вартість запасів визначається виходячи із способу їх отримання та включає лише ті витрати, які безпосередньо пов’язані з придбанням або виробництвом. Це дозволяє відображати реальну економічну цінність активів підприємства, забезпечує достовірність фінансової звітності та сприяє контролю за ефективністю використання матеріальних ресурсів.

При формуванні первісної вартості запасів бухгалтерська служба підприємства приділяє значну увагу витратам на транспорт і закупівлю. Ці витрати включають витрати на накопичення запасів, оплату тарифів (фрахт), навантаження та розвантаження, транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, а також витрати на страхування ризиків під час перевезення [6].

Витрати на накопичення охоплюють витрати підприємства на придбання спеціальних матеріалів для зберігання і транспортування запасів (піддони, дошки, плівка, дріт тощо), їх ізоляцію та охолодження (лід, теплоізоляція). Ці витрати враховуються лише у разі одноразової або індивідуальної закупівлі конкретного виду запасів і включають оплату праці співробітників, задіяних у процесі закупівлі.

Вантажно-розвантажувальні роботи зазвичай входять до складу транспортних витрат і можуть включати вартість спеціальних матеріалів для укріплення вантажу. Вартість доставки включає підготовку, тимчасове зберігання та транспортування запасів. Якщо ці послуги виконують сторонні організації, підприємство оплачує їх згідно з контрактом.

У разі використання власного транспорту підприємства до транспортних витрат належать:

– паливо та мастильні матеріали;
– заробітна плата водіїв із нарахуваннями у соціальні фонди;
– експлуатаційні витрати власного транспорту;
– відрядження водіїв та інших співробітників, задіяних у доставці;
– витрати на тимчасове зберігання на складах, станціях або портах;

– витрати на утримання під’їзних доріг та складських приміщень.

Страхування транспортних ризиків є невід’ємною складовою транспортних витрат, оскільки захищає майнові інтереси власника запасів від ризиків пошкодження, крадіжки або нещасних випадків під час транспортування. Вартість страхових послуг визначається сумою застрахованого вантажу та умовами договору зі страховою організацією [5].

Витрати на транспорт та закупівлю можуть включатися до первісної вартості запасів двома методами:

– метод прямого підрахунку – застосовується, коли можна точно визначити витрати на транспортування конкретних одиниць запасів. Наприклад, при перевезенні запасів одного виду всі витрати діляться на кількість перевезених одиниць. Недоліком є обмеженість застосування та значні трудові витрати на облік;

– метод середніх відсотків – витрати на транспорт та закупівлю розподіляються пропорційно між наявними запасами та придбаними протягом звітного періоду. Цей метод застосовується після завершення періоду, а загальна сума витрат відображається на окремому субрахунку запасів відповідно до НПСБО 9.

Вартість запасів, виготовлених власними силами підприємства, визначається відповідно до НПСБО 16 «Витрати». До їх складу входять:

1. Прямі матеріальні витрати – сировина, напівфабрикати та компоненти;

2. Прямі витрати на оплату праці – заробітна плата та соціальні нарахування працівників, задіяних у виробництві;

3. Інші прямі витрати, пов’язані з конкретним об’єктом витрат (амортизація, оренда, додаткові витрати);

4. Виробничі накладні витрати, які поділяються на фіксовані та змінні:

– фіксовані – не залежать від обсягу виробництва, розподіляються на об’єкти витрат за базою (години праці, прямі витрати, обсяг діяльності) при нормальній потужності;

– змінні – пропорційно змінюються з обсягом виробництва та також розподіляються на об’єкти витрат.

Нормальна потужність – це очікуваний середній обсяг діяльності підприємства, який може бути досягнутий у звичайних умовах протягом кількох років або робочих циклів із врахуванням запланованого обсягу виробництва [6].

Запаси, внесені до статутного капіталу, оцінюються за справедливою вартістю, узгодженою засновниками підприємства.

Отже, залежно від джерела надходження запасів, їх первісна вартість визначається різними способами (див. табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Первісна вартість виробничих запасів за НПСБО 9 «Запаси»

№	Джерело надходження	Сутність оцінки
1	Придбані підприємством запаси	Первісна вартість = ціна придбання + витрати на доставку та приведення запасів у стан, придатний до використання
2	Виготовлені на підприємстві	Первісна вартість = собівартість виробництва, що включає прямі матеріальні та трудові витрати та виробничі накладні витрати
3	Отримані безоплатно	Первісна вартість = їхня справедлива вартість на дату надходження
4	Введені до статутного фонду	Первісна вартість = договірна вартість або справедлива вартість на дату внесення
5	Отримані в обмін на подібні запаси	Первісна вартість = обмінна вартість запасів, що передаються, або їхня справедлива вартість
6	Отримані в обмін на неподібні запаси	Первісна вартість = справедлива вартість отриманих запасів на дату обміну

Особливо важливу роль оцінка виробничих запасів відіграє під час їх списання. У цей момент найчастіше виникають складнощі, пов’язані з вибором найбільш оптимального методу оцінки, що впливає на вартість виготовленої продукції, ціну готових виробів, попит споживачів, розмір прибутку від реалізації та коригування економічного ефекту діяльності у звітності для інвесторів. Вибір методу оцінки визначається метою підприємства: якщо запаси призначені для власного використання, у тому числі для виробничих потреб, застосовується оцінка за собівартістю, а якщо

для продажу – за ринковою вартістю. Ринкова вартість також використовується у випадках залучення інвестицій, коли потрібно підвищити оцінку активів. У розвинутих економіках така практика є поширеною, тоді як в Україні застосування ринкової вартості для активів, що реалізуються на аукціонах, поки що обмежене [7].

Запаси підприємства можуть відпускатися на виробничі або господарські потреби, для переробки, а також у порядку реалізації надлишкових або неликвідних запасів. Вибір методу оцінки при їх вибутті залежить від подальшого використання запасів – для власних потреб чи для продажу. Незалежно від способу використання, вартість вибуття запасів істотно впливає на фінансовий результат підприємства за звітний період.

На сьогодні існує кілька методів оцінки запасів, кожен із яких має власні переваги та недоліки. Важливо обрати той метод, який дозволяє максимально точно оцінити запаси з урахуванням інтересів власників та специфіки виробничого процесу. У бухгалтерському обліку ключове не кількість методів оцінки, а їхній позитивний вплив на прийняття рішень щодо ціноутворення на продукцію та оцінку фінансових результатів діяльності підприємства.

При відпуску запасів на виробництво, продаж або інше вибуття їх оцінка проводиться за одним із методів, передбачених НПСБО 9 «Запаси» (див. табл. 1.6) [48]. Оцінка запасів є важливою умовою організації обліку, оскільки вона визначає точність фінансових результатів підприємства. В Україні, як і в багатьох інших країнах, запаси оцінюють за фактичними витратами на їх придбання на момент отримання або використання під час виробництва. У зарубіжній практиці до собівартості запасів не включають витрати, які не можуть бути відшкодовані покупцям [9].

Вибір методу оцінки виробничих запасів є ключовим елементом організації обліку на сільськогосподарському підприємстві, оскільки він безпосередньо впливає на формування собівартості продукції, фінансові результати та ефективність управління ресурсами.

Таблиця 1.6 – Методи оцінки вибуття запасів згідно НПСБО 9 «Запаси»

Метод оцінки	Сутність	Переваги	Недоліки
Метод ціни продажу	Запаси оцінюються за чистою реалізаційною вартістю, тобто очікуваною ціною продажу за вирахуванням витрат на завершення та збут	– відображає можливу реальну виручку; – корисний для швидкозношуваних або нестандартних запасів	– може бути нестабільним через коливання ринкових цін; – не відображає фактичні витрати придбання або виробництва
Метод нормативних витрат	Запаси оцінюються за встановленими нормами витрат матеріалів та праці	– дозволяє планувати та контролювати витрати; – полегшує бюджетування	– не відображає реальні фактичні витрати; – може спотворювати фінансові результати при відхиленнях від норм
Середньозва жена собівартість	Визначається як середньозважена фактична собівартість наявних запасів	– простий та зручний для обліку; – стабільність оцінки залишків при коливанні цін	– менш точно відображає рух конкретних партій запасів; – може приховувати сезонні коливання цін
Метод FIFO (перший надійшов – перший списується)	Запаси списуються у порядку їх надходження	– відображає фактичний рух запасів; – забезпечує актуальну оцінку залишків при зростанні цін	– може завищувати собівартість продажів при падінні цін; – складність обліку при великій номенклатурі запасів
Фактична собівартість (по окремих одиницях)	Кожна одиниця оцінюється за фактичною собівартістю придбання або виробництва	– максимальна точність; – використовується для дорогих або специфічних запасів	– складний облік при великому обсязі дрібних запасів; – потребує детального документообігу

Як видно з таблиці 1.6, кожен із методів має свої особливості, переваги та обмеження, що визначає доцільність їх застосування залежно від типу запасів, умов господарської діяльності та стратегічних цілей підприємства.

Для сільськогосподарських підприємств важливим є точне відображення витрат на виробництво продукції, оскільки діяльність таких підприємств пов’язана з сезонністю, коливанням цін на продукцію та на сировину, а також ризиком нестачі або псування запасів. Метод FIFO дозволяє відображати актуальний рух запасів та забезпечує точну оцінку залишків у періоди зростання цін на матеріали. Середньозважена собівартість

спрощує облік великих обсягів запасів та забезпечує стабільність оцінки залишків. Метод ціни продажу (NRV) є доцільним для швидкозношуваних чи нестандартних матеріалів, а метод нормативних витрат допомагає планувати та контролювати витрати, що особливо важливо для управлінського обліку та бюджетування. Оцінка по фактичній собівартості доцільна для дорогих чи специфічних запасів, де критична точність оцінки [10].

Таким чином, правильний вибір методу оцінки запасів дозволяє сільськогосподарському підприємству:

– забезпечити достовірність фінансової звітності;

– коректно формувати собівартість продукції та ціноутворення;

– ефективно контролювати використання матеріальних ресурсів;

– знизити ризики фінансових втрат через переоцінку або списання запасів;

– приймати обґрунтовані управлінські рішення, орієнтовані на максимізацію прибутку.

Таким чином, метод оцінки запасів слугує не лише обліковим інструментом, а й стратегічним засобом управління ресурсами на сільськогосподарському підприємстві.

1.3 Правове та нормативне регулювання процесів обліку й аналізу виробничих запасів

В умовах ринкової економіки ефективне управління виробничими запасами є одним із ключових факторів забезпечення стабільної діяльності підприємства, особливо у сфері сільськогосподарського виробництва, де сезонність, коливання цін та специфіка технологічних процесів створюють додаткові виклики для бухгалтерського обліку.

Достовірність і своєчасність інформації про запаси безпосередньо

впливають на формування собівартості продукції, рівень рентабельності, фінансовий результат та інвестиційну привабливість підприємства.

Щоб забезпечити єдині підходи до оцінки, документування та відображення операцій із запасами, держава формує комплексну нормативно-правову базу, що охоплює як загальні положення ведення бухгалтерського обліку, так і спеціалізовані стандарти та методичні рекомендації.

Правильне застосування цих норм дозволяє не лише дотримуватись законодавчих вимог, а й забезпечити прозорість фінансової звітності, підвищити рівень контролю за використанням матеріальних ресурсів, знизити ризик втрат та зловживань.

Особливої уваги потребує інтеграція національних правил обліку із міжнародними стандартами, що є важливою умовою для підприємств, орієнтованих на залучення інвестицій та вихід на зовнішні ринки. Таким чином, дослідження правового та нормативного регулювання процесів обліку й аналізу виробничих запасів є необхідною передумовою для побудови ефективної системи управління матеріально-технічними ресурсами на підприємстві.

Формування повної, достовірної та своєчасної інформації про виробничі запаси в системі бухгалтерського обліку в Україні здійснюється на основі ряду законодавчих та нормативних актів, що регламентують методологію їх визнання, оцінки, аналізу та розкриття у фінансовій звітності. Одним із ключових документів є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 року, який визначає правові засади ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Закон встановлює основні принципи обліку, серед яких автономність підприємства, безперервність діяльності, послідовність облікової політики та превалювання сутності над формою. Документ регламентує вимоги до організації облікової політики, зокрема щодо вибору методів оцінки запасів, а також передбачає, що будь-які господарські операції повинні оформлюватися належним чином складеними

первинними документами. Важливим положенням є норма про відповідальність керівника та головного бухгалтера за достовірність облікових даних і звітності, що підкреслює значення дисципліни облікового процесу [60].

Методологічна основа формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси та порядок її розкриття у фінансовій звітності визначається Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Цей стандарт встановлює визначення запасів, умови їх визнання активами, порядок формування первісної вартості залежно від джерела надходження, методи оцінки при вибутті, правила переоцінки та вимоги до розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. У НП(С)БО 9 чітко регламентовано, що первісна вартість запасів залежить від того, чи вони придбані, виготовлені власними силами, отримані в обмін або безоплатно, а також визначено перелік допустимих методів оцінки вибуття, серед яких метод ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, FIFO, нормативних витрат та ціни продажу [48].

Таблиця 1.7 – Основні розділи УП(С)БО 9 «Запаси»

Розділ	Зміст
Загальні положення	Визначає сферу застосування стандарту, коло суб’єктів, на які він поширюється, та основні поняття (запаси, чиста вартість реалізації тощо).
Визнання запасів	Умови, за яких актив визнається запасом у бухгалтерському обліку.
Первісна вартість запасів	Порядок визначення вартості залежно від джерела надходження: купівля, власне виробництво, обмін, безоплатне отримання.
Оцінка вибуття запасів	Методи оцінки при списанні: ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, FIFO, нормативні витрати, ціна продажу.
Переоцінка запасів	Порядок зменшення вартості до чистої реалізаційної та подальшого відновлення вартості.
Розкриття інформації у фінансовій звітності	Обсяг і зміст розкриття відомостей про запаси у примітках до фінансової звітності.

Значну роль у регулюванні обліку запасів відіграє Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до

фінансової звітності» (наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лютого 2013 року). Цей документ визначає цілі, склад та принципи підготовки фінансової звітності, зокрема вимоги до розкриття інформації про запаси у примітках. Він закріплює обов'язкові елементи фінансової звітності, включаючи баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та пояснювальні примітки. Особлива увага приділяється принципам повноти, обачності, порівнянності та безперервності діяльності, що безпосередньо впливає на підхід до оцінки та відображення запасів [46].

Не менш важливим є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31 грудня 1999 року), яке регламентує порядок визнання та групування витрат, у тому числі тих, що пов'язані з використанням виробничих запасів. Воно визначає склад виробничої собівартості продукції, куди входять прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та розподілені загальновиробничі витрати. Витрати на придбання та зберігання запасів, що використовуються у виробництві, формують їх первісну вартість відповідно до норм П(С)БО 9, а невиробничі витрати не включаються до собівартості продукції [47].

Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року регулює порядок відображення запасів у податковому обліку, встановлюючи правила включення їх вартості до складу витрат при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток. Кодекс визначає податкові різниці, які можуть виникати між бухгалтерським і податковим обліком, наприклад у випадках безоплатного отримання запасів або їх списання. Також документ встановлює порядок оподаткування операцій з реалізації запасів, визначення бази оподаткування та відображення втрат або псування запасів [56].

При аналізі нормативно-правової бази обліку виробничих запасів слід враховувати не лише національні положення, а й міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, оскільки вітчизняні НП(С)БО створені з

урахуванням вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та особливостей економічного середовища України. Так, НП(С)БО 9 «Запаси» значною мірою узгоджується з вимогами МСБО (IAS) 2 «Запаси», зокрема у питаннях визначення запасів, умов їх визнання активами, застосування методів оцінки вибуття, а також розкриття інформації у фінансовій звітності [42, 48]. Водночас існують і певні відмінності, що зумовлені відмінностями у правовому регулюванні та обліковій практиці України. Основні подібності та відмінності між зазначеними стандартами наведено в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Порівняння положень МСБО (IAS) 2 «Запаси» та НП(С)БО 9 «Запаси»

Критерій порівняння	МСБО (IAS) 2 «Запаси»	НП(С)БО 9 «Запаси»
Визначення запасів	Визначаються як активи, призначені для продажу, перебувають у процесі виробництва або призначені для споживання у виробництві чи наданні послуг.	Аналогічне визначення, із уточненням переліку складових запасів відповідно до національної класифікації.
Методи оцінки вибуття	Дозволяється використання методів FIFO та середньозваженої собівартості; метод LIFO заборонено.	Дозволяється FIFO, середньозважена собівартість, ідентифікована собівартість, нормативні витрати та метод ціни продажу; LIFO також заборонено.
Первісна вартість	Включає витрати на придбання, переробку та інші витрати, необхідні для доведення запасів до теперішнього стану і місця.	Визначається залежно від джерела надходження: придбання, власне виробництво, обмін, безоплатне отримання, з урахуванням транспортно-заготівельних витрат.
Переоцінка запасів	Передбачено зменшення вартості до чистої реалізаційної та можливість її відновлення при зміні умов.	Аналогічно передбачено зменшення до чистої вартості реалізації та можливість відновлення вартості.
Розкриття у звітності	Розкриваються облікова політика, методи оцінки, балансова вартість, суми списання, відновлення вартості, а також інша інформація, необхідна для користувачів.	Аналогічні вимоги, але обсяг деталізації може бути менший, ніж у МСБО.

Порівняння НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО (IAS) 2 свідчить про високий рівень гармонізації національних норм із міжнародними вимогами, що забезпечує уніфікованість підходів до визнання, оцінки та розкриття інформації про запаси. Водночас національний стандарт має ширший перелік

допустимих методів оцінки вибуття, що надає підприємствам більшу гнучкість, але водночас може призводити до меншої порівнянності показників звітності з даними міжнародних компаній.

Отже, ефективне правове та нормативне регулювання обліку й аналізу виробничих запасів в Україні забезпечує методологічну єдність, прозорість та достовірність фінансової інформації, що є передумовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, підвищення інвестиційної привабливості підприємств та їх успішної інтеграції у світовий економічний простір.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТООБІГУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «БАКАЙ АГРО»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Сільськогосподарське підприємство ТОВ «БАКАЙ АГРО» розташоване в селі Біленьке Запорізького району Запорізької області. Воно функціонує з 2002 року й за цей час утвердилось як надійний виробник у галузі рослинництва. Очолює підприємство Гринь Володимир Миколайович. Статутний капітал товариства становить 16500 гривень.

Основним напрямом діяльності підприємства є вирощування зернових (за КВЕД 01.11), зокрема пшениці озимої, ячменю озимого, ріпаку, кукурудзи, соняшнику та гороху. Крім того, воно здійснює допоміжні види діяльності у сфері рослинництва, вирощує інші однорічні та дворічні культури, займається післяурожайною діяльністю та оптовою торгівлею зерновими, насінням, кормами.

Земельний фонд підприємства перевищує 1290 гектарів, що дає змогу забезпечити стабільний обсяг виробництва. Використання сучасної техніки, ефективних добрив і прогресивних агротехнологій дозволяє підприємству постійно вдосконалювати процес вирощування культур і досягати високих показників урожайності.

ТОВ «БАКАЙ АГРО» функціонує на основі ефективної системи управління, що сприяє стабільному зростанню фінансових показників. Підприємство активно впроваджує інноваційні агротехнології, використовує сучасну техніку та якісні добрива, що позитивно впливає на врожайність та якість продукції. Водночас компанія суворо дотримується чинного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та податкової звітності, що

посилює її привабливість для потенційних інвесторів.

Аналіз фінансового стану ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023-2024 роки має важливе значення для розуміння змін у структурі активів і пасивів підприємства. Це дозволяє оцінити рівень фінансової стійкості, забезпеченість власним капіталом, динаміку управління оборотними коштами та ефективність використання матеріальних ресурсів. Дослідження структури майна й капіталу підприємства дає змогу визначити його стратегічні фінансові пріоритети, виявити потенційні ризики у сфері зобов'язань і окреслити перспективи подальших інвестицій або розширення виробничої діяльності.

Таблиця 2.1 – Оцінка майна та капіталу підприємства ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023-2024 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2023 р.	2024 р.	У %, 2024 до 2023
	Майно – усього (балансова вартість)	83038,4	93268,6	112,32
1	Необоротні активи	39890,6	39146,4	98,13
1.1	Основні засоби	38895,7	39146,4	100,64
2	Оборотні активи	43147,8	54122,2	125,38
2.1	Запаси	37771,5	41093,7	108,78
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	4380,6	1268,7	28,97
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	995,7	11759,8	1180,81
	Капітал - усього (пасив)	83038,4	93268,6	112,32
4	Власний капітал	64303,3	79502,5	123,64
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	16,5	16,5	100,00
5	Зобов'язання і забезпечення	18735,1	13766,1	73,50
5.1	Довгострокові зобов'язання	14794,0	13541,0	91,53
5.2	Поточні зобов'язання	3941,1	225,1	5,71
5.3	Поточна кредиторська заборгованість (товари, послуги, бюджет тощо)	3941,1	225,1	5,71

Аналіз майнового стану та структури капіталу ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023-2024 роки свідчить про позитивну динаміку у розвитку підприємства та зміцнення його фінансової стабільності.

Загальна вартість активів (майна) підприємства зросла з 83038,4 тис. грн у 2023 році до 93268,6 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на

12,32 %. Це свідчить про розширення ресурсної бази, покращення фінансових можливостей та загальне зміцнення економічного потенціалу підприємства.

Необоротні активи, зокрема основні засоби, залишились майже на стабільному рівні: зниження необоротних активів склало лише 1,87 %, а основні засоби навіть зросли на 0,64 %, що вказує на збереження виробничого потенціалу. Це може свідчити про те, що підприємство не проводило значного оновлення основного капіталу, але водночас ефективно використовує вже наявні ресурси.

Найбільш динамічні зміни відбулися в оборотних активах, які зросли на 25,38 %, досягнувши рівня 54122,2 тис. грн. Така динаміка демонструє покращення ліквідності підприємства та ефективність управління обіговими коштами. Найбільше зростання відбулося за статтею «гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції» – у 11,8 раза, що є яскравим показником фінансової мобільності та посилення платоспроможності підприємства. Водночас поточна дебіторська заборгованість зменшилась майже на 71 %, що свідчить про оптимізацію розрахункової дисципліни та зменшення ризиків неплатежів.

У структурі пасиву також спостерігається суттєве покращення. Власний капітал збільшився на 23,64 %, що свідчить про прибуткову діяльність підприємства та зростання фінансової незалежності. Незмінною залишилася сума зареєстрованого (пайового) капіталу, отже, збільшення власного капіталу відбулося за рахунок нагромадженого прибутку.

Водночас загальна сума зобов’язань зменшилась на 26,5 %, що є позитивною тенденцією. Особливо вражаючим є скорочення поточних зобов’язань – із 3941,1 тис. грн у 2023 році до 225,1 тис. грн у 2024 році, тобто на 94,3 %. Це свідчить про суттєве зниження короткострокових боргових зобов’язань і зміцнення ліквідної позиції підприємства. Зниження довгострокових зобов’язань на 8,47 % також свідчить про зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, результати аналізу структури активів і пасивів ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023–2024 роки дозволяють зробити висновок про посилення фінансової стійкості підприємства, покращення структури джерел фінансування, зростання ліквідності та ефективності використання ресурсів. Підприємство має вагомі фінансові резерви для подальшого розвитку, інвестування в оновлення основних фондів або розширення масштабів господарської діяльності.

Для оцінки ефективності господарської діяльності ТОВ «БАКАЙ АГРО» доцільно проаналізувати основні фінансові показники, що характеризують прибутковість підприємства за 2023 та 2024 роки. Таке порівняння дозволяє виявити динаміку доходів, витрат, валового і чистого прибутку, а також співвідношення прибуткових показників до обсягів реалізації продукції. Важливо не лише оцінити абсолютні значення, а й проаналізувати темпи їх змін, що надає повніше уявлення про фінансовий стан підприємства та ефективність управління ресурсами.

Узагальнені результати фінансової діяльності ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023-2024 роки наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Фінансові результати діяльності ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№ з/п	Показник	2023 р. тис грн	2024 р. тис грн	У % 2024 до 2023
1	2	3	4	5
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	39964,9	51915,1	130
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	31385,8	36367,0	115,88
3	Валовий прибуток (збиток)	8579,1	15548,1	181,23
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації	21,47	29,95	139,5
7	Фінансовий результат до оподаткування	5726,8	13370,5	233,48
8	Чистий прибуток (збиток)	5726,8	13370,5	233,48
9	Чистий прибуток у % до чистого доходу від реалізації	14,33	25,75	179,7
10	Чистий прибуток у % до валового прибутку	66,76	86,0	128,82

За даними таблиці 2.2, бачимо, що аналіз фінансових результатів

діяльності ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023-2024 роки свідчить про помітне покращення ключових показників, що характеризують ефективність господарювання та рівень прибутковості підприємства.

У 2024 році підприємство забезпечило істотне зростання обсягів реалізації продукції – чистий дохід від реалізації збільшився з 39964,9 тис. грн до 51915,1 тис. грн, що становить приріст на 30 %. Це свідчить про розширення ринків збуту, збільшення обсягів виробництва або підвищення цінової конкурентоспроможності продукції. Поряд з цим собівартість реалізованої продукції зросла більш помірними темпами – на 15,88 %, що є позитивним моментом, адже забезпечено зростання валової маржі.

Валовий прибуток підприємства майже подвоївся – з 8579,1 тис. грн у 2023 році до 15548,1 тис. грн у 2024 році, що свідчить про значне підвищення ефективності основної діяльності. Частка валового прибутку в структурі доходу зросла з 21,47 % до 29,95 %, що наочно демонструє покращення рентабельності продажів.

Особливо вражає динаміка фінансового результату до оподаткування, який зріс на 133,48 %, а чистий прибуток досяг рівня 13370,5 тис. грн, що також є збільшенням у 2,33 раза порівняно з попереднім роком. Це свідчить про грамотну політику витрат, ефективний контроль над операційними витратами та збалансоване управління фінансами.

Важливим є також покращення коефіцієнтів рентабельності. Чистий прибуток у відсотках до чистого доходу від реалізації зріс з 14,33 % до 25,75 %, що свідчить про зростання прибутковості кожної гривні виручки. Крім того, чистий прибуток у відсотках до валового прибутку підвищився з 66,76 % до 86,0 %, що вказує на оптимізацію витрат після етапу виробництва та підвищення ефективності загального управління діяльністю.

Загалом, фінансові результати ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2024 рік свідчать про значне зміцнення позицій підприємства на ринку, зростання його прибутковості та здатності генерувати додану вартість. Позитивна динаміка більшості ключових показників є ознакою ефективного

стратегічного управління, грамотного планування та раціонального використання ресурсів. У таких умовах підприємство має вагомий потенціал для подальшого розвитку, диверсифікації діяльності та залучення інвестицій.

Для комплексної характеристики фінансового стану підприємства важливо оцінити його здатність своєчасно виконувати зобов'язання, ефективно використовувати наявні ресурси та зберігати стабільність функціонування в короткостроковій і довгостроковій перспективах. З цією метою доцільно проаналізувати ключові показники ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів. Такі показники дозволяють виявити, наскільки підприємство здатне перетворювати активи на грошові кошти, чи є фінансово стабільним, а також наскільки ефективно використовуються ресурси в операційній діяльності.

У таблиці 2.3 наведено порівняльну оцінку вказаних фінансових коефіцієнтів ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023 та 2024 роки.

Аналіз показників ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «БАКАЙ АГРО» за 2023-2024 роки свідчить про суттєве покращення фінансового стану підприємства.

У частині ліквідності простежується позитивна динаміка. Хоча показник високоліквідних активів (А1) у 2024 році скоротився до 10,9 тис. грн (лише 10,23 % від рівня 2023 року), при цьому найбільш строкові зобов'язання (П1) зменшилися ще більш суттєво – на 90,7 %. Це означає, що підприємство значною мірою зменшило короткострокове боргове навантаження, що позитивно позначилося на загальній ліквідності. Середньо- та низьколіквідні активи зросли відповідно на 38,95 % та 42,63 %, перевищивши відповідні зобов'язання, що свідчить про достатній рівень фінансових ресурсів для забезпечення стабільної операційної діяльності.

Оцінка платоспроможності підприємства також демонструє суттєве зростання. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2024 році зріс на 10,53 %, хоча залишився нижчим за нормативне значення (≥0,2), що є типовим для сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 2.3 – Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «БАКАЙ АГРО», тис. грн.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2023 р. тис грн	2024 р. тис грн	У % 2024 до 2023
1. Оцінка ліквідності					
1.1	Високоліквідні активи (А1)	≥П1	106,6	10,9	10,23
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	18102,7	25152,8	138,95
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	14948,1	21319,8	142,63
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤А1	5704,7	530,3	9,3
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	5693,8	3941,1	69,22
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	≤А3	0	0	-
2. Оцінка платоспроможності					
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,019	0,021	110,53
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	3,198	6,385	199,65
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	5,823	11,795	202,56
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	14,584	23,665	162,27
3. Оцінка оборотності оборотних активів					
3.1	Чистий дохід від реалізації	–	39964,9	51915,1	130
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	–	33688,75	39820,45	118,2
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,186	1,304	109,95
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,843	0,767	91,01
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	307,76	280,06	90,99

Водночас проміжний коефіцієнт покриття (6,385) та загальний коефіцієнт ліквідності (11,795) значно перевищують нормативи й практично подвоїлися порівняно з 2023 роком. Такі значення свідчать про високу здатність підприємства оперативно розраховуватися за короткостроковими зобов'язаннями. Коефіцієнт загальної платоспроможності також суттєво зріс – з 14,584 до 23,665, що вказує на стабільність і довгострокову фінансову надійність підприємства.

Щодо оборотності оборотних активів, то тут спостерігається підвищення ефективності їх використання. Коефіцієнт обертання зріс з 1,186 до 1,304 (на 9,95 %), що свідчить про прискорення обороту активів та зростання ділової активності. Показник завантаження активів зменшився з

0,843 до 0,767, що є позитивною ознакою, оскільки менше оборотних активів було необхідно для отримання кожної гривні доходу. Тривалість одного обороту скоротилася на 27,7 днів, що свідчить про прискорення повернення вкладених коштів.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що у 2024 році ТОВ «БАКАЙ АГРО» продемонструвало значне покращення більшості ключових фінансових показників. Підприємство зменшило фінансові ризики, підвищило платоспроможність та ефективність використання ресурсів, що свідчить про високий рівень фінансової стабільності та готовність до подальшого розвитку.

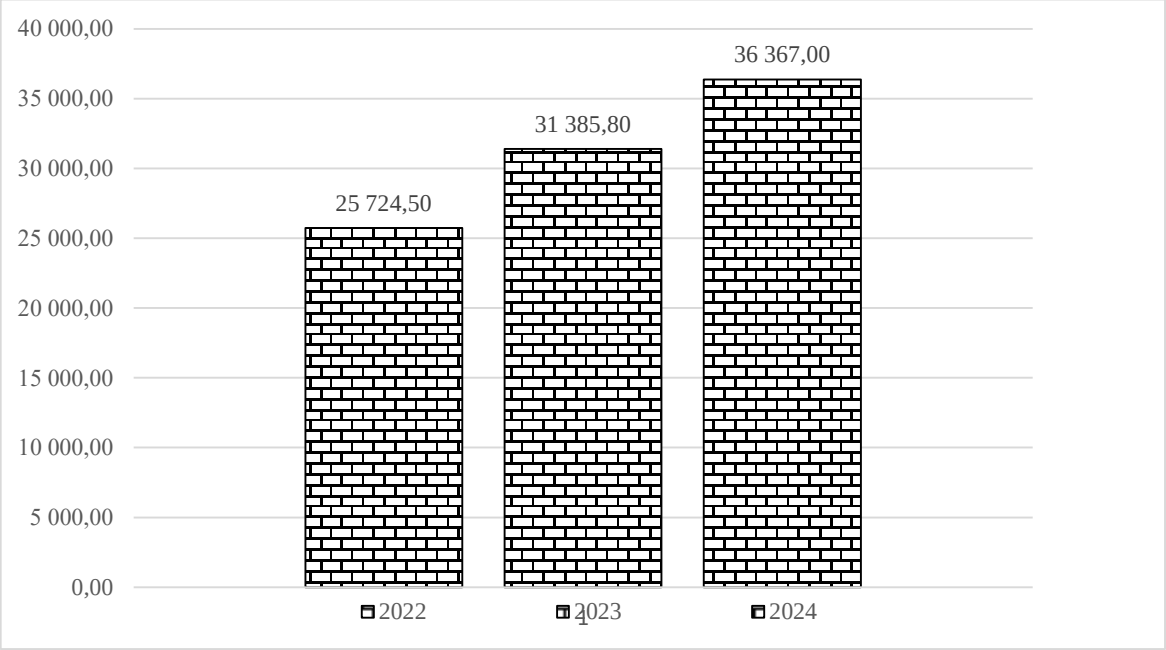

Рисунок 2.1 – Динаміка собівартості реалізованої продукції за 2022-2024 роки

Як бачимо на рисунку 2.1 у динаміці витрат підприємства спостерігається зростання собівартості реалізованої продукції. Протягом трирічного періоду спостерігається стійке зростання собівартості реалізованої продукції. Це означає, що за два роки показник збільшився на 10642,5 тис. грн, або майже на 41,4 % від рівня 2022 року. Найбільш

інтенсивне зростання відбулося між 2022 і 2023 роками – на 5661,3 тис. грн (22,01 %). У 2024 році темп зростання сповільнився, але все одно залишався значним – 4981,2 тис. грн (15,87 %) порівняно з 2023 роком.

Це зростання може бути обумовлене кількома факторами:

– розширенням обсягів виробництва;

– зростанням цін на матеріальні ресурси та добрива;

– підвищенням витрат на енергоносії, паливо або заробітну плату;

– інфляційними процесами в економіці.

Аналіз структури витрат свідчить, що основну частку займають операційні витрати – 91 % загального обсягу (рис. 2.2).

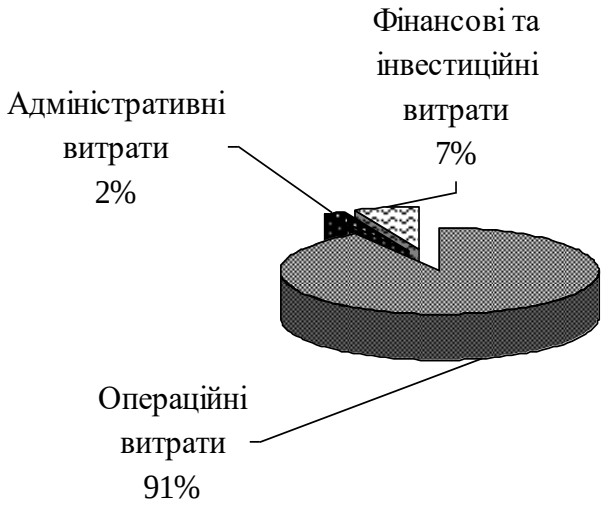

Рисунок 2.2 – Структура питомої ваги понесених підприємством витрат у 2024 році

Аналіз рис. 2.2 показує, що найбільшу частку у загальних витратах підприємства займають операційні витрати, що становлять 91% від загальної суми. Оскільки проведене дослідження вказує на акцент підприємства на збільшенні обсягів реалізації готової продукції, ця величина буде залишатися високою і зберігатися до тих пір, поки не буде здійснено розширення інвестиційної та фінансової діяльності. Це може статися за умови

капітального будівництва або оновлення матеріально-технічної бази, що, згідно з результатами аналізу, є необхідним кроком.

Функціонування бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється відповідно до національного законодавства, зокрема до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [60]. Організація обліку базується на затвердженій обліковій політиці, яка узгоджена з керівництвом. Бухгалтерська служба забезпечує повне документальне відображення господарських операцій, взаємодіє з іншими підрозділами, надає інформацію для планування, контролю та аналізу діяльності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Організація інформаційної взаємодії бухгалтерії з підрозділами підприємства

Структурний підрозділ	Основні документи та інформація, що передаються до бухгалтерії
Адміністративна служба	Копії наказів і розпоряджень керівника підприємства, службова кореспонденція, що стосується основної діяльності
Відділ кадрів	Кадрові накази (прийом, звільнення, відпустки), табелі обліку робочого часу, листки непрацездатності, звіти про використання трудових книжок
Комерційний відділ	Господарські договори, акти виконаних робіт, кошторисна документація, рахунки на придбання ТМЦ, авансові звіти
Плановий відділ	Бізнес-плани, кошториси витрат і доходів, планові показники діяльності
Відділ праці та заробітної плати	Документи щодо оплати праці, преміювання, зміни в тарифних ставках і посадових окладах
Виробничі підрозділи (цехи)	Виробничі звіти, документи про процеси випуску продукції, деталізація витрат за видами діяльності
Склади	Документи про рух товарно-матеріальних цінностей: надходження, внутрішні переміщення, списання
Служба головного механіка	Облік руху обладнання (прийом, передача, ремонт, модернізація), маршрутні й подорожні листи, звіти про витрати пального
Банківські установи / фінансові служби	Банківські виписки, платіжні доручення, грошові документи, звіти про надходження коштів
Контролюючі та фіскальні органи	Звітність до податкових органів, документи щодо податків, зборів та обов’язкових платежів

Внутрішня структура підприємства передбачає функціонування бухгалтерії як самостійного підрозділу, підпорядкованого безпосередньо керівнику. Основними обов’язками управлінської ланки є створення умов

для якісного обліку, затвердження облікової політики, контроль за поданням первинної документації та організація зберігання облікових матеріалів.

Структура управління підприємством відповідає загальноприйнятим моделям, характерним для господарських суб'єктів аналогічного напряму діяльності.

У межах цієї структури бухгалтерська служба виступає як самостійний підрозділ, що підпорядковується безпосередньо керівникові підприємства (див. рис. 2.3).

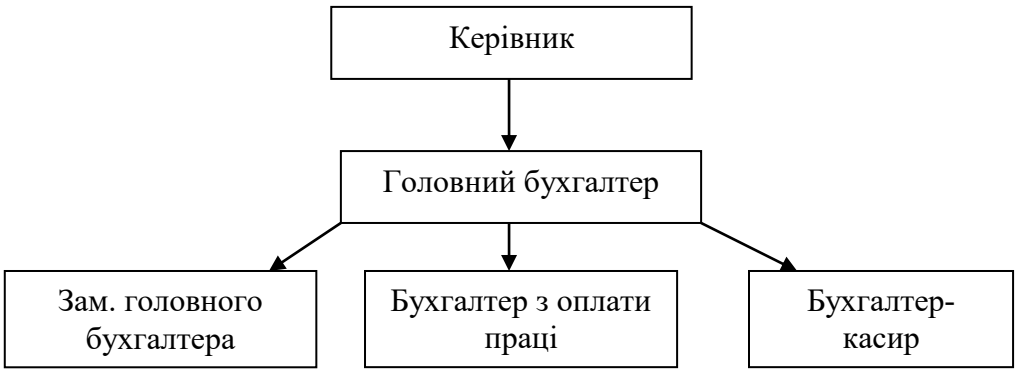

Рисунок 2.3 – Організаційна структура управління на підприємстві

На основі аналізу організаційної структури підприємства, відображеної на рисунку 3, можна зробити висновок, що на керівника покладається низка ключових обов'язків, які забезпечують ефективне функціонування бухгалтерського обліку.

Зокрема, він відповідає за створення належних умов для організації якісного облікового процесу, формування та затвердження облікової політики підприємства, контроль за дотриманням установлених вимог усіма структурними підрозділами щодо оформлення та подання первинної, виробничої та матеріальної документації. Крім того, до його компетенції належить організація належного зберігання бухгалтерських документів відповідно до чинного законодавства.

Рисунок 2.4 – Лінійна організація бухгалтерської служби

Взаємозв'язок між бухгалтерською службою та структурними підрозділами забезпечується через обмін документацією: кадровою, плановою, договірною, виробничою, фінансовою та іншою, що необхідна для забезпечення повного та достовірного облікового процесу.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV, а також на підставі внутрішньої облікової політики, що затверджується керівництвом підприємства відповідним наказом [60].

Побудова системи обліку визначається низкою факторів, зокрема обсягом облікової інформації, рівнем технічного забезпечення (включаючи використання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення), а також обраними підходами до ведення обліку. Облікова політика підприємства є не просто сукупністю методів, що застосовуються для відображення господарських операцій, а інструментом управління, який дозволяє формувати облікову систему відповідно до стратегічних цілей і специфіки діяльності підприємства. У широкому сенсі вона виступає як елемент бухгалтерського менеджменту, що забезпечує цілісність і узгодженість облікових процедур, а в вузькому – як набір конкретних методів ведення обліку, які використовуються для забезпечення достовірного й повного відображення економічних процесів у звітності.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можна стверджувати, що

ТОВ «БАКАЙ АГРО» демонструє впевнене зростання та стійкість. Підприємство не лише покращило свої фінансові показники, а й забезпечило високу якість організації облікової роботи, що створює підґрунтя для подальшого розвитку, розширення інвестиційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності.

2.2 Система первинного обліку та документообіг виробничих запасів на підприємстві

Безперервне здійснення виробничого процесу на підприємствах передбачає налагоджений та систематичний рух виробничих запасів. Для забезпечення ефективного використання цих запасів необхідна наявність повної, об’єктивної, достовірної та своєчасної інформації щодо їх надходження, зберігання та використання. Основним джерелом такої інформації виступають первинні документи, своєчасність і правильність складання яких безпосередньо впливають на ефективність прийняття управлінських рішень. Відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», господарські операції підлягають відображенню в обліку лише на підставі первинних документів, які фіксують факт їх здійснення [11]. Правильне оформлення руху виробничих запасів у первинній документації дозволяє запобігти порушенням у господарській діяльності, своєчасно виявляти зловживання та забезпечувати дієвий контроль за діяльністю матеріально відповідальних осіб. Крім того, саме на основі грамотно організованого первинного обліку формується обґрунтоване списання вартості запасів на виробництво, здійснюється оцінка незавершеного виробництва та формування достовірної фінансової звітності. На підприємстві ТОВ «БАКАЙ АГРО» з метою своєчасного і точного відображення господарських операцій у регістрах

бухгалтерського обліку запроваджено внутрішній графік руху документів щодо обліку матеріалів до бухгалтерії. Такий графік регламентує послідовність та строки передачі документів для їх належного оформлення. У разі постачання запасів безпосередньо від контрагентів, за дотриманням умов договорів, своєчасністю надходження ресурсів та їх обліку на підприємстві здійснює контроль служба постачання, яка діє на основі договірних зобов'язань.

У практиці ТОВ «БАКАЙ АГРО» найпоширенішими первинними документами, які використовуються для оформлення операцій із надходження виробничих запасів, є прибутковий ордер, товарний рахунок, акти та довідки. Їх призначення, структура і порядок заповнення систематизовані в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Первинні документи з надходження виробничих запасів

Форма	Назва документа	Призначення документа
М-2	Доручення	Призначено для оформлення права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів
М-3	Журнал реєстрації доручень	Застосовується для реєстрації виданих доручень
М-4	Прибутковий ордер, прибуткова накладна	Призначений для оприбуткування матеріалів, які надійшли на підприємство від постачальників або з переробки. Заповнюється при відсутності якісних та кількісних розбіжностей з документами постачальника, а також при оприбуткуванні запасів з переробки. Використовується для оперативного обліку на складі, аналітичного та синтетичного обліку надходження запасів
М-5, М-6	Товарно-транспортна накладна	Призначена для обліку поставок запасів та розрахунків за їх перевезення автомобільним транспортом
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується для оформлення приймання запасів, що мають кількісні та якісні розбіжності з даними супроводжуючих документів, а також при прийманні запасів, що надійшли без документів
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей	Є підставою для списання товарно-матеріальних цінностей, для оприбуткування їх підприємством-одержувачем і для дозволу на вивіз із території підприємства постачальника, а також для їх складського, оперативного і бухгалтерського обліку
ф. № 63	Рахунок-фактура	Розрахунковий документ, що виписується постачальником на ім'я покупця на кожну партію відвантажених запасів

Запаси, що надходять на підприємство, приймаються матеріально відповідальною особою за кількісними та якісними показниками. Визначення моменту матеріальної відповідальності безпосередньо пов’язане з процедурою приймання: якщо кількісні показники збігаються з якісними, тоді відповідальність настає в повному обсязі.

Операція надходження виробничих запасів на підприємстві є регулярною, типовою та часто повторюваною. Запаси можуть бути направлені на виробництво, на проведення ремонтних робіт, для покриття господарських потреб підприємства, а також відпускатися на сторону — для переробки, продажу чи як надлишкові або непридатні для подальшого використання [12].

У випадках, коли сировина або матеріали закуповуються підзвітними особами, підтвердженням понесених витрат є товарний рахунок та відповідний акт або довідка. Відображення в обліку здійснюється шляхом складання прибуткового ордера за ф. № М-4, який оформлюється в одному примірнику та є підставою для оприбуткування запасів на склад.

Під час реалізації або безоплатної передачі сировини й матеріалів стороннім організаціям на підприємстві оформлюється накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (ф. М-20) або товарно-транспортна накладна (ф. М-6), залежно від характеру та способу передачі матеріалів.

Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей оформлюється підприємством-відправником у трьох примірниках. У документі зазначаються дата оформлення, назва підприємства-постачальника, назва підприємства-одержувача, номенклатура та характеристика переданих матеріалів, їх вартість, кількість, загальна сума, особа, через яку здійснюється передача цінностей, а також дата і номер довіреності, виданої підприємством-покупцем. Право на відпуск матеріалів підтверджується підписами уповноваженої особи та головного бухгалтера підприємства-постачальника. Перший примірник накладної передається підприємству-одержувачу, яке здійснює оприбуткування товарно-матеріальних цінностей

на його підставі. Другий примірник залишається на контрольно-пропускному пункті постачальника, де використовується для перевірки факту вивезення матеріалів з території підприємства [11].

Товарно-транспортна накладна застосовується в тих випадках, коли перевезення матеріальних цінностей здійснюється вантажним автомобільним транспортом. У цьому документі зазначаються перелік усіх матеріалів, що підлягають транспортуванню, а також надаються їх повні характеристики. Якщо обсяг номенклатури настільки великий, що не може бути повністю відображений у товарно-транспортній накладній, до неї обов’язково додаються додаткові документи, зокрема товарна накладна, накладна на відпуск матеріалів та відповідні сертифікати. Матеріали відпускаються покупцям виключно на підставі довіреності, що підтверджує право уповноваженої особи на їх отримання.

Відпуск виробничих запасів у межах підприємства, зокрема до цеху, розглядається як внутрішнє переміщення запасів. При передачі запасів у виробництво на ТОВ «БАКАЙ АГРО» дотримуються наступних правил:

– облік запасів ведеться за показниками ваги, об’єму та маси згідно з установленими нормативами витрат, визначеними на певний обсяг виробничої діяльності;

– видача запасів у виробництво зазвичай здійснюється в межах попередньо затверджених лімітів;

– за погодженням із головним бухгалтером визначається перелік осіб, яким надається право отримувати зі складу запаси. Крім того, збираються зразки підписів таких осіб, які доводяться до відома працівників складу. Запаси видаються виключно тим особам, які офіційно уповноважені на їх отримання.

Порядок документального оформлення відпуску запасів залежить від мети використання матеріалів: якщо це регулярне забезпечення виробничих процесів або одноразова передача до цехів для адміністративних чи інших потреб. Відповідно до цього визначається перелік документів, що

використовуються для оформлення таких операцій. Повний список документів, які застосовуються у складському обліку запасів, наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Документи складського обліку запасів

Форма №	Назва документа	Призначення документа
М-12	Накладна на внутрішнє переміщення матеріалів	Застосовується для обліку руху матеріалів всередині підприємства. Використовується для оперативного обліку на складі, аналітичного і синтетичного обліку руху запасів в бухгалтерії
М-13	Реєстр приймання-здачі документів	Оформлюється приймання-передача первинних документів. Складається в одному примірнику матеріально відповідальною особою і передається до бухгалтерії разом з первинними документами і необхідними додатками
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Складається на основі матеріальних звітів матеріально відповідальних осіб і показує рух матеріальних цінностей на складі за день
М-16	Матеріальний ярлик	Використовується для позначення одиниць запасів
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу	Складається завскладом (комірником) у разі виявлення відхилень фактичного залишку виробничих запасів від встановлених норм
М-19	Матеріальний звіт	Складається матеріально відповідальною особою і передається в бухгалтерію; відображає рух запасів на складі за певний період

Для належної організації обліку бухгалтерською службою оформлюється картка складського обліку матеріалів (форма М-12) на кожне найменування, вид або номенклатурний номер матеріалів. Ця картка реєструється у відповідному реєстрі та отримує унікальний реєстраційний номер.

У картці відображаються записи щодо кожного факту надходження матеріалів на склад, а також їх вибуття у виробництво. Підставою для внесення записів до карток складського обліку служать такі документи: прибутковий ордер (ф. М-4), акт приймання матеріалів (ф. М-7), товарно-транспортна накладна (ф. М-6) – для фіксації надходжень; а для обліку витрат застосовуються лімітно-забірні картки (ф. М-8, М-9, М-28а), акт-

вимога на заміну (додатковий відпуск матеріалів, ф. М-10), накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення матеріалів, ф. М-11). Відпуск матеріалів зі складу дозволяється лише після їх офіційного оприбуткування.

Після надходження сировини та матеріалів документи, що підтверджують їх оприбуткування, відображаються у реєстрі приймання-здачі документів (ф. М-13). Цей реєстр у одному примірнику передається завідувачем складу до бухгалтерії разом із первинними документами [13].

Відпуск цінностей зі складу здійснюється виключно працівниками, які мають відповідні повноваження. Перелік таких осіб складається і затверджується головним бухгалтером та керівництвом підприємства.

Основні документи, які використовуються для оформлення операцій з відпуску виробничих запасів на підприємстві ТОВ «БАКАЙ АГРО», наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Документи з відпуску виробничих запасів ТОВ «БАКАЙ АГРО»

Форма №	Назва документа	Призначення документа
М-8, М-9, М-28, М-28а	Лімітно-забірна картка	Використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску. Зазначається місячний ліміт відпуску цеху
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів	Заповнюється при разовому відпуску запасів всередині підприємства
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Використовується для разового відпуску запасів всередині підприємства

Підставою для одноразового відпуску сировини і матеріалів зі складу до виробничих цехів та дільниць є накладна-вимога (ф. М-11). Натомість для систематичного, повторного відпуску матеріальних цінностей застосовуються лімітно-забірні картки (ф. М-8, М-9, М-28). Розмір ліміту для кожного підрозділу визначається на основі розрахунків економічного відділу

підприємства та затверджується директором.

Для багаторазового відпуску сировини і матеріалів протягом місяця використовуються лімітно-забірні картки (ф. М-8). Комірник, який здійснює відпуск матеріалів на підставі цих карток, зобов'язаний суворо контролювати дотримання встановленого ліміту. Підвищення ліміту можливе лише за дозволом директора підприємства. У такому випадку складається акт-вимога на заміну у двох примірниках: один залишається у замовника, а другий – у комірника.

Відповідальність за належне фіксування фактів усіх господарських операцій, пов'язаних з виробничими запасами, у первинних документах, а також за збереження оброблених документів протягом встановленого строку (не менше трьох років) покладається на власника підприємства відповідно до чинного законодавства та установчих документів [14].

Безперервна і суцільна реєстрація в документах усієї інформації про господарські операції є важливим засобом контролю за об'єктами господарської діяльності та сприяє правильному і раціональному використанню запасів підприємства.

Залежно від напрямку використання виробничих запасів у відповідних документах заповнюються реквізити, наведені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Реквізити документів, що характеризують операції з відпуску запасів

№ з/п	Операції з відпуску виробничих запасів	Основні реквізити, що характеризують відпуск
1	Відпуск виробничих запасів до цехів основного і допоміжного виробництва на виготовлення продукції, виконання робіт і надання послуг	Дата відпуску, вид господарської операції, склад, одержувач
2	Відпуск виробничих запасів на утримання та експлуатацію обладнання	Призначення, шифр витрат, найменування, сорт, розмір
3	Відпуск запасів для виробничих і адміністративних потреб	Номенклатурний номер, одиниця виміру
4	Відпуск виробничих запасів на потреби непромислових виробництв і господарств	Кількість, ціна
5	Відпуск виробничих запасів на сторону (оформлюється видатковою накладною) та у переробку	Сума транспортно-заготівельних витрат чи відхилень від облікової ціни

Документи, які призначені для оформлення операцій з надходження, внутрішнього переміщення та відпуску запасів, є основою для ведення як бухгалтерського, так і оперативного (складського) обліку.

Ці документи надходять до бухгалтерії, де проходять ретельну перевірку з точки зору відповідності змісту господарських операцій та правильності їх оформлення. При цьому контролюється наявність усіх необхідних реквізитів, підписів відповідальних осіб, правильність проведення арифметичних розрахунків, а також законність здійснених операцій.

Для документів, що підтверджують оприбуткування товарно-виробничих запасів, складається окремий реєстр прибуткових документів, тоді як документи, які підтверджують витрачання запасів, фіксуються у реєстрі видаткових документів.

Реєстри оформлюються у двох примірниках: один із них залишається на складі, а другий разом із доданими до нього документами передається до бухгалтерії [22].

У реєстрах обов’язково зазначаються такі дані:

– період, за який було складено реєстр (це може бути тиждень, декада або місяць);

– найменування документів, за якими ведеться реєстрація;

– номери документів та їх загальна кількість;

– підписи завідувача складу та бухгалтера, який приймає реєстри.

При прийнятті реєстрів бухгалтер здійснює перевірку правильності внесених записів у картках складського обліку, а також усіх документів загалом і коректності визначення залишків у натуральних одиницях виміру. Підтвердженням виконаної роботи є підпис у спеціальній графі картки з позначкою «контроль».

Завдяки веденню кількісного обліку запасів на складах за допомогою карток складського обліку, бухгалтер має змогу відображати запаси у грошовому виразі, тобто вести вартісний облік.

Відповідальність за приймання, зберігання та відпуск запасів покладається на матеріально відповідальних осіб, які призначаються наказом керівника ТОВ «БАКАЙ АГРО». З посадовими особами, які несуть відповідальність за збереження матеріальних цінностей, укладається письмовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність.

Облік запасів за місцем відповідального зберігання веде матеріально відповідальна особа в Книзі складського обліку (ф. З-9) з розподілом за найменуваннями, сортами та кількістю. Ця книга видається завідувачеві складу бухгалтерією.

При цьому вона має бути прошнурована, сторінки пронумеровані, а їх загальна кількість засвідчена підписом головного бухгалтера підприємства та скріплена печаткою. Книга ведеться з розподілом за найменуваннями запасів, у якій обов'язково вказується місце зберігання, ціна, ґатунок, розмір, кількість, а також джерело отримання і видачі. Записи здійснюються на підставі кожного документа про приймання чи видачу запасів, а після кожного запису у книзі підраховується залишок матеріалів.

Облік запасів на складі та у бухгалтерії ведеться з присвоєнням їм номенклатурних номерів. Номенклатурний номер є умовним числовим кодом обліку, що присвоюється групі предметів однієї назви, якості та ціни, і складається з восьми знаків.

Наприкінці звітного періоду (місяця) завідувач складу готує реєстр приймання-здачі документів (ф. М-13) і подає його бухгалтеру матеріального відділу разом із документами, які підтверджують оприбуткування матеріалів на склад та їх списання зі складу, під розписку [23].

Лімітно-забірні картки здаються до бухгалтерії одразу після використання встановленого ліміту. Якщо наприкінці звітного місяця за деякими картками ліміт не вичерпано, вони все одно подаються до бухгалтерії, де проводиться їх звірення з другими примірниками карток, що знаходяться у цехах.

Бухгалтер приймає реєстр безпосередньо на складі, здійснюючи

вибіркову перевірку правильності та повноти заповнення карток складського обліку і підсумків, що виводяться. Оскільки облік на складі ведеться у кількісному виразі, матеріально відповідальна особа станом на останній день звітного місяця складає відомість обліку залишків матеріалів на складі у кількісному виразі (ф. М-14) [24].

У разі, коли фактичний залишок матеріальних цінностей є меншим за розрахований, завідувач складу складає сигнальну довідку про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасів (форма М-18).

Бухгалтер проставляє ціни, здійснює таксування, виводить обороти (надходження і вибуття матеріалів) та підсумки залишків на складі.

2.3 Синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів

Раціональна організація обліку виробничих запасів має важливе значення для забезпечення ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства. Виробничі запаси становлять одну з основних складових активів і безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу та рівень собівартості продукції. Для забезпечення повного, достовірного й оперативного відображення інформації про наявність, рух і використання запасів у бухгалтерському обліку застосовується як синтетичний, так і аналітичний облік [25].

Для ведення бухгалтерського обліку запасів слід установити перелік синтетичних і аналітичних рахунків виробництва, а також визначити об’єкти калькулювання (див. рис. 2.5).

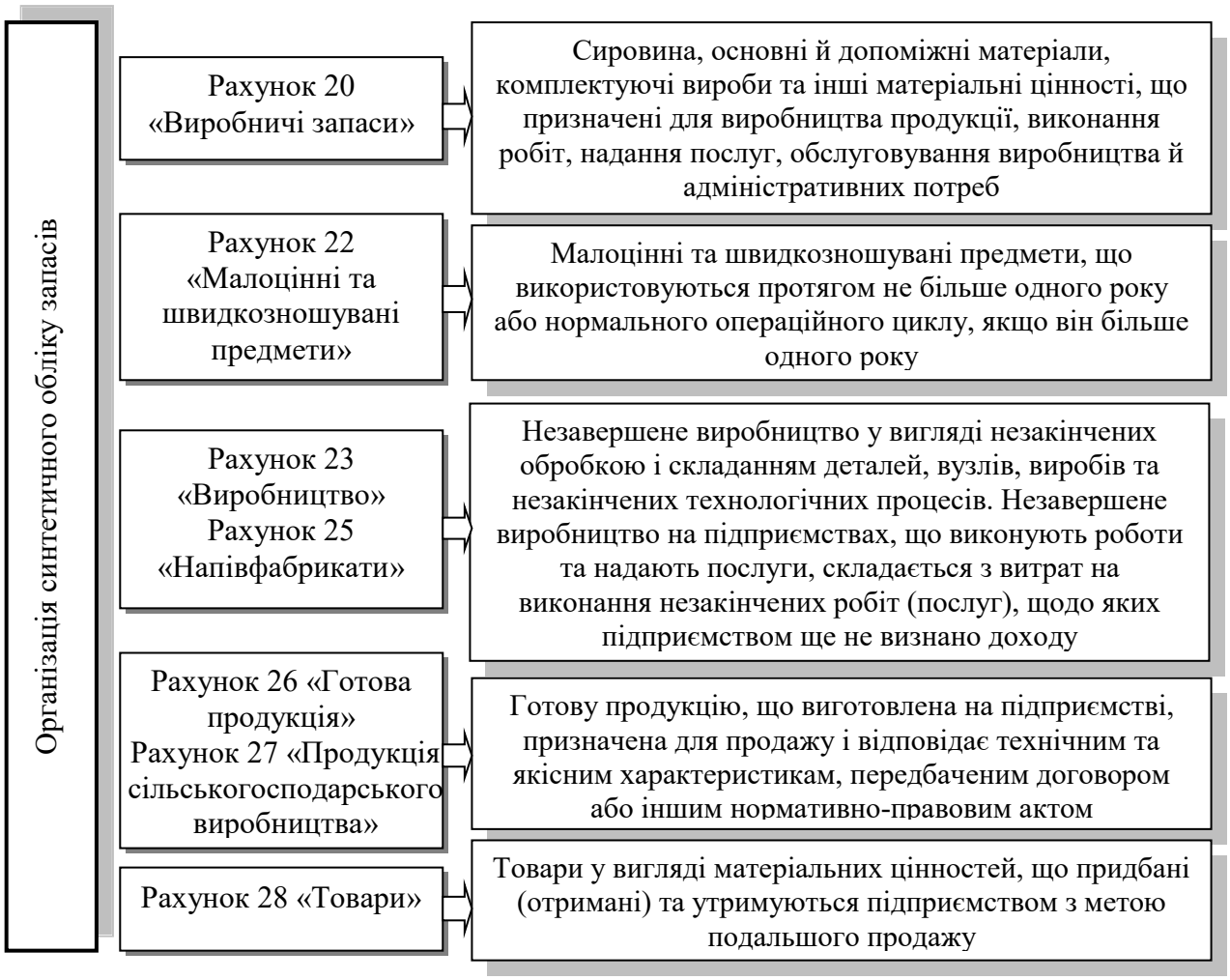

Рисунок 2.5 – Схема організації синтетичного обліку запасів

Для ведення обліку надходження та використання виробничих запасів на підприємствах застосовується рахунок 20 «Виробничі запаси», який включає відповідні субрахунки (див. рис. 2.6).

Зокрема, на субрахунку 201 «Сировина і матеріали» відображаються залишки та рух сировини й основних матеріалів, що є базовими елементами готової продукції або необхідними складниками її виготовлення, а також матеріали, які забезпечують технологічний процес (допоміжні).

На цьому субрахунку здійснюється облік сировини та допоміжних матеріалів, які беруть участь у виробництві, наприклад: борошно вищого, першого чи другого сорту, згущене молоко, маргарин тощо. За найменуванням цих матеріалів можуть відкриватися окремі аналітичні

субрахунки.

Рисунок 2.6 – Призначення та побудова рахунку 20 «Виробничі запаси»

У поточному бухгалтерському обліку матеріали можуть обліковуватися за різними видами облікових цін – договірними, середніми, купівельними тощо. Однак наприкінці звітного періоду (місяця, кварталу чи року) обов’язково здійснюється їх перерахунок за фактичною собівартістю. Така собівартість включає в себе як вартість матеріалів за цінами придбання, так і витрати, пов’язані з їх доставкою на підприємство [27].

Що стосується давальницької сировини, вона відображається у бухгалтерському балансі за цінами, передбаченими у відповідному договорі. Фактична ж собівартість матеріальних ресурсів визначається з урахуванням

витрат на їх придбання, зокрема оплати відсотків за кредит, наданий постачальником, торговельної націнки, комісійної винагороди постачальникам і зовнішньоекономічним організаціям, вартості послуг товарних бірж, митних зборів, витрат на транспортування, зберігання та доставку, які здійснюються сторонніми організаціями.

На субрахунку 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» обліковується наявність і рух напівфабрикатів та готових комплектуючих виробів, придбаних з метою комплектування продукції, що виготовляється на підприємстві. До таких також належать будівельні конструкції та вироби (дерев'яні, залізобетонні, металеві тощо), що використовуються в будівництві підрядними організаціями та потребують додаткових витрат праці на обробку або збирання. Якщо ж придбані вироби не включаються до собівартості продукції підприємства, вони обліковуються на рахунку 28 «Товари».

На субрахунку 203 «Паливо» обліковується наявність і рух різних видів палива (твердого, рідкого, мастильних матеріалів), які купуються або виробляються для потреб виробничого процесу, експлуатації транспорту, вироблення енергії чи опалення. Тут також враховуються придбані талони на нафтопродукти і газ. У випадку, коли деякі види палива використовуються як сировина і як паливо одночасно, їх відображення допускається як на субрахунку 201 «Сировина і матеріали», так і на субрахунку 203 «Паливо» — залежно від основного напряму використання на конкретному підприємстві.

Субрахунок 204 «Тара й тарні матеріали» використовується для обліку наявності та руху всіх видів тари (крім тієї, що використовується як господарський інвентар), а також матеріалів і комплектуючих, які застосовуються для виготовлення або ремонту тари, зокрема деталі для складання ящиків, клепка для бочок тощо. Матеріали, що використовуються для додаткового оснащення транспортних засобів (вагонів, суден, барж) для забезпечення збереження вантажу, не належать до тари і обліковуються на субрахунку 201 «Сировина та матеріали».

На субрахунку 205 «Будівельні матеріали» не обліковуються об’єкти, які не потребують монтажу, наприклад транспортні засоби, верстати, будівельна техніка, сільськогосподарське обладнання, виробничі інструменти, вимірювальні та інші прилади. Витрати на їх придбання відображаються безпосередньо на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» по мірі їх надходження на склад. Будівельні матеріали й обладнання, передані підряднику для проведення монтажу або виконання робіт, списуються із субрахунку 205 на рахунок 15 після підтвердження факту їх монтажу та введення в експлуатацію [29].

Організація обліку будівельних матеріалів і неустановленого обладнання здійснюється аналогічно до обліку інших матеріальних цінностей — окремо за видами та сортами. Основні відмінності полягають у специфіці зберігання, оскільки частина будівельних матеріалів (наприклад, щебінь, пісок, залізобетонні вироби, ліс-кругляк) зберігається на відкритих майданчиках, а також у порядку оформлення документів при їх списанні.

При списанні будівельних матеріалів на підприємстві ТОВ «БАКАЙ АГРО» використовується проектно-кошторисна документація, яка стосується будівництва конкретних об’єктів – будівель і споруд, а також акти контрольних замірів, що мають особливе значення під час списання ресурсів на зведення фундаментів, стін, дахів тощо. Процедура списання матеріалів, що перебувають у підзвітності виконробів, здійснюється на підставі актів, які підтверджують фактичне виконання відповідних будівельних робіт.

Облік усіх товарно-матеріальних цінностей, у тому числі будівельних матеріалів та обладнання до встановлення, організовується за єдиною схемою. Цей процес починається з первинних документів – таких як товарно-транспортні накладні, лімітно-забірні картки, накладні та акти на списання, – і продовжується шляхом відображення інформації у складських картках або книгах обліку, реєстрах або звітах про рух матеріалів. Далі інформація узагальнюється у сальдових відомостях (книгах), відомостях аналітичного обліку матеріалів за ф. № В-5.1, журналах-ордерах (ф. № 5, 5А) та Головній

книзі.

На субрахунку 206 «Матеріали, передані в переробку» обліковуються ресурси, передані для переробки, з подальшим включенням їх вартості до складу собівартості продукції, виготовленої з цих матеріалів на підприємстві ТОВ «БАКАЙ АГРО». Витрати на переробку, які оплачуються стороннім організаціям, фіксуються за дебетом рахунків, де обліковуються готові вироби. Аналітичний облік таких матеріалів ведеться з урахуванням інформації про підприємства-переробники та контроль за відповідними витратами. Передача матеріалів у переробку відображається виключно на субрахунках рахунку 20, без залучення рахунків класів 8 або 9. На цьому субрахунку ТОВ «БАКАЙ АГРО» відображає основну масу ресурсів, що у подальшому включаються в собівартість виробленої продукції (наприклад, коржі для тортів, згущене молоко, лимонна кислота тощо).

На підприємствах, де матеріали сільськогосподарського призначення використовуються у незначних обсягах (наприклад, для газонів, квітників, або кормів для сторожових собак), за винятком сільськогосподарських підприємств або тих, що мають підсобні господарства, застосовується субрахунок 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення». Облік на цьому субрахунку має спільну структуру з іншими субрахунками, але супроводжується специфічними первинними документами: актами на витрати мінеральних чи органічних добрив, отрутохімікатів, гербіцидів; актами списання насіння чи садивного матеріалу; відомостями витрат кормів тощо.

Субрахунок 207 «Запасні частини» призначений для обліку придбаних або виготовлених запасних частин, готових деталей, вузлів, агрегатів, які застосовуються для ремонту, заміни зношених елементів машин, обладнання, транспортних засобів, інструменту, а також автомобільних шин у запасі та в обігу. Також тут відображаються елементи обмінного фонду повнокомплектного обладнання, що формується ремонтними підрозділами підприємства або спеціалізованими ремонтними підприємствами.

За дебетом субрахунку фіксуються надходження та залишки запасних частин, а за кредитом – їх списання, витрати, реалізація чи інші форми вибуття. Автомобільні шини, які встановлені на транспортні засоби й враховані у їхній інвентарній вартості, обліковуються у складі основних засобів [30].

Аналітичний облік запасних частин ведеться за місцями їх зберігання та однорідними групами, наприклад, механічною, електричною тощо. Облік елементів обмінного фонду (машин, обладнання, двигунів, агрегатів) здійснюється за такими категоріями: придатні до експлуатації (нові або відновлені), ті, що потребують ремонту (на складі), та ті, що перебувають у процесі ремонту.

На субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» обліковуються мінеральні добрива, отрутохімікати, біопрепарати, медикаменти, хімікати для захисту рослин і тварин, а також насіння, саджанці, корми як покупні, так і власного виробництва, що використовуються безпосередньо в господарстві для висаджування, посіву чи годівлі тварин.

Субрахунок 209 «Інші матеріали» використовується для обліку відходів виробництва, невиправного браку, матеріальних ресурсів, отриманих у результаті ліквідації основних засобів, які не придатні до подальшого використання як сировина, паливо чи запасні частини. До таких належать металобрухт, зношені автомобільні шини, бланки суворої звітності тощо [33].

Типову кореспонденцію рахунків, що застосовується для обліку зазначених матеріалів, наведено в таблиці 2.9.

Для відображення у бухгалтерському обліку сировини та матеріалів, які не належать ТОВ «БАКАЙ АГРО», Планом рахунків передбачено використання позабалансового рахунку 02 «Активи на відповідальному зберіганні». Цей рахунок призначений для обліку матеріальних цінностей, які тимчасово перебувають на підприємстві, але не входять до його активів. До

таких активів належать матеріали, що прийняті на відповідальне зберігання, комісію, у переробку, монтаж, а також ті, що надійшли в межах договорів довірчого управління.

Таблиця 2.9 – Типова кореспонденція з обліку операцій щодо руху виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО»

Зміст операцій	Дт	Кт
1	2	3
1. Надходження виробничих запасів від постачальника (з оплатою після одержання)		
1. Отримано виробничі запаси від постачальника	20	631
2. Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	631
3. Проведено оплату постачальнику	631	311
2. Придбання виробничих запасів підзвітною особою		
1. Видано з каси гроші підзвітній особі	372	301
2. Оприбутковано запаси, які придбані підзвітною особою	20	372
3. Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	372
3. Безкоштовного одержання виробничих запасів для виробничих цілей		
1. Отримано запаси від постачальника	20	718
4. Надходження виробничих запасів як внеску до статутного капіталу		
1. Отримано запаси як внесок до статутного капіталу	20	46
2. Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	46
5. Списання виробничих запасів іншого використання на підприємстві		
1. Відпущено запаси зі складу на виготовлення продукції	23	20
2. Списано записи на витрати, пов’язані з виправленням браку	24	20
3. Списано записи для:		
- загальновиробничих потреб	91	20
- адміністративних потреб	92	20
- потреб, пов’язаних зі збутом продукції	93	20
6. Продаж виробничих запасів (з оплатою після передачі запасів)		
1. Відображено дохід від реалізації запасів	361	712
2. Відображено суму податкового зобов’язання з ПДВ	712	641
3. Списана собівартість реалізованих запасів	943	20
7. Списання виробничих запасів у результатів безоплатної передачі		
1. Передано безплатно запаси	949	20
2. Відображено суму податкового зобов’язання з ПДВ	949	641

Вартісна оцінка зазначених цінностей здійснюється згідно з умовами, зафіксованими в договорах, актах приймання-передачі та інших первинних документах. Усі товарно-матеріальні цінності, облік яких ведеться на рахунку 02, обов’язково підлягають інвентаризації відповідно до встановлених строків та порядку, визначених у наказі про облікову політику підприємства та річному плані проведення інвентаризації.

Для більш детального й системного обліку матеріалів на відповідальному зберіганні, рахунок 02 «Активи на відповідальному зберіганні» поділяється на відповідні субрахунки, які застосовуються для обліку конкретних видів матеріальних цінностей:

021 «Устаткування, прийняте для монтажу»;

022 «Матеріали, прийняті для переробки»;

023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні»;

024 «Товари, прийняті на комісію»;

025 «Майно в довірчому управлінні».

На позабалансовому субрахунку 021 «Устаткування, прийняте для монтажу» відображається обладнання, устаткування та інші товарно-матеріальні цінності, що були передані замовником підрядній організації з метою проведення монтажу. Аналітичний облік таких цінностей ведеться із деталізацією за замовниками, видами матеріалів, окремими об’єктами чи агрегатами, а також за місцем їх розміщення. Вартість самого обладнання, прийнятого для монтажу, не включається до витрат підприємства, натомість облік витрат, пов’язаних із проведенням монтажних робіт, здійснюється на рахунках обліку витрат виробництва.

На позабалансовому субрахунку 022 «Матеріали, прийняті для переробки» ведеться облік руху сировини та матеріалів, що надійшли від замовників і були прийняті підприємством для переробки (у тому числі як давальницька сировина). Облік витрат, пов’язаних із переробкою або доробкою такої сировини, ведеться за рахунками виробничих витрат, за винятком вартості самої давальницької сировини, що залишається власністю замовника. Аналітичний облік у цьому випадку здійснюється за замовниками, видами переданої сировини та місцями її зберігання або обробки.

На субрахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні» фіксується рух і залишки товарно-матеріальних цінностей, які були передані підприємству на зберігання у таких випадках:

– у зв’язку з відмовою від акцепту розрахункових документів постачальників;

– отримані від постачальників, але ще не оплачені, що тимчасово заборонені до використання;

– отримані у надлишковій кількості або не зазначені у супровідних документах;

– сплачені покупцями цінності, що залишаються на зберіганні у підприємства як виняток (наприклад, з незалежних причин не вивезені), оформлені охоронними розписками [35].

Аналітичний облік цінностей, прийнятих на відповідальне зберігання, ведеться в розрізі підприємств-власників, з урахуванням видів, сортів та місць їх зберігання. Такі матеріальні ресурси мають зберігатися окремо від власних запасів підприємства.

На позабалансовому субрахунку 024 «Товари, прийняті на комісію» здійснюється облік товарів, отриманих підприємством у межах договорів комісії, поруки або інших цивільно-правових угод, за якими підприємство має право реалізовувати товари від імені та за дорученням іншої сторони без переходу права власності на ці товари. Аналітичний облік таких товарів ведеться за їхніми видами та комітентами.

Позабалансовий субрахунок 025 «Майно в довірчому управлінні» використовується для обліку майна, що передане підприємству у довірче управління, а також товарно-матеріальних цінностей, отриманих повіреним від третіх осіб при виконанні доручення довірителя відповідно до умов договору доручення. Аналітичний облік таких цінностей ведеться за об’єктами, конкретними матеріальними цінностями, місцями їх розташування та власниками.

У процесі здійснення господарських операцій щодо обліку сировини та матеріалів необхідно враховувати окремі аспекти, а саме:

– переоцінку товарно-матеріальних цінностей;

– процес заготівлі та придбання матеріалів;

– транспортно-заготівельні витрати [39].

Основні завдання бухгалтерського обліку сировини і матеріалів зводяться до:

– забезпечення контролю за виконанням плану матеріально-технічного постачання;

– правильного відображення витрат на закупівлю, транспортування та надходження матеріалів;

– виявлення відхилень від планової собівартості придбаних ресурсів;

– оперативного контролю за залишками і рухом матеріалів на складах, а також у процесі їх заготівлі;

– спостереження за умовами зберігання матеріалів, дотриманням нормативів та забезпечення їх збереження;

– контролю за лімітами відпуску матеріалів для потреб виробництва, обґрунтованим списанням вартості матеріалів на витрати виробництва, дотриманням установлених норм витрат;

– обґрунтованого розподілу сировини та матеріалів між об’єктами калькулювання;

– виявлення надлишкових або невикористаних матеріалів, що підлягають реалізації [40].

Усі товарно-матеріальні цінності, що надходять на підприємство від постачальників, у разі використання журнально-ордерної форми обліку, реєструються в журналі-ордері № 5 (5А). Цей журнал призначено для обліку розрахунків із постачальниками.

З метою впорядкування обліку рекомендується відкривати два окремих журнали-ордери: один – для розрахунків із постачальниками товарно-матеріальних цінностей, другий – для обліку послуг та виконаних робіт. Журнал-ордер № 5 (5А) ведеться лінійно-позиційним способом: кожному документу надається окремий рядок, а подальші записи, пов’язані з оплатою рахунків або надходженням матеріалів, вносяться в межах того самого рядка. Розрахунки із постачальниками за плановими платежами фіксуються у

відомості № 5.1, підсумки з якої переносяться до журналу-ордера № 5 (5А).

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться безпосередньо на складах із використанням карток складського обліку, що формуються у відповідній картотеці за технічними групами запасів відповідно до затвердженої номенклатури-цінника. Аналітичні рахунки групуються за видами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами, а також у розрізі синтетичних рахунків і субрахунків. Інформація з аналітичних рахунків узагальнюється в оборотних відомостях [45].

Рахунки аналітичного обліку дозволяють контролювати збереження і рух запасів, забезпечують можливість оцінювання матеріальних цінностей, звіряння їх облікових даних зі складськими залишками, а також використовуються при проведенні інвентаризації.

У бухгалтерії підприємства застосовуються різні варіанти ведення обліку виробничих запасів, що наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Варіанти обліку виробничих запасів

Варіант	Зміст варіанту
Сортовий	На підставі первинних документів на кожен вид виробничих запасів відкривається картка аналітичного обліку, де їх обліковують в натуральному і грошовому вираженні. По закінченні звітного періоду складаються оборотні відомості аналітичного обліку. Залишки і обороти по них порівнюються з даними карток складського обліку
Партіонний	Первинні документи групуються за номенклатурними номерами, і в кінці звітного періоду кінцеві дані по кожному з номерів заносяться до оборотних відомостей. Оборотні відомості складаються в натуральному і грошовому вираженні по кожному складу і для кожного рахунку
Сальдовий (оперативно-бухгалтерський)	Сальдовий метод обліку базується на використанні регістрів аналітичного обліку карток складського обліку. Щоденно (щотижня, раз на 10 днів) працівником бухгалтерії перевіряється правильність записів про надходження і витрачання виробничих запасів на складі і підтверджується залишок по картці складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до відомості обліку залишків матеріалів на складі (без виділення оборотів витрат і надходження виробничих запасів). На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу

Облік істотно спрощується завдяки впровадженню комп’ютерної техніки як у бухгалтерському, так і в складському обліку. У такому випадку всі прибуткові та видаткові документи опрацьовуються щоденно в міру їх надходження зі складів, що дозволяє забезпечити оперативність і точність у відображенні руху виробничих запасів. Для підвищення ефективності ведення обліку на складах доцільним є застосування персональних комп’ютерів, що значно полегшує організацію аналітичного обліку, оскільки замість паперових карток складського обліку використовується електронне зберігання інформації (наприклад, на дискетах чи інших цифрових носіях).

Завдяки комп’ютерним технологіям усі необхідні облікові регістри при застосуванні сальдового методу обліку матеріалів формуються автоматизовано із використанням відповідного програмного забезпечення (рис. 2.7), що дозволяє оптимізувати процес обробки даних, зменшити ймовірність помилок і забезпечити швидке отримання інформації для потреб управління.

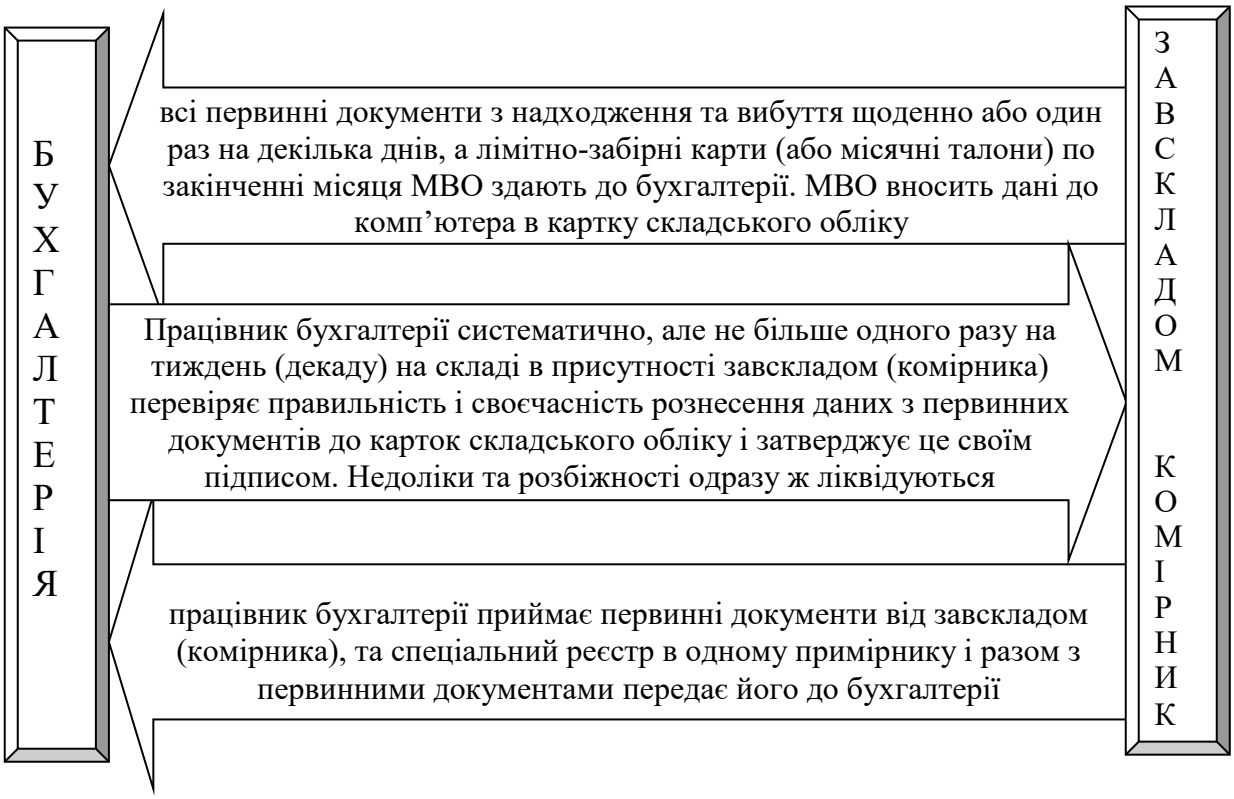

Рисунок 2.7 – Схема організації обліку виробничих запасів при застосуванні комп’ютерної техніки

Підтвердження факту приймання-передачі первинних документів може здійснюватися шляхом проставлення підпису працівника бухгалтерії в картці складського обліку, що засвідчує перевірку записів за кожною окремою господарською операцією. Такий підпис свідчить про контроль правильності оформлення, відповідність даних документації фактичному руху запасів, а також про передачу інформації до бухгалтерського обліку [50].

2.4 Порядок проведення інвентаризації виробничих запасів на підприємстві

Інвентаризація є важливим складником методу бухгалтерського обліку та одночасно виступає як методичний прийом для здійснення економічного контролю. Раціональна організація та ефективна методика проведення інвентаризації ґрунтуються на детальному дослідженні її етапів і виділенні ключових процедур. Проведення інвентаризації запасів на підприємстві регламентується відповідно до пунктів 7–9 розділу II та пунктів 4.1–4.3 розділу III Положення № 879.

Інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) здійснюють безпосередньо за місцями їх зберігання, а також окремо за кожною матеріально відповідальною особою. Під час проведення інвентаризації спеціальна комісія, у присутності матеріально відповідальних осіб, перевіряє фактичну наявність ТМЦ шляхом їхнього підрахунку, переважування або вимірювання. При цьому дотримуються таких правил:

1. Спецодяг та предмети індивідуального користування, які відправлені на прання чи ремонт, перевіряються на підставі відповідних документів від надавача послуг.

2. Кількість товарно-матеріальних цінностей, які зберігаються у цілій, неушкодженій упаковці постачальника, може визначатися на основі

документів із обов’язковою вибірковою перевіркою фактичної наявності частини цих цінностей.

3. Під час інвентаризації ТМЦ, що знаходяться в дорозі, а також відвантаженої продукції (товарів), яка не була оплачена покупцями у встановлений строк, і ТМЦ, розміщених на складах інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії або в переробці), перевіряють обґрунтованість сум, зафіксованих на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Вважаються обґрунтованими ті суми, що підтверджені належним чином оформленими документами: рахунками постачальників, копіями платіжних вимог (рахунків-фактур), пред’явлених покупцям, охоронними розписками, які були переоформлені на дату проведення інвентаризації або близьку до неї.

4. Визначення ваги або обсягу навалочних матеріалів здійснюється на основі обмірів та технічних розрахунків, а відповідні акти обмірів і розрахунки додаються до інвентаризаційних описів.

5. Переважування, обмір та підрахунок ТМЦ виконуються відповідно до їх розміщення у приміщенні, де вони зберігаються. Якщо ТМЦ знаходяться у різних ізольованих приміщеннях однієї матеріально відповідальної особи, інвентаризація проводиться послідовно за кожним місцем зберігання. Після перевірки цінностей комісія опечатує пломбіратором вхід до одного приміщення та переходить до наступного.

6. На прибуткових документах на ТМЦ, які надійшли на склад під час інвентаризації, матеріально відповідальна особа у присутності членів інвентаризаційної комісії (або робочої інвентаризаційної комісії) робить відмітку «після інвентаризації».

7. Аналогічно, на видаткових документах на ТМЦ, які, за дозволом керівника підприємства, були відпущені зі складу під час інвентаризації, матеріально відповідальна особа в присутності членів інвентаризаційної комісії проставляє відмітку «після інвентаризації» із зазначенням дати інвентаризаційного опису, в якому зафіксовані ці ТМЦ (за умови, що на

момент вибуття вони були включені в цей опис).

8. Порядок проведення інвентаризації окремих видів запасів регулюється не лише Положенням № 879, а й іншими нормативними актами, які встановлюють спеціальні вимоги та правила для конкретних груп товарно-матеріальних цінностей. Наприклад, при інвентаризації нафти та нафтопродуктів необхідно додатково керуватися Інструкцією про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України, затвердженою спільним наказом Міністерства палива та енергетики, Міністерства економіки, Міністерства транспорту і зв'язку та Держспоживстандарту від 20 травня 2008 року за № 281/171/578/155 [73].

Залежно від типу товарно-матеріальних цінностей, які підлягають інвентаризації, застосовуються різні форми інвентаризаційних описів:

1. Для обліку фактичної наявності власних товарно-матеріальних цінностей використовують такі форми:

– Інвентаризаційний опис запасів, затверджений наказом № 572;

– Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей (ф. № інв-3), затверджений постановою № 241;

– Інвентаризаційний опис (ф. № М-21), затверджений наказом № 193.

Варто зазначити, що типова форма № М-21 має певні недоліки. По-перше, вона не передбачає включення «доінвентаризаційної» розписки матеріально відповідальних осіб, тобто необхідно буде брати таку розписку окремо перед початком інвентаризації. По-друге, у цій формі відсутні поля для обов'язкових відомостей про товарно-матеріальні цінності, які мають бути відображені в інвентаризаційному описі, зокрема інформація про їх наявність згідно з даними бухгалтерського обліку. Через це типову форму № М-21 доведеться доопрацьовувати, щоб вона відповідала сучасним законодавчим вимогам.

Якщо інвентаризаційна комісія не має змоги одразу здійснити підрахунок ТМЦ і внести дані до інвентаризаційного опису, то для цього

використовується Інвентаризаційний ярлик (ф. № інв-2), затверджений постановою № 241.

2. Для обліку цінностей, які підприємство отримало або здало на відповідальне зберігання, застосовують такі форми:

– Інвентаризаційний опис матеріальних цінностей, прийнятих на відповідальне зберігання, затверджений наказом № 572;

– Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей, прийнятих (зданих) на відповідальне зберігання (форма № інв-5), затверджений постановою № 241.

При використанні ф. № інв-5 слід враховувати, що в ній не передбачена графа для відображення інформації про товарно-матеріальні цінності за даними бухгалтерського обліку, тому цю форму також необхідно буде допрацьовувати.

3. Для обліку товарів, які були відвантажені, але не сплачені покупцями у встановлений строк, використовується Акт інвентаризації товарів відвантажених (ф. № інв-4), що затверджений постановою № 241.

4. Для обліку товарно-матеріальних цінностей, які перебувають у дорозі, застосовується Акт інвентаризації матеріалів і товарів, що знаходяться в дорозі (ф. № інв-6), також затверджений постановою № 241 [51].

Усі інвентаризаційні описи, оформлені та підписані всіма членами інвентаризаційної комісії (або робочої інвентаризаційної комісії) та матеріально відповідальною особою, передаються до бухгалтерії. Там бухгалтерія звіряє відомості, зазначені в інвентаризаційних описах, з даними бухгалтерського обліку.

Якщо під час такої звірки будуть виявлені розбіжності, у вигляді лишків чи нестач товарно-матеріальних цінностей, складається звіряльна відомість. Для цього можна скористатися однією з таких форм:

– звіряльна відомість результатів інвентаризації запасів, затверджена наказом № 572;

– звіряльна відомість результатів інвентаризації товарно-матеріальних цінностей (типова форма № інв-19), затверджена постановою № 241.

Ще раз варто підкреслити, що окрім наведених типових документів, підприємство має право розробляти власні бланки інвентаризаційної первинної документації. Головною вимогою є наявність у них повної необхідної інформації про інвентаризовані активи, а також усіх обов'язкових реквізитів первинних документів.

Записи в інвентаризаційні описи здійснюються виключно на підставі перевірки фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей. Внесення інформації про залишки активів лише на основі слів матеріально відповідальних осіб або даних бухгалтерського обліку не допускається, навіть якщо ці дані підтверджені відповідними документами.

Під час інвентаризації ТМЦ заносять до інвентаризаційних описів за найменуваннями з обов'язковим зазначенням номенклатурного номера (за наявності), виду, групи, сорту, одиниці виміру, ціни, суми та кількості (рахунку, ваги або міри). При цьому у описі відображаються як фактично встановлена наявність товарно-матеріальних цінностей, так і їх наявність за даними бухгалтерського обліку на дату інвентаризації [52].

Тару класифікують за видами, цільовим призначенням та якісним станом (нова, вживана, що потребує ремонту тощо). На тару, яка визнана непридатною, складають окремий акт списання з зазначенням причин псування. Щодо малоцінних швидкозношуваних предметів (МШП), які обліковуються в оперативному порядку, інвентаризаційні описи не складають. У цьому випадку фактичну наявність таких предметів перевіряють шляхом порівняння з відомістю оперативного обліку. Виявлену нестачу оформляють відповідним актом.

Окремі інвентаризаційні описи складають для товарно-матеріальних цінностей:

– що перебувають у дорозі (наприклад, відвантажені залізницею постачальником, але не доставлені на підприємство на дату інвентаризації).

Підставою для заповнення таких описів є документи, що підтверджують перебування матеріалів і товарів у дорозі;

– що знаходяться на складах інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії, у переробці). Підставою для внесення таких ТМЦ до інвентаризаційного опису слугують документи, що підтверджують передачу цих цінностей на відповідальне зберігання, комісію або у переробку;

– прийняті на відповідальне зберігання. Під час інвентаризації таких цінностей записи вносять на підставі фактичної перевірки та підрахунку у натурі. Копії цих описів направляються власнику активів;

– не оплачені у встановлений строк, але відвантажені покупцям;

– непридатні або зіпсовані. Для таких ТМЦ в інвентаризаційному описі зазначають найменування запасів, їх кількість, причини, ступінь і характер псування, а також пропозиції щодо їх знецінення, списання або можливості подальшого використання в господарських потребах;

– відпущені зі складу в період інвентаризації за дозволом керівника підприємства, якщо на момент вибуття вони не були відображені в загальному інвентаризаційному описі [53].

Також важливим є встановлення правильності взаємного заліку надлишків і нестач, які виникли через пересортицю. Такий залік допускається лише у випадку запасів однакового найменування в відповідній кількості, за умови, що вони відбувалися в одному й тому самому періоді, що перевіряється, і стосуються однієї і тієї самої матеріально відповідальної особи.

Якщо при проведенні заліку нестач надлишками, викликаному пересортицею, вартість виявлених нестач перевищує вартість виявлених надлишків, то різниця у вартості повинна бути покладена на матеріально відповідальних винних осіб. У разі, коли нестачі відносяться на відповідальних осіб, необхідно перевірити правильність розрахунку та повноту стягнення вартості цих нестач. Розмір стягнень за нестачі запасів, що перевищують норму природних втрат, обчислюють за формулою 2.1:

$$С = [(ПВ-А) \times І + ПДВ + АЗ] \times 2, \quad (2.1)$$

де, ПВ – первісна вартість на момент встановлення факту нестачі, крадіжки та псування матеріальних цінностей;

А – амортизаційні відрахування;

І – загальний індекс інфляції, розрахований на основі щомісячних індексів інфляції, визначених Держкомстатом України;

ПДВ – податок на додану вартість;

АЗ – акцизний збір.

Комісія з інвентаризації оформлює свої висновки та пропозиції щодо врегулювання виявлених інвентаризаційних різниць протоколом, який подається на затвердження керівнику підприємства. Керівник зобов'язаний прийняти рішення щодо оприбуткування виявлених лишків та списання нестач матеріальних цінностей і затвердити протокол у строк до п'яти робочих днів [54].

У бухгалтерському обліку результати інвентаризації відображаються за таким порядком: залишки виробничих запасів зараховують до доходу від операційної діяльності, а вартість нестачі списується з кредиту рахунка 20 «Виробничі запаси» (відповідний субрахунок) на дебет рахунка 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей». Нестачі та втрати від псування цінностей, що сталися з вини матеріально відповідальних осіб, відносять на їх рахунок за кореспонденцією:

Дебет рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»;

Кредит рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Якщо на момент виявлення нестачі конкретні винуватці не встановлені, то вартість таких нестач відображається на позабалансовому рахунку 07 «Писані активи», субрахунок 072 «Невідшкодовані нестачі, втрати від псування цінностей». Після встановлення осіб, які повинні відшкодувати збитки, відповідна сума переводиться у дебіторську заборгованість і

включається до доходів звітного періоду за кореспонденцією:

Дебет рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»;

Кредит рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

За результатами проведеної інвентаризації товарно-матеріальних цінностей ТОВ «БАКАЙ АГРО» станом на 30.12.2018 року нестачі виробничих запасів не виявлено. Порядок відображення результатів інвентаризації наведено у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Відображення результатів інвентаризації виробничих запасів на рахунках бухгалтерського обліку в ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		дт	кт	
1.	Нестачі, виявлені при інвентаризації' (винуватці не встановлені). Документ: звірювальна відомість. Акт списання.	947	20, 21, 22	500
2.	Відображено виявлену нестачу по забалансовому рахунку	072		500
3.	Відображено суму фактичної нестачі, визнану ненормованою, за рахунок винної особи	375	716	500
4.	Відображена різниця між сумою до відшкодування, розрахованої згідно з діючим порядком та балансовою вартістю виробничих запасів, яких не вистачає: ((500 + 100) × 2 = 1200 грн.)	375	719	700
5.	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	719	641	100
6.	Нарахована сума, що підлягає сплаті до бюджету: (1200 - 600 = 600 грн.)	719	641	600
7.	Отримана від винної особи сума по відшкодуванню нестачі	301	375	1200
8.	Перераховано до бюджету різницю між сумою відшкодування і балансовою вартістю майна	642	311	600
9.	Відображено результат від проведеної інвентаризації	791, 716	947, 794	500, 500
10	Відображено суму нестач в межах норм природного убутку	901	20, 21, 22	300
11.	Віднесено витрати, пов'язані з нестачею в результаті стихійного лиха (винна особа не встановлена)	991	20, 21, 22	100
12.	Списано витрати, пов'язані з нестачею майна в результаті стихійного лиха	794	991	100
13.	Оприбутковані виявлені лишки виробничих запасів від інвентаризації	20, 21, 22	719	700

Оскільки за результатами проведеної інвентаризації виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» не було виявлено ні нестач, ні надлишків, нами наведено умовні суми для прикладу. Отримані результати інвентаризації свідчать про те, що збереженість запасів на підприємстві перебуває на належному рівні, що зумовлено постійним контролем за наявністю та рухом виробничих запасів. Крім того, всі види активів чітко закріплені за відповідальними матеріально особами.

2.5 Напрями підвищення ефективності управління виробничими запасами через обліково-аналітичні методи

У сучасних умовах функціонування аграрних підприємств, що працюють в умовах ринкової економіки, ключовим чинником ефективності є раціональне використання ресурсів, зокрема виробничих запасів. Виробничі запаси становлять значну частку активів підприємства, а тому якісне обліково-аналітичне забезпечення процесів їх придбання, зберігання, використання та контролю є надзвичайно важливим для забезпечення фінансової стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку.

Особливої актуальності питання набуває в умовах трансформації бухгалтерського обліку до цифрового середовища, посилення вимог до управлінської звітності та необхідності прийняття обґрунтованих рішень в аграрному секторі, який є чутливим до сезонності, коливань ринкових цін і зовнішніх ризиків. Оптимізація обліково-аналітичного забезпечення дозволяє підприємству ефективно управляти запасами, запобігати їх надлишковості або дефіциту, мінімізувати витрати на зберігання і втрати від псування.

Проблеми обліку, аналізу та управління виробничими запасами активно досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Серед вітчизняних дослідників варто виділити: Бутинець Ф.Ф. – досліджував

методологію та організацію бухгалтерського обліку на підприємствах [44]. Кужельний М.В. – висвітлював проблеми аналізу запасів та економічного контролю в сільському господарстві. Сопко В.В. – розглядав питання вдосконалення методики обліку та аналізу виробничих запасів. Грабова Г.Я. – вивчала облікову політику щодо запасів у контексті міжнародних стандартів. Костюченко В.М. – досліджував управлінський облік і його роль у процесі оптимізації використання запасів. Кириленко О.А. – розкривала особливості обліку біологічних активів і виробничих запасів на агропідприємствах. Литвинова В.В. – вивчала вплив інформаційних технологій на автоматизацію обліку запасів.

Серед зарубіжних науковців, які зробили вагомий внесок у розвиток цієї тематики, слід згадати: Charles T. Horngren – автор фундаментальних праць з управлінського обліку, в т.ч. обліку запасів. Ray H. Garrison – досліджував використання аналітики у процесі контролю за запасами. Robert N. Anthony – вивчав інформаційні аспекти управління запасами в рамках бюджетування та стратегічного планування. David E. Stout – займався дослідженням адаптації облікових методик до потреб різних галузей, зокрема виробничої сфери. Paul M. Collier – аналізував ризики та стратегії управління запасами з точки зору фінансової безпеки підприємства. Thomas Ittelson – досліджував відображення запасів у фінансовій звітності в МСФЗ [73-].

Таким чином, питання оптимізації обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами є складовою частиною більш широкого дослідницького поля з управлінського, фінансового обліку та економічного аналізу. Її розробка дозволяє не лише підвищити ефективність управління підприємством, а й сприяє впровадженню сучасних цифрових рішень у систему управління матеріальними ресурсами.

В умовах динамічного функціонування аграрного сектора України ефективне управління виробничими запасами набуває особливого значення. Одним із ключових інструментів, що впливає на формування достовірної інформації про запаси, є облікова політика підприємства, яка визначає

методи оцінки, обліку та відображення господарських операцій у звітності.

Аналіз практики ведення обліку на ТОВ «БАКАЙ АГРО» засвідчив ряд проблем в обліковому регламенті, зокрема: неуніфікованість методів оцінки запасів, відсутність аналітичного обліку за культурами та полями, недосконалі форми первинних документів, нечітко прописані процедури повернення залишків. Це призводить до ускладнень при внутрішньому аналізі, втрати ресурсів, неефективного контролю за використанням матеріалів, а також формує ризики заниження чи завищення собівартості продукції.

З метою усунення виявлених недоліків доцільно здійснити удосконалення облікової політики в частині управління запасами. Пропоновані нами напрями наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Проблеми облікової політики та пропозиції щодо їх вирішення

Проблема	Пропозиція	Очікуваний результат
Необґрунтований вибір методу оцінки виробничих запасів	Перехід на метод FIFO або середньозваженої вартості з урахуванням специфіки агробізнесу	Формування більш достовірної собівартості; уніфікація облікових процедур
Відсутність аналітики за культурами, ділянками, підрозділами	Запровадити багаторівневий облік у розрізі культур, полів, контрагентів	Підвищення точності управлінського аналізу і планування витрат
Недосконалі форми первинних документів	Розробити уніфіковані шаблони актів, відомостей, звітів з урахуванням цифрового ведення обліку	Зменшення людського чинника, спрощення документообігу, прискорення обробки інформації
Відсутність правил списання залишків і повернень	Описати в обліковій політиці процедури повернення, повторного використання, списання	Зниження втрат, прозорість у повторному використанні ресурсів

У таблиці 2.12 наведено ключові проблеми, виявлені в процесі аналізу організації облікової політики на ТОВ «БАКАЙ АГРО», а також конкретні пропозиції щодо їх вирішення та очікуваний ефект від впровадження змін.

Так, вибір методу оцінки запасів без урахування галузевої специфіки призводить до спотворення собівартості продукції. Застосування методу

FIFO або середньозваженої вартості дозволяє об’єктивніше формувати витрати, особливо в умовах сезонного агровиробництва.

Відсутність аналітичного обліку в розрізі культур і полів унеможливлює контроль за ефективністю використання ресурсів. Запровадження багаторівневої аналітики дозволить формувати управлінські звіти, оцінювати прибутковість окремих напрямів.

Недосконаліть первинних документів уповільнює процес обліку та сприяє помилкам. Їх уніфікація та цифровізація дозволить прискорити документообіг, мінімізувати вплив людського фактора й підвищити якість даних.

Водночас, непрописані процедури повернення і списання залишків створюють ризики втрати матеріалів і неправильного відображення в обліку. Регламентування цих операцій у складі облікової політики забезпечить прозорість, контроль і точність інформації.

Отже, наведені нами заходи чітко і наочно демонструють зв’язок між наявними проблемами, запропонованими управлінськими рішеннями та їх позитивним впливом на обліково-аналітичну систему підприємства. Її можна використовувати як основу для впровадження змін та внутрішнього аудиту ефективності управління запасами.

У процесі аналізу облікової системи ТОВ «БАКАЙ АГРО» встановлено, що діючі форми первинної документації не повною мірою відповідають потребам сучасного управління виробничими запасами, особливо в умовах сільськогосподарського виробництва, де важливим є облік у розрізі культур, полів та етапів агротехнологічного циклу. Це ускладнює формування точної інформації для управлінських потреб, обмежує можливість контролю за ефективністю використання ресурсів та не забезпечує прозорості процесів повернення та списання матеріалів.

З огляду на це, доцільним є впровадження оновлених форм первинних документів, які дадуть змогу не лише деталізувати облік запасів, але й підвищити якість управлінських рішень.

Пропонована нами Відомість обліку використання МШП по культурах та полях, Акт повернення невикористаних матеріалів та Звіт про рух запасів по культурах (щомісячний) наведена в таблицях 2.13, 2.14, 2.15.

Запропонована нами Відомість обліку використання МШП по культурах та полях дає змогу деталізувати витрати на матеріали у розрізі конкретних культур та полів, що особливо важливо для підприємства, яке займається рослинництвом.

Таблиця 2.13 – Запропонована Відомість обліку використання МШП по культурах та полях

№	Назва матеріалу	Одиниця виміру	Культура	Поле	Кількість	Дата списання	Відповідальний
1							
2							

Завдяки цій формі облік стає більш прозорим і структурованим, що дозволяє виявляти перевитрати ресурсів на окремі ділянки, контролювати доцільність застосування матеріалів, а також формувати точні аналітичні звіти для подальшого розрахунку собівартості продукції. У перспективі це дозволяє покращити управління аграрними технологічними процесами й ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації витрат.

Таблиця 2.14 – Запропонований Акт повернення невикористаних матеріалів

№	Назва матеріалу	Кількість	Дата видачі	Підрозділ	Кількість, що повертається	Причина повернення	Підпис комірника
1							
2							

Запропонований Акт повернення невикористаних матеріалів забезпечує офіційну фіксацію фактів повернення залишків сировини, насіння, добрив або інших ресурсів, які не були використані у процесі виробництва. Такий документ дає змогу уникнути безпідставного списання запасів,

зменшує ризики фінансових зловживань та втрат, а також сприяє повторному ефективному використанню залишків на інших ділянках. Крім того, наявність акта дозволяє підтвердити правильність облікових операцій перед внутрішніми та зовнішніми контролюючими органами.

Таблиця 2.15 – Запропонований Звіт про рух запасів по культурах (щомісячний)

Культура	Надійшло (грн)	Використано (грн)	Залишок на кінець	Відхилення від плану (%)

Щомісячний аналітичний звіт про рух запасів по культурах дає керівництву можливість отримувати систематизовану інформацію щодо наявності, руху та використання запасів по кожній окремій культурі в розрізі місяців. Така форма дозволяє не лише бачити загальний стан ресурсів, але й оперативно реагувати на проблеми – виявляти надлишки чи нестачу, невиправдані витрати чи збої в постачанні. Завдяки регулярному складанню звіту полегшується планування майбутніх закупівель, підвищується точність бюджетування та оптимізується матеріально-технічне забезпечення аграрного циклу.

Таким чином, впровадження кожної з цих форм сприяє створенню на ТОВ «БАКАЙ АГРО» більш прозорої, контрольованої та гнучкої системи обліку виробничих запасів, що є передумовою підвищення ефективності використання ресурсів і загальної економічної результативності підприємства.

РОЗДІЛ 3
АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ТОВ «БАКАЙ АГРО»

3.1 Основні завдання та інформаційна база аналізу виробничих запасів

У сучасних умовах господарювання забезпечення підприємства достатніми обсягами виробничих запасів є одним із ключових чинників стабільності та безперервності виробничого процесу. Від рівня матеріально-технічного постачання, своєчасності надходження ресурсів і ефективності їх використання безпосередньо залежать результати фінансово-господарської діяльності, конкурентоспроможність продукції та рентабельність підприємства. Особливо важливим є проведення глибокого та системного аналізу стану забезпеченості матеріальними ресурсами, оскільки він дозволяє виявити як резерви підвищення ефективності використання запасів, так і потенційні ризики, пов’язані з їх нестачею або надлишками [16].

Незалежно від масштабів та виду діяльності, виконання бізнес-функцій потребує залучення певного капіталу для фінансування операцій, визначення об’єктів і обсягів інвестицій у виробничу та фінансову сфери. Координація цих процесів здійснюється в межах управлінської функції, яка охоплює прогнозування, нормування, планування, організацію, регулювання, стимулювання, облік, моніторинг та аналіз.

Надходження матеріальних ресурсів і їх раціональне використання є одним із провідних чинників зростання виробництва. Цей процес включає аналіз і облік постачання та витрачання виробничих запасів, що є важливою складовою аналітичної роботи підприємства. Саме від точності та об’єктивності оцінки цих показників залежить визначення основних результативних показників діяльності – обсягів реалізації та фінансових

результатів [17].

Безперебійний виробничий процес можливий лише за умови своєчасного та повного забезпечення підприємства необхідними матеріальними ресурсами – від основних сировинних матеріалів до тари, запасних частин і малоцінних швидкозношуваних предметів. Під час аналізу першочергово оцінюється рівень забезпеченості підприємства як основними, так і допоміжними ресурсами, порівнюються обсяги їх надходження з показниками попередніх періодів.

Потреби підприємства у матеріальних ресурсах задовольняються як за рахунок внутрішніх (інтенсивних) джерел, так і шляхом зовнішніх (екстенсивних) поставок. Економія сировини та матеріалів у виробництві фактично прирівнюється до їх додаткового виробництва або закупівлі, тоді як використання ресурсів власного виробництва здешевлює готову продукцію, створює робочі місця та скорочує витрати.

Для оцінки ефективності використання виробничих запасів застосовується система узагальнюючих і часткових показників, зокрема матеріаловіддача, матеріалоємність, коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягів виробництва і матеріальних витрат у собівартості продукції, а також коефіцієнт використання запасів. Питома матеріалоємність може визначатися у вартісному, натуральному або умовно-натуральному вимірі, що дозволяє оцінити витрати ресурсів на виробництво конкретних видів продукції [19].

У процесі аналізу фактичні значення показників порівнюються з базовими, досліджується їх динаміка, визначаються причини змін та оцінюється вплив на обсяги виробництва. З огляду на ринкові умови, особливого значення набуває раціональне використання трудових, фінансових і матеріальних ресурсів, вдосконалення системи управління, забезпечення науково обґрунтованих та оптимальних рішень, підвищення господарської зацікавленості у досягненні максимальних результатів при мінімальних витратах та високій якості продукції, а також посилення

контролю і поліпшення економічної роботи на всіх рівнях управління.

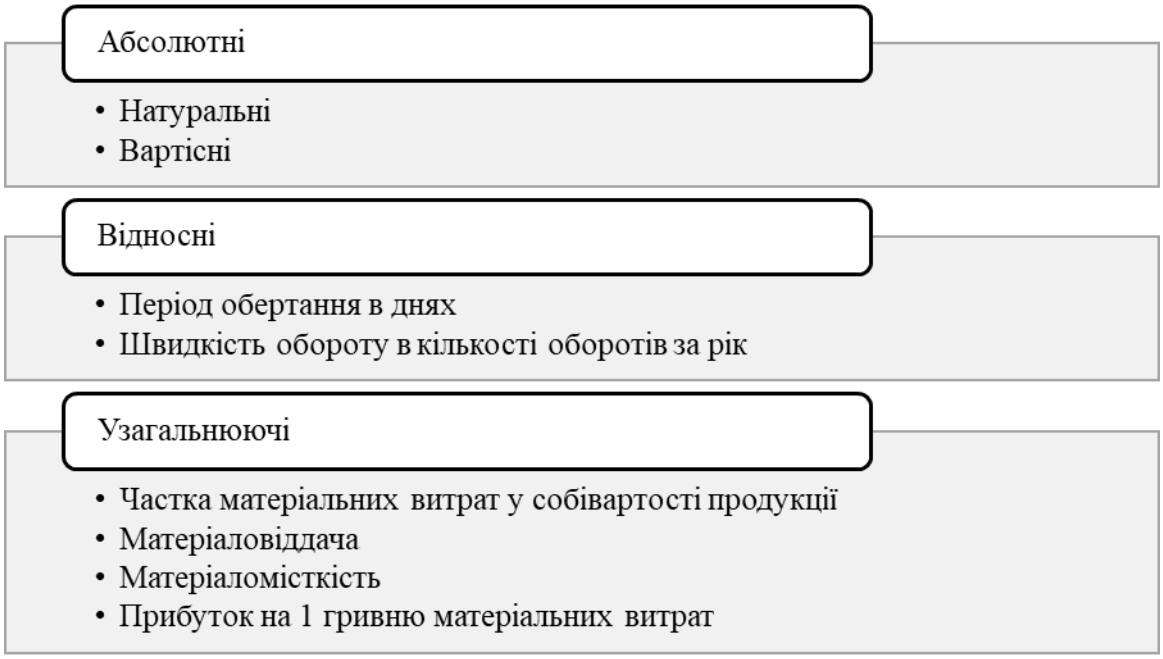

Рисунок 3.1 – Система показників, що використовуються для аналізу ефективності обертання виробничих запасів

Для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів у виробничому процесі перш за все необхідно чітко визначити мету аналізу та завдання, які сприятимуть її досягненню. Основним завданням аналізу раціонального використання матеріальних ресурсів є оцінка їх фактичного стану та виявлення можливостей для оптимізації витрат. Головна мета такого аналізу полягає у зменшенні частки матеріальних витрат у собівартості продукції [20].

Показник матеріаловіддачі дозволяє не лише простежити зміни фактичного використання ресурсів у порівнянні з попередніми періодами, а й визначити внутрішні резерви для збільшення обсягів виробництва. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції відображає не лише ефективність використання матеріалів, а й характер виробництва продукції, показуючи, наскільки вона є матеріаломісткою. Зниження матеріаломісткості

досягається через вдосконалення конструкторських розробок, зменшення чистої ваги виробів, удосконалення технологій виробництва та підвищення якості матеріалів.

Важливим аспектом аналізу є оцінка заходів підприємства щодо скорочення втрат і відходів матеріалів на всіх етапах їх обробки, зберігання та транспортування, а також більш повного використання вторинних ресурсів і супутніх продуктів. Для перевірки правильності використання виробничих запасів і їх відображення в обліку проводиться інвентаризація [26].

Задачі обліку запасів тісно пов’язані з іншими ділянками обліку та управлінською інформаційною системою підприємства. Впровадження системного аналізу дозволяє більш раціонально використовувати наявні матеріальні ресурси, виявляти внутрішні резерви для збільшення обсягів виробництва за рахунок зниження матеріальних витрат на одиницю продукції. Аналіз повинен займати одне з ключових місць у системі управління виробничою діяльністю, оскільки без нього облік сам по собі не забезпечує прийняття ефективних рішень щодо вдосконалення виробничого процесу [32].

3.2 Оцінка рівня забезпеченості підприємства виробничими запасами

Одним із ключових чинників розвитку виробництва є стабільне забезпечення підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Оскільки витрати на сировину, матеріали, паливо та напівфабрикати складають 80–90% від загальної собівартості продукції, основне завдання аналізу полягає у визначенні рівня забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів і виявленні резервів для їх раціонального використання. На ТОВ «БАКАЙ АГРО» ці функції виконують відділ матеріально-технічного постачання та планово-

економічний відділ. Відділ матеріально-технічного постачання формує графіки укладання угод із постачальниками, спираючись на розрахунки, надані планово-економічним відділом.

Процес ресурсного забезпечення на підприємстві охоплює такі основні складові:

1. Постачання – це процес придбання необхідних матеріалів і ресурсів у зовнішніх постачальників. Він охоплює планування потреб у ресурсах, вибір постачальників, узгодження умов поставок, оформлення замовлень, транспортування, приймання, перевірку якості, зберігання, обробку та контроль. Важливою є також координація постачань відповідно до графіків, строків та безперервності, а також управління ризиками та пошук нових джерел постачання. Основна мета — забезпечити виробництво або торгівлю необхідними ресурсами вчасно й з мінімальними витратами.

2. Матеріально-технічне забезпечення виробництва – діяльність, що передбачає планування і підтримку виробничих процесів. Вона включає складання календарних планів випуску продукції, управління запасами, обробку, переміщення та своєчасне поповнення ресурсів. Ефективне матеріально-технічне забезпечення потребує злагодженої взаємодії між виробництвом і логістикою як у просторі, так і в часі.

3. Фізичний розподіл – це етап, пов’язаний з доставкою готової продукції до споживачів. До нього належать приймання та обробка замовлень, зберігання продукції, її транспортування, а також забезпечення відповідності маркетинговим стратегіям щодо ціноутворення, сервісного обслуговування, стимулювання збуту та умов повернення. Метою є забезпечення дохідності реалізації завдяки високому рівню обслуговування споживачів при мінімальних витратах [44].

Одним із найважливіших аспектів забезпечення підприємства виробничими запасами є правильне планування потреби в них. Розрахунки проводяться з урахуванням специфіки технологічних процесів, призначення ресурсів і характеру продукції, використовуючи науково обґрунтовані

методики.

Загальна потреба підприємства у виробничих запасах певного виду визначається за формулою 3.1.

$$П_з=П_п-П_е+П_р+П_{зв}-З_о \quad (3.1)$$

де $П_з$ – загальна потреба;

$П_п$ – потреба на виробництво продукції;

$П_е$ – потреба на експериментально-дослідні роботи;

$П_р$ – потреба на ремонт;

$П_{зв}$ – потреба на утворення нормативних залишків на кінець періоду;

$З_о$ – запас на початок періоду.

Розрахунок потреби підприємства у виробничих запасах базується на встановлених нормах і нормативних показниках витрат, а також на нормативах складських запасів. Норма – це показник, що визначає гранично допустимий обсяг витрат конкретного виду матеріального ресурсу на виготовлення одиниці продукції. Під час формування норм необхідно враховувати підвищення якості продукції та її конкурентоспроможність на ринку.

На сьогоднішній день нормативна база ще не в повній мірі відповідає сучасним вимогам ефективного виробництва. У багатьох випадках нормативи витрат розраховуються на основі фактичних даних за минулі періоди, що призводить до використання застарілих і, як правило, завищених норм. У зв’язку з широким асортиментом виробничих ресурсів, які використовуються на ТОВ «БАКАЙ АГРО», особливу увагу приділяють оцінці обґрунтованості потреб у тих видах запасів, що мають найбільшу частку у структурі собівартості продукції.

На підставі даних, наведених у таблиці 3.1, буде здійснено аналіз повноти забезпечення підприємства виробничими запасами відповідно до

визначених потреб.

Таблиця 3.1 – Аналіз забезпеченості ТОВ «БАКАЙ АГРО» окремими видами запасів

Назва матеріалу	Вихідна потреба, тис. грн.	Вартість продукції, тис. грн.	Ремонтно-експлуатаційні витрати, тис. грн.	Потреба після аналізу, тис. грн.	Відхилення, тис. грн.
Гас	26 450,0	20 775,0	5 675,0	26 000,0	-450,0
Мазут	14 765,0	10 555,0	4 210,0	15 372,0	+607,0
Вугілля	76 745,0	61 370,0	15 375,0	78 179,0	+1 434,0
Запасні частини	48 727,0	36 330,0	12 397,0	48 998,0	+271,0
Допоміжні матеріали	27 050,0	19 409,0	7 641,0	25 372,0	-1 678,0
Разом	193737,0	148 439,0	45 298,0	193 921,0	+184,0

На основі даних таблиці 3.1 можна зробити висновок, що загальна потреба ТОВ «БАКАЙ АГРО» у виробничих запасах становила 193737,0 тис. грн, тоді як фактична потреба, уточнена в процесі аналізу, склала 193921,0 тис. грн, що свідчить про незначне перевищення на 184,0 тис. грн (або 0,09%). Такий результат свідчить про загальну збалансованість планових розрахунків потреби у матеріальних ресурсах.

Окремо слід зазначити:

– перевитрати спостерігаються за такими видами ресурсів, як мазут (+607,0 тис. грн), вугілля (+1434,0 тис. грн) та запасні частини (+271,0 тис. грн), що може бути пов’язано із підвищеною інтенсивністю виробництва або непередбаченими витратами під час експлуатації обладнання.

– недовикористання виявлено по таких статтях, як гас (-450,0 тис. грн) та допоміжні матеріали (-1678,0 тис. грн), що свідчить або про завищене планування, або про економію ресурсів у процесі діяльності.

Отже, можна зробити висновок про відносно точне планування потреб підприємства у матеріальних ресурсах, а виявлені відхилення мають локальний характер і можуть бути скориговані в межах подальшого планування та обліку витрат.

Під час перевірки розрахунків потреби у матеріальних ресурсах

важливо з’ясувати, чи були враховані такі аспекти як:

– зміни у номенклатурі та асортименті продукції, запланованої до виробництва;

– коригування норм витрат матеріалів на одиницю продукції;

– впровадження заходів, спрямованих на підвищення технічного рівня виробництва та покращення організації праці.

З метою оцінки виконання програми матеріально-технічного забезпечення підприємства доцільно здійснити відповідні розрахунки, наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Забезпеченість ТОВ «БАКАЙ АГРО» запасами, тис. грн.

Назва матеріалу	Потреба після аналізу, тис. грн.	Фактичне надходження 2023, тис. грн.	Виконання 2023, %	Відхилення 2023, тис. грн.	Фактичне надходження 2024, тис. грн.	Виконання 2024, %	Відхилення 2024, тис. грн.
Гас	325,0	315,0	96,9	-10,0	347,4	106,8	23,6
Мазут	1 274,0	1 250,0	98,1	-24,0	1 274,0	100,0	0
Вугілля	900,0	950,0	105,5	52,3	873,3	97,0	-26,2
Допоміжні матеріали	1 100,0	1 058,0	96,2	-40,2	1 301,7	118,3	238,2
Запасні частини	160,0	187,0	116,9	31,6	178,7	111,7	21,4

Аналіз показників забезпеченості ТОВ «БАКАЙ АГРО» матеріальними ресурсами за 2023 і 2024 роки свідчить про загальну позитивну динаміку щодо виконання планів постачання. У 2023 році відбулося часткове недопостачання деяких матеріалів, зокрема гасу (96,9 % виконання, відхилення –10,0 тис. грн), мазуту (98,1 %, –24 тис. грн) і допоміжних матеріалів (96,2 %, –40,2 тис. грн). Водночас було перевиконано план з надходження вугілля (105,5 %, +52,3 тис. грн) та запасних частин (116,9 %, +31,6 тис. грн), що частково компенсувало загальну нестачу.

У 2024 році ситуація значно покращилася. За більшістю позицій забезпеченість або досягла планових значень, або перевищила їх. Зокрема, забезпечення гасом становило 106,8 % (+23,6 тис. грн), допоміжними

матеріалами – 118,3 % (+238,2 тис. грн), запасними частинами – 111,7 % (+21,4 тис. грн). Потреба в мазуті була виконана на 100 %, що свідчить про повне дотримання планових обсягів. Невелике недопостачання зафіксовано лише по вугіллю – 97,0 % (–26,2 тис. грн).

Таким чином, підприємство значною мірою покращило систему матеріально-технічного забезпечення у 2024 році, досягнувши вищого рівня відповідності між запланованими потребами та фактичним надходженням матеріалів. Це свідчить про ефективну роботу відповідальних підрозділів та удосконалення механізмів закупівлі й постачання. Аналогічні розрахунки проведемо за групами: сировина й матеріали, паливо, тара й тарні матеріали, матеріали передані в переробку, запасні частини, та інші матеріали, на основі якого складемо узагальнюючу таблицю, яка надасть оцінку роботи підприємства з матеріально-технічного забезпечення (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Стан матеріально-технічного забезпечення ТОВ «БАКАЙ АГРО»

Група матеріально-технічного забезпечення	Фактичне забезпечення 2023, тис. грн.	Фактичне забезпечення 2024, тис. грн.	Відхилення 2024, тис. грн.	Виконання 2024, %
Сировина та матеріали	1 215 370,12	1 255 809,07	+40 438,95	103,3
Паливо	33 012,50	35 167,00	+2 154,50	106,5
Тара та тарні матеріали	5 325,62	5 477,52	+151,9	102,9
Матеріали, передані в переробку	837 420,00	812 741,55	-24 678,45	97,0
Запасні частини	187 500,00	178 700,00	-8 800,00	95,3
Інші матеріали	5 679,75	4 378,30	-1 301,45	77,1
Разом	2 284 307,99	2 331 678,14	+47 370,15	102,1

Аналіз даних свідчить про загальне покращення стану матеріально-технічного забезпечення ТОВ «БАКАЙ АГРО» у 2024 році порівняно з 2023 роком. Загальний обсяг фактичного надходження матеріалів зріс на 47370,15 грн, що становить 102,1 % виконання запланованого обсягу.

Позитивна динаміка спостерігається за такими основними групами:

– сировина і матеріали: збільшення на 40438,95 грн (+3,3 %), що вказує на стабільність забезпечення основних виробничих потреб.

– паливо: зростання на 2154,5 грн (+6,5 %) підтверджує підвищену увагу до енергетичних потреб підприємства.

– тара й тарні матеріали: зростання на 151,9 грн (+2,9 %) свідчить про стабільність в забезпеченні пакувальними ресурсами.

Разом з тим, окремі позиції зазнали скорочення:

– матеріали, передані в переробку, зменшилися на 24 678,45 грн (виконання – 97,0 %), що може свідчити про зміну технологічного підходу або зменшення обсягів переробки.

– запасні частини зменшено на 8 800 грн (виконання – 95,3 %), що потребує аналізу з метою уникнення можливих перебоїв у технічному обслуговуванні обладнання.

– інші матеріали показали найбільше зниження – на 1301,45 грн (виконання – лише 77,1 %), що свідчить про потенційні ризики у забезпеченні допоміжними ресурсами.

Таким чином, підприємство у 2024 році демонструє загалом позитивний стан матеріально-технічного забезпечення з акцентом на базові групи ресурсів, проте з деяким зниженням по другорядних статтях, що потребує коригувальних управлінських рішень.

За даними бухгалтерського обліку необхідно також оцінити ритмічність надходження на підприємство конкретних видів сировини, напівфабрикатів і комплектуючих та інших матеріальних ресурсів (табл. 3.4).

Так визначимо ритмічність постачання лісоматеріалу за 2024 рік, з врахуванням того, якщо планове надходження 1600 м^3.

Аналіз ритмічності постачання лісоматеріалів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» у 2024 році свідчить про певні коливання у фактичних обсягах надходження сировини протягом року. Загальна кількість поставленого лісоматеріалу за рік становить 20880 м³, з яких 19034 м³ – у межах планового рівня.

Найбільш стабільним спостерігалось постачання у жовтні, листопаді та грудні, коли фактичні обсяги повністю або майже повністю відповідали плановим.

Таблиця 3.4 – Аналіз ритмічності постачання лісоматеріалу за 2024 рік на ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№	Період	Одиниці виміру	Фактичне надходження	Фактичне надходження в межах планового
1	На 01.01	$м^3$	1 500,00	1 500,00
2	На 01.02	$м^3$	1 670,00	1 600,00
3	На 01.03	$м^3$	1 873,00	1 600,00
4	На 01.04	$м^3$	1 857,00	1 600,00
5	На 01.05	$м^3$	1 897,00	1 600,00
6	На 01.06	$м^3$	1 792,00	1 600,00
7	На 01.07	$м^3$	1 897,00	1 600,00
8	На 01.08	$м^3$	1 903,00	1 600,00
9	На 01.09	$м^3$	1 757,00	1 600,00
10	На 01.10	$м^3$	1 600,00	1 600,00
11	На 01.11	$м^3$	1 590,00	1 590,00
12	На 01.12	$м^3$	1 544,00	1 544,00
13	ВСЬОГО		20 880,00	19 034,00

Водночас упродовж березня-серпня відзначено суттєві перевищення над плановими обсягами, що може свідчити про нерівномірність у виконанні графіків постачання та слабку ритмічність. Таке перевищення допустимих обсягів у літньо-весняний період може призвести до перевантаження складських приміщень, нераціонального використання ресурсів та додаткових витрат на зберігання. Натомість у листопаді та грудні спостерігається незначне недопостачання (10–56 м³), що потенційно загрожує порушенням виробничого процесу.

Таким чином, загальний рівень забезпечення лісоматеріалами протягом року був достатнім, але характер постачання був неритмічним, що свідчить про необхідність перегляду механізмів планування, координації із постачальниками та логістичного управління для забезпечення більш рівномірного та передбачуваного надходження матеріалів у майбутньому.

Приймаючи в розрахунок ритмічності постачання лісоматеріалу підприємству фактичне надходження на початок кожного місяця (але не більше планового), можна визначати коефіцієнт, який дасть уявлення про стан постачання лісоматеріалу за формулою 3.2:

$$К_{рп} = \sum Ф_н / I \times П_н \quad (3.2)$$

де $К_{рп}$ – коефіцієнт ритмічності поставок;

I – кількість періодів, на які розбито аналізований період;

$П_н$ – планове надходження;

$Ф_н$ – фактичний запас (у межах нормативного).

Таким чином:

$$К_{рп} = \frac{19034{,}00}{20880{,}00} = 0{,}91$$

Отже, при виконанні плану постачання лісоматеріалу на 107,4% постачання відбувалось протягом року не ритмічно, оскільки коефіцієнт ритмічності 0,91, це свідчить про те, що у виробництві могли виникати простої.

У результаті аналізу забезпеченості ТОВ «БАКАЙ АГРО» виробничими запасами можна зробити висновок, що підприємство повністю забезпечене основними видами матеріальних ресурсів, тобто рівень забезпеченості становить 100 %. Проте перед планово-економічним відділом стоїть важливе завдання – оптимізувати норми витрат, оскільки у 2024 році вони виявилися завищеними на 184,00 тис. грн. Окрім цього, у 2024 році спостерігалася неритмічність постачання запасів, що призводило до збоїв у виробничому процесі, простоїв, втрат робочого часу та необхідності виконання понаднормових робіт. Усе це, у свою чергу, негативно вплинуло на собівартість продукції та зменшило прибутковість діяльності підприємства.

З метою підвищення ефективності забезпечення ТОВ «БАКАЙ АГРО» виробничими запасами доцільно впровадити підхід, заснований на моделі економічно обґрунтованого розміру поставки. Така модель дозволяє:

– обрати оптимальний розмір партії поставки, що мінімізує сукупні витрати на транспортування й зберігання;

– прискорити оборотність запасів;

– забезпечити безперервність виробництва;

– зменшити ризики псування чи морального старіння матеріалів.

Для визначення оптимального розміру поставки доцільно використовувати формулу 3.3, яка враховує основні логістичні та економічні параметри постачання.

$$РППО = \frac{2 \times РВЗ \times СВЗ}{ВЗЗ} \quad (3.3)$$

де РППО – оптимальний розмір партії поставки;

РВЗ – розмір використаних запасів в звітному періоді;

СВЗ – середня вартість одного замовлення;

ВЗЗ – вартість зберігання одиниці запасів в звітному періоді.

На основі зведених даних бухгалтерського обліку можна визначити: оптимальний розмір партії поставок лісоматеріалу, кількість поставок в рік та тривалість між партіями (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Визначення оптимального розміру партії поставок на ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№	Статті витрат	Сума, тис. грн.
1	Матеріальні витрати на лісоматеріал за рік, м³	20 880,00
2	Витрати на доставку	1 510,00
2.1	Оплата автотранспортного перевезення	400,00
2.2	Витрати на навантаження, розвантаження та складування	290,00
2.3	Витрати на страхування	170,00
2.4	Послуги брокерів	500,00
2.5	Інші витрати на доставку	150,00
3	Витрати на зберігання	-
3.1	Витрати на утримання запасів на складах підприємства за 1 день	35,00
3.2	Інші витрати на зберігання	6,00
4	Оптимальний розмір партії, м³	1 240,2
5	Кількість поставок за рік (рядок 1 / рядок 4)	16
6	Інтервал між поставками, днів (360 / рядок 5)	22

Отже, згідно моделі «економічного обґрунтування розміру поставки» постачання повинно відбуватися 16 разів в рік кожні 22 дні в розмірі 1240,2 м³. При таких умовах витрати на доставку і зберігання будуть мінімальними, а забезпеченість буде достатньою.

Такі розрахунки необхідно проводити по тих видах виробничих запасів, які займають основну частину у виробництві, а також по тих запасах, забезпеченість яких не є оптимальною.

3.3 Оцінка ефективності використання виробничих запасів та напрями вдосконалення управління ними

Ефективне використання виробничих запасів є однією з ключових умов підвищення продуктивності та рентабельності підприємства. Раціональне планування, своєчасне надходження та оптимальне споживання матеріальних ресурсів безпосередньо впливає на собівартість продукції, рівень фінансових результатів та конкурентоспроможність виробництва. Аналіз ефективності використання запасів дозволяє виявити резерви зменшення витрат, скорочення втрат матеріалів, оптимізацію виробничих процесів та підвищення продуктивності ресурсів. Результати такого аналізу стають основою для формування рекомендацій щодо вдосконалення системи управління запасами, запровадження більш раціональних методів обліку та контролю, а також для прийняття управлінських рішень, що сприяють підвищенню ефективності виробничої діяльності підприємства [53].

Недоліки в постачанні, зменшення обсягів матеріалів у поточних запасах та перевитрати при їх використанні певною мірою можуть компенсуватися економією в процесі виробництва. Проте для цього необхідно оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів за допомогою системи різноманітних показників, таких як матеріаломісткість

продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання матеріалів, швидкість оборотності та коефіцієнт оборотності запасів.

Коефіцієнт оборотності запасів, або інтенсивність їх використання, визначається як відношення собівартості реалізованої продукції за звітний період до вартості виробничих запасів. Рівень оборотності залежить від галузевих особливостей підприємства, а його зростання у 2024 році свідчить про покращення організації взаємодії з клієнтами та ефективності управління запасами.

Тривалість обороту запасів показує кількість днів, необхідних для перетворення запасів у грошову форму, і є оберненою величиною до коефіцієнта оборотності. Матеріаломісткість продукції є узагальнюючим показником, що визначається як співвідношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції, відображаючи обсяг матеріальних витрат на кожну гривню виробленої продукції.

Аналіз матеріаломісткості здійснюється у кілька етапів: спершу визначається загальний рівень матеріаломісткості продукції, потім аналізується її зміна за окремими елементами витрат, далі визначається вплив факторів на зміну матеріаломісткості та оцінюється їхній внесок у загальний показник. Такий аналіз допомагає виявляти резерви скорочення витрат і зниження собівартості продукції.

Для оцінки матеріаломісткості застосовуються різні факторні моделі: структурно-логічна, адаптивна, коротка або мультиплікаційна. Структурно-логічна модель дозволяє відобразити зміну матеріаломісткості під впливом загальних факторів, які у свою чергу поділяються на фактори другого та третього рівнів. Матеріаломісткість залежить від обсягу валової продукції та сумарних матеріальних витрат на її виробництво. Обсяг продукції у вартісному вираженні може змінюватися залежно від кількості виготовлених виробів, їх структури та рівня відпускних цін, тоді як сума витрат визначається обсягом продукції, структурою виробів, витрачанням матеріалів на одиницю продукції та вартістю матеріалів [68].

Структурно-логічна факторна модель дає загальну картину впливу факторів на матеріаломісткість, яку можна деталізувати за допомогою методу ланцюгових підстановок, використовуючи дані таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Аналіз матеріаломісткості за прямими витратами

№	Показник	Умовні позначення	2023р., тис. грн.	2024р., тис. грн.	Відхилення (+/-), тис. грн.	Зміна, %
1	Обсяг випущеної продукції (без ПДВ)	ВП	31 760,5	55 174,0	+23 413,5	73,7
2	Прямі матеріальні витрати	М	20 173,3	36 782,7	+16 609,4	82,3
2.1	Сировина і матеріали	–	15 320,0	29 139,5	+13 819,5	90,2
2.2	Паливно-мастильні матеріали	–	1 291,4	1 379,4	+88,0	6,8
2.3	Електроенергія	–	2 267,3	2 347,8	+80,5	3,6
2.4	Комплектуючі вироби, запасні частини і допоміжні матеріали	–	1 036,5	1 884,7	+848,2	81,8
2.5	Інші матеріальні витрати	–	258,1	1 401,3	+1 143,2	в 5,4р.
3	Матеріаломісткість за прямими витратами	Мм	0,64	0,67	+0,03	4,7
4	Прямі матеріальні витрати за плановою калькуляцією (фактичний обсяг)	Мк	19 329,4	36 941,3	+17 611,9	91,1
5	Відхилення цін на матеріальні ресурси	ΔЦр	–	11 030,0	–	–
6	Відхилення відпускних цін на продукцію	ΔЦ	–	5 600,0	–	–

Аналіз даних таблиця 3.6 показує, що у 2024 році обсяг випуску продукції зріс на 73,7% порівняно з 2023 роком, що супроводжувалося зростанням прямих матеріальних витрат на 82,3%. Найбільше зростання витрат спостерігається по сировині та матеріалах (+90,2%) та інших матеріальних затратах (в 5,4 раза), що свідчить про значний вплив цих статей на загальні витрати. Матеріаломісткість продукції збільшилася незначно – на 4,7%, що вказує на відносно ефективне використання матеріалів у виробництві при значному збільшенні обсягів. Відхилення цін на матеріальні ресурси та відпускних цін на продукцію додатково вплинули на фінансовий

результат підприємства, демонструючи потребу контролю за закупівельними та продажними цінами для оптимізації витрат. Загалом, підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів залишається ключовим напрямком зменшення собівартості продукції.

На основі даних таблиці 3.6 методом ланцюгових підстановок можна визначити зміну матеріаломісткості за прямими матеріальними витратами.

Першим кроком є оцінка впливу зміни структури продукції: матеріаломісткість розраховується як співвідношення витрат за плановою калькуляцією при фактичному обсязі продукції до фактичного випуску продукції, при цьому не враховується вплив зміни відпускних цін на продукцію (формула 3.4):

$$M_{цм1} = M_к / (ВП_{2024} - ΔЦ) \quad (3.4)$$

$M_{цм1}$=36941,3÷(55174,0-5600)=0,745

Вплив зміни структури продукції на матеріаломісткість за прямими матеріальними витратами визначається за формулою 3.5:

$$ΔM_{мпв} = M_{цм1} - M_{м2023} \quad (3.5)$$

$ΔM_{мпв}$=0,745-0,64=0,105

Результати свідчать про те, що у загальному обсязі випуску продукції зросла частка виробів із високою матеріаломісткістю.

Далі проведемо оцінку зміна рівня матеріальних витрат за окремими видами продукції за формулами 3.6 та 3.7:

$$M_{цм2} = (M_{2024} - ΔЦр) / (ВП_{2023} - ΔЦ) \quad (3.6)$$

$M_{цм2}$ = (36782,7-11030,0)/(55174,0-5600,0)=0,519

$$\Delta M_{мп} = M_{мп} - M_{мпв} \quad (3.7)$$

$\Delta M_{мп}$ = 0,519-0,745=-0,226

Розрахунки показують, що у 2024 році на ТОВ «БАКАЙ АГРО» відбулося зниження рівня матеріальних витрат на окремі види продукції.

Далі проаналізуємо вплив змін цін на матеріальні ресурси на показник матеріаломісткості за формулами 3.8 та 3.9:

$$M_{цм3} = M_{2024}/(ВП - \Delta Ц) \quad (3.8)$$

$M_{цм3}$=36782,7/(55174,0-5600,0)=0,742

$$\Delta M_{мц} = M_{мц} - M_{п} \quad (3.9)$$

$\Delta M_{мц}$ =0,742-0,519=0,223

Внаслідок підвищення цін на матеріальні ресурси матеріаломісткість продукції зросла на 223 грн.

Далі проведемо оцінку вплив зміни відпускних цін на продукцію на кінцевий показник матеріаломісткості за формулою 3.10:

$$\Delta M_{мо} = M_{м} - M_{мц} \quad (3.10)$$

$\Delta M_{мо}$ =0,67-0,742=-0,072

Дані розрахунки свідчать про те, що матеріаломісткість знизилася на 72 грн завдяки підвищенню відпускних цін на продукцію.

На основі проведених розрахунків можна зробити висновок, що найбільший вплив на зміну матеріаломісткості справила зміна структури продукції – на 0,105. Позитивний ефект спричинила зміна рівня матеріальних витрат на окремі вироби, що зменшило матеріаломісткість на 0,226.

Ще одним узагальнюючим показником є ефективність використання

матеріалів, який визначається як співвідношення фактичних матеріальних витрат до витрат за плановою калькуляцією з урахуванням фактичного обсягу випуску продукції. Розрахунок цього показника проводиться за формулою 3.11:

$$К_{вм}=М_{ф}\div М_{пм}, \quad (3.11)$$

де $К_{вм}$ – коефіцієнт використання матеріалів;

$М_{ф}$ – сума фактичних матеріальних витрат, тис. грн.;

$М_{пм}$ – сума матеріальних витрат виходячи з планової калькуляції і фактичного випуску продукції.

$К_{вм2023}= 20173,3 \div 19329,4=1,04$

$К_{вм2024}=36782,7 \div 36941,3= 0,99$

Цей показник демонструє рівень ефективності використання матеріалів. У 2023 році коефіцієнт перевищував одиницю (1,04), що свідчить про перевитрачання матеріальних ресурсів, тоді як у 2024 році він дорівнює 0,99, що відображає економію матеріалів на підприємстві.

Аналізуючи ефективність використання виробничих запасів на основі узагальнюючих показників матеріалоємності та коефіцієнта корисного використання матеріалів, можна зробити наступні висновки.

У 2024 році ТОВ «БАКАЙ АГРО» зафіксувало зростання матеріалоємності продукції, тобто сума матеріальних витрат на виробництво збільшилась. Проте це не слід вважати негативним явищем, оскільки на окремі види продукції рівень матеріаломісткості зменшився, про що свідчить коефіцієнт використання матеріалів. Надалі підприємству доцільно знизити матеріаломісткість продукції шляхом: скорочення відходів та браку у виробництві; перегляду норм витрачання матеріалів; заміни матеріалів на більш ефективні та інших заходів.

Під час формування запасів ТОВ «БАКАЙ АГРО» стикнулося з

проблемою вибору найбільш ефективної та доцільної системи управління запасами. Така система не повинна функціонувати автономно, а має враховувати стратегію підприємства, його цілі, завдання та наявні ресурси для реалізації цих цілей.

Немає універсальної відповіді на питання про оптимальний обсяг запасів, оскільки він залежить від виду діяльності підприємства, обсягу вільних грошових коштів, наявності складських приміщень та інших факторів. У практиці управління запасами застосовуються три основні підходи щодо визначення їх обсягу: максимізація, мінімізація або оптимізація.

В сучасних умовах найбільш доцільним є формування оптимального обсягу запасів, який забезпечує необхідний рівень та структуру запасів, зменшує витрати на їх обслуговування, знижує взаємозалежність між виробничими підрозділами та створює ефективну систему контролю за рухом матеріальних ресурсів.

Для цього слід визначити послідовність дій, які мають виконувати фахівці ТОВ «БАКАЙ АГРО» для організації та впровадження ефективної системи управління запасами на підприємстві.

Для підвищення ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» пропонуємо впровадити комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію запасів, удосконалення обліку та контролю, раціоналізацію використання матеріалів та підвищення кваліфікації персоналу (табл. 3.7).

Реалізація цих заходів дозволить:

– зменшити перевитрати матеріалів;
– скоротити витрати на утримання запасів;
– забезпечити своєчасне надходження матеріалів;
– підвищити точність обліку та планування;
– збільшити економію ресурсів та знизити собівартість продукції.

Таблиця 3.7 – Заходи щодо підвищення ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№	Напрямок удосконалення	Заходи	Очікуваний ефект
1	Оптимізація запасів	Впровадження системи мінімальних та оптимальних залишків для кожного виду матеріалів	Зниження перевитрат та зайвих запасів на складі
2	Контроль за рухом запасів	Використання електронного обліку (ERP-система) для моніторингу надходжень та витрат	Підвищення точності обліку та швидке виявлення дефіцитів або перевитрат
3	Планування потреб	Введення щомісячного планування матеріальних потреб з урахуванням сезонності сільськогосподарського виробництва	Зменшення ризику нестачі або надлишку матеріалів
4	Раціоналізація використання	Регулярний аналіз матеріалоємності та визначення резервів економії	Зниження собівартості продукції за рахунок більш ефективного використання ресурсів
5	Вдосконалення зберігання	Оптимізація складських приміщень, маркування матеріалів та використання FIFO	Зменшення псування та втрат матеріалів
6	Підвищення кваліфікації персоналу	Навчання працівників методам ефективного використання матеріалів і ведення обліку	Підвищення дисципліни у роботі з запасами та зменшення нераціональних витрат
7	Моніторинг та звітність	Впровадження щоквартальних звітів по використанню запасів та аналіз відхилень	Своєчасне виявлення проблем та можливість коригування планів

Пояснення запропонованих заходів:

1. Оптимізація запасів – дозволяє формувати лише необхідний обсяг матеріалів, враховуючи прогноз виробництва та сезонність, що зменшує витрати на утримання складів.

2. Контроль за рухом запасів – використання електронного обліку та ERP-системи забезпечує прозорість і точність даних, зменшує ймовірність втрат і крадіжок.

3. Планування потреб – щомісячне прогнозування дозволяє попередити нестачу або надлишок матеріалів, що особливо актуально для сільськогосподарського виробництва із сезонними коливаннями.

4. Раціоналізація використання – регулярний аналіз матеріалоємності

дає змогу знайти резерви економії, наприклад, зменшити відходи або замінити дорогі матеріали на більш ефективні.

5. Вдосконалення зберігання – правильна організація складів і використання принципу FIFO (перший прийшов – перший пішов) зменшує псування матеріалів і втрати через прострочення.

6. Підвищення кваліфікації персоналу – навчання співробітників дозволяє зменшити помилки у використанні запасів, підвищити дисципліну та ефективність управління матеріалами.

7. Моніторинг та звітність – регулярні аналітичні звіти допомагають оперативно виявляти проблеми, оцінювати ефективність заходів та коригувати виробничі плани.

Нижче наведена розрахункова таблиця 3.8 з прогнозованим економічним ефектом від впровадження заходів.

При цьому, зазначимо, що група матеріально-технічного забезпечення підприємства ТОВ «БАКАЙ АГРО» у 2024 році, за даними таблиці 3.3 кваліфікаційної роботи, фактично забезпечила підприємство виробничими запасами на суму 2 331 678 грн. Для підвищення ефективності використання виробничих запасів пропонується провести заходи щодо оптимізації обліку та управління запасами.

Відсотки очікуваного зниження витрат це взяті як прогнозні значення економії, які можна очікувати від впровадження кожного заходу. Вони базуються на загальноприйнятій практиці управління запасами у сільськогосподарських підприємствах:

– оптимізація запасів: 2–5% економії від надлишків та витрат на зберігання.

– впровадження ERP або автоматизації: 1–3% економії від зменшення втрат та помилок у обліку.

– раціоналізація використання матеріалів: 1–3% економії від скорочення відходів і браку.

– підвищення кваліфікації персоналу: 0,5–1% економії за рахунок

більш дисциплінованого використання матеріалів.

Таблиця 3.8 – Розрахунок очікуваного економічного ефекту від зниження витрат на ТОВ «БАКАЙ АГРО»

№	Заходи	Очікуване зниження витрат, %	Очікуваний економічний ефект, тис. грн.	Коментар
1	Оптимізація запасів	3,0	69 950	Зменшення зайвих запасів та витрат на їх обслуговування
2	Контроль за рухом запасів (ERP-система)	2,0	46 634	Підвищення точності обліку, зменшення втрат та крадіжок
3	Планування потреб (щомісячне прогнозування)	1,5	34 975	Зниження ризику надлишків та нестач, оптимізація закупівель
4	Раціоналізація використання матеріалів	2,5	58 292	Скорочення відходів та зменшення матеріаломісткості продукції
5	Вдосконалення зберігання (маркування, FIFO)	1,0	23 317	Зменшення псування та втрат матеріалів
6	Підвищення кваліфікації персоналу	0,5	11 658	Підвищення дисципліни і ефективності роботи зі запасами
7	Моніторинг та звітність	0,5	11 658	Своєчасне виявлення проблем, коригування планів
Разом		11,0	256 484	Загальна очікувана економія від комплексних заходів

Як бачимо, в результаті впровадження комплексу заходів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» очікувана загальна економія матеріальних ресурсів та зниження витрат на їх обслуговування становить близько 256 тис. грн на рік, що підвищує ефективність виробництва та сприяє оптимізації витрат підприємства.

ВИСНОВКИ

Під час підготовки кваліфікаційної роботи теоретичні та практичні знання з організації та методів інвентаризаційного обліку були детально вивчені, систематизовані, поглиблені та розширені. На їх основі були розроблені пропозиції щодо вдосконалення з урахуванням сучасної форми бухгалтерського обліку.

Таким чином, із зазначеного можна сформулювати такі узагальнюючі висновки:

Досліджено сутність, класифікаційні ознаки та значення виробничих запасів у діяльності підприємства, проведено порівняльний аналіз визначень «запаси» та «виробничі запаси» за вітчизняними та зарубіжними науковцями, а також розглянуто особливості їх обліку, функцій та економічної ролі. Встановлено, що виробничі запаси є специфічною категорією ресурсів, які безпосередньо впливають на ефективність виробничого процесу, потребують детального аналітичного обліку та контролю, і що їх класифікація з урахуванням напрямів діяльності сільськогосподарського підприємства дозволяє оптимізувати використання ресурсів, підвищити достовірність даних для управлінських рішень та забезпечити безперервність виробничих циклів.

Вивчено методи оцінки виробничих запасів та їх практичне застосування у бухгалтерському обліку сільськогосподарських підприємств. Встановлено, що правильний вибір методу оцінки запасів є ключовим для забезпечення достовірності фінансової звітності, формування реальної собівартості продукції та оптимізації управління матеріальними ресурсами. Досліджено, що первісна вартість запасів визначається залежно від джерела їх надходження та включає лише ті витрати, які безпосередньо пов’язані з придбанням або виробництвом. Аналіз порівняльних характеристик методів оцінки запасів показав, що кожен із них має специфічні переваги та

обмеження: метод FIFO забезпечує актуальність оцінки залишків при зростанні цін, середньозважена собівартість стабільність обліку великих обсягів запасів, метод ціни продажу доцільний для швидкозношуваних або нестандартних матеріалів, а фактична собівартість – для дорогих чи специфічних запасів. Встановлено, що застосування оптимального методу оцінки створює умови для ефективного контролю витрат, мінімізації ризиків фінансових втрат та прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що сприяє підвищенню ефективності виробничої діяльності підприємства.

Розглянуто правове та нормативне регулювання обліку й аналізу виробничих запасів в Україні, встановлено, що воно базується на комплексі законодавчих актів, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та податковому законодавстві. Встановлено, що дотримання цих норм забезпечує достовірність, своєчасність і прозорість інформації про запаси, методологічну єдність ведення обліку та можливість інтеграції національної практики з міжнародними стандартами, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та підвищенню інвестиційної привабливості підприємств.

Підприємство ТОВ «БАКАЙ АГРО» здійснює ведення синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів відповідно до чинного нормативно-правового забезпечення України. Це включає дотримання вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси», а також інших нормативно-правових актів, що регулюють облік та аналіз виробничих запасів.

Згідно з вимогами НП(С)БО 9, підприємство веде облік запасів на рахунках синтетичного обліку, таких як 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 23 «Виробництво» тощо. Аналітичний облік ведеться за допомогою карток складського обліку, де детально відображаються надходження, витрати та залишки кожного виду запасів. Це дозволяє забезпечити точність і своєчасність інформації про

наявність і рух запасів, що є критично важливим для ефективного управління виробничими процесами та складання фінансової звітності.

Крім того, підприємство ТОВ «БАКАЙ АГРО» дотримується принципів оцінки запасів, визначених НП(С)БО 9, зокрема методів FIFO, середньозваженої собівартості та ідентифікованої собівартості, залежно від специфіки використання запасів у виробничому процесі. Це забезпечує відповідність бухгалтерського обліку вимогам законодавства та сприяє формуванню достовірної фінансової звітності.

Таким чином, підприємство ТОВ «БАКАЙ АГРО» ефективно організовує облік виробничих запасів, що відповідає вимогам чинного нормативно-правового забезпечення України, забезпечуючи тим самим прозорість та достовірність фінансової інформації.

Аналіз забезпеченості ТОВ «БАКАЙ АГРО» окремими видами запасів показав, що загальна потреба ТОВ «БАКАЙ АГРО» у виробничих запасах становила 193737,0 тис. грн, тоді як фактична потреба, уточнена в процесі аналізу, склала 193921,0 тис. грн, що свідчить про незначне перевищення на 184,0 тис. грн (або 0,09%). Такий результат свідчить про загальну збалансованість планових розрахунків потреби у матеріальних ресурсах.

Окремо слід зазначити:

– перевитрати спостерігаються за такими видами ресурсів, як мазут (+607,0 тис. грн), вугілля (+1434,0 тис. грн) та запасні частини (+271,0 тис. грн), що може бути пов’язано із підвищеною інтенсивністю виробництва або непередбаченими витратами під час експлуатації обладнання.

– недовикористання виявлено по таких статтях, як гас (-450,0 тис. грн) та допоміжні матеріали (-1678,0 тис. грн), що свідчить або про завищене планування, або про економію ресурсів у процесі діяльності.

Забезпеченість ТОВ «БАКАЙ АГРО» матеріальними ресурсами за 2023 і 2024 роки свідчить про загальну позитивну динаміку щодо виконання планів постачання. У 2023 році відбулося часткове недопостачання деяких матеріалів, зокрема гасу (96,9 % виконання, відхилення –10,0 тис. грн),

мазуту (98,1 %, –24 тис. грн) і допоміжних матеріалів (96,2 %, –40,2 тис. грн). Водночас було перевиконано план з надходження вугілля (105,5 %, +52,3 тис. грн) та запасних частин (116,9 %, +31,6 тис. грн), що частково компенсувало загальну нестачу. У 2024 році ситуація значно покращилася. За більшістю позицій забезпеченість або досягла планових значень, або перевищила їх. Зокрема, забезпечення гасом становило 106,8 % (+23,6 тис. грн), допоміжними матеріалами – 118,3 % (+238,2 тис. грн), запасними частинами – 111,7 % (+21,4 тис. грн). Потреба в мазуті була виконана на 100 %, що свідчить про повне дотримання планових обсягів. Невелике недопостачання зафіксовано лише по вугіллю – 97,0 % (–26,2 тис. грн).

Таким чином, підприємство значною мірою покращило систему матеріально-технічного забезпечення у 2024 році, досягнувши вищого рівня відповідності між запланованими потребами та фактичним надходженням матеріалів. Це свідчить про ефективну роботу відповідальних підрозділів та удосконалення механізмів закупівлі й постачання.

Стан матеріально-технічного забезпечення ТОВ «БАКАЙ АГРО» свідчить про загальне покращення стану матеріально-технічного забезпечення ТОВ «БАКАЙ АГРО» у 2024 році порівняно з 2023 роком. Загальний обсяг фактичного надходження матеріалів зріс на 47370,15 грн, що становить 102,1 % виконання запланованого обсягу.

Позитивна динаміка спостерігається за такими основними групами:

– сировина і матеріали: збільшення на 40438,95 грн (+3,3 %), що вказує на стабільність забезпечення основних виробничих потреб.

– паливо: зростання на 2154,5 грн (+6,5 %) підтверджує підвищену увагу до енергетичних потреб підприємства.

– тара й тарні матеріали: зростання на 151,9 грн (+2,9 %) свідчить про стабільність в забезпеченні пакувальними ресурсами.

Разом з тим, окремі позиції зазнали скорочення:

– матеріали, передані в переробку, зменшилися на 24 678,45 грн (виконання – 97,0 %), що може свідчити про зміну технологічного підходу

або зменшення обсягів переробки.

– запасні частини зменшено на 8 800 грн (виконання – 95,3 %), що потребує аналізу з метою уникнення можливих перебоїв у технічному обслуговуванні обладнання.

– інші матеріали показали найбільше зниження – на 1301,45 грн (виконання – лише 77,1 %), що свідчить про потенційні ризики у забезпеченні допоміжними ресурсами.

Таким чином, підприємство у 2024 році демонструє загалом позитивний стан матеріально-технічного забезпечення з акцентом на базові групи ресурсів, проте з деяким зниженням по другорядних статтях, що потребує коригувальних управлінських рішень.

Аналіз ритмічності постачання лісоматеріалів на ТОВ «БАКАЙ АГРО» у 2024 році свідчить про певні коливання у фактичних обсягах надходження сировини протягом року. Загальна кількість поставленого лісоматеріалу за рік становить 20880 м³, з яких 19034 м³ – у межах планового рівня.

Найбільш стабільним спостерігалось постачання у жовтні, листопаді та грудні, коли фактичні обсяги повністю або майже повністю відповідали плановим.

Аналіз матеріаломісткості за прямими витратами показав, що у 2024 році обсяг випуску продукції зріс на 73,7% порівняно з 2023 роком, що супроводжувалося зростанням прямих матеріальних витрат на 82,3%. Найбільше зростання витрат спостерігається по сировині та матеріалах (+90,2%) та інших матеріальних затратах (в 5,4 раза), що свідчить про значний вплив цих статей на загальні витрати. Матеріаломісткість продукції збільшилася незначно – на 4,7%, що вказує на відносно ефективне використання матеріалів у виробництві при значному збільшенні обсягів. Відхилення цін на матеріальні ресурси та відпускних цін на продукцію додатково вплинули на фінансовий результат підприємства, демонструючи потребу контролю за закупівельними та продажними цінами для оптимізації витрат. Загалом, підвищення ефективності використання матеріальних

ресурсів залишається ключовим напрямком зменшення собівартості продукції.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів на підприємстві з метою підвищення аналітичності повноважень. Найбільш значущими результатами дослідження є:

– удосконалено визначення «виробничі запаси сільськогосподарського підприємства», яке включає матеріальні та нематеріальні ресурси, зокрема біологічні активи та незавершене виробництво, що забезпечує комплексний облік, точне планування та контроль запасів, підвищує достовірність даних для управлінських рішень та відповідає сучасним потребам агровиробництва;

– запропоновано класифікацію виробничих запасів для ТОВ «БАКАЙ АГРО», яка виділяє групи запасів з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва, зокрема: окремо для рослинництва та тваринництва, незавершене виробництво та біологічні активи. Це дозволяє вести більш аналітичний облік, контролювати витрати, планувати ресурси та оцінювати ефективність виробничих циклів, що є відмінністю від традиційних класифікацій, застосовуваних у бухгалтерському обліку;

– запропоновано удосконалити облікову політику ТОВ «БАКАЙ АГРО» шляхом впровадження методів оцінки запасів з урахуванням агровиробництва, багаторівневого аналітичного обліку за культурами та підрозділами, уніфікованих форм цифрових документів та регламентованих процедур повернення і списання матеріалів, що забезпечить точність обліку, оптимізацію запасів, зниження витрат і підвищення ефективності планування та контролю;

– запропоновано впровадити на підприємстві комплекс заходів з ефективного управління виробничими запасами, що забезпечить своєчасне надходження матеріалів, зменшить перевитрати та втрати, скоротить витрати на зберігання, підвищить кваліфікацію персоналу, створить систему

моніторингу та аналітики, що дозволить знизити собівартість продукції та підвищити економічну ефективність підприємства.

Практична цінність отриманих результатів полягає в можливості їх впровадження в діяльність сільськогосподарських та інших підприємств незалежно від форми власності. Вони сприяють більш обґрунтованому та ефективному підходу до організації обліку та аналізу виробничих запасів, що, у свою чергу, дозволяє оптимізувати їх використання та знизити собівартість продукції.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андріїв А.В., Ковальчук Т.О. Автоматизація фінансово-облікових процесів: новітні підходи та інструменти. Київ : НУБіП, 2022. 310 с.

2. Баранівська Л. Особливості оцінки матеріальних запасів на підприємствах : навч. посіб. *Економіст*. 2011. № 4. С. 44-46.

3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в сільському господарстві : підручник. Житомир : ЖДТУ, 2018. 512 с.

4. Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку : навч. посіб. Житомир : ЖДТУ, 2017. 356 с.

5. Бухгалтерський облік у сільському господарстві / за ред. П. Т. Саблука. Київ : ННЦ ІАЕ, 2018. 390 с.

6. Бухгалтерський облік у сільському господарстві : навч. посіб. / за ред. В. Г. Андрійчука. Київ : КНЕУ, 2018. 512 с.

7. Верхоглядова Н.І. та ін. Бухгалтерський облік : концепції основи теорії : навч. посіб. / за ред. Н. І. Верхоглядова. Київ : Кондор, 2011. 172 с.

8. Власюк Г.В. Оцінювання управління запасами. *Держава та регіони*. 2012. №1. С. 54-58.

9. Водоп'янова О. Облік запасів у роздрібній торгівлі. *Дебет-Кредит*. № 12. 2011. С. 13-18.

10. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами : навч. посіб. Київ : Лібра, 2019. 328 с.

11. Губарик О.М., Касярум Д. Документальне оформлення надходження та витрачання виробничих запасів. Теоретико-практичні аспекти удосконалення обліку і контролю, системи оподаткування та фінансово-економічної безпеки в управлінні економічною стійкістю підприємств : колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька. Дніпро : Пороги, 2018. С. 19-28.

12. Губарик О.М., Чернецька О.В. Норми природних втрат зернових:

визначаємо та обліковуємо правильно. *Баланс-Агро*. 2013. № 10. С. 22-25.

13. Гуменюк Л.В. Управління матеріальними ресурсами на підприємстві. Київ : КНЕУ, 2017. 180 с.

14. Гуцайлюк З. В. Бухгалтерський облік у сільському господарстві : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2020. 304 с.

15. Друрі К. Управлінський та виробничий облік : підручник; пер. з англ. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 840 с.

16. Дьяків В.С. Методика аналізу виробничих запасів та їх вплив на ефективність діяльності підприємства. *Економіка і держава*. 2019. № 8. С. 67–74.

17. Єлейно Я.І. Основи фінансового аналізу. Львів : Львівський інститут НБУ. 2009. 141 с.

18. Завгородній А.Г., Петрик О.А. Автоматизація бухгалтерського обліку: теорія і практика. Київ : КНЕУ, 2019. 288 с.

19. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2011. №3. 190 с.

20. Ізюмська О.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. *Формування ринкової економіки*: зб. наук. праць. Київ : КНЕУ, 2008. 405с.

21. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств та організацій : Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30 лист. 1999 р. URL. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99 (дата звернення: 25.09.2025).

22. Касярум Д. Сучасні проблеми обліку виробничих запасів на підприємстві та напрями їх вирішення. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи* : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 26-27 жовтня 2017 р. : В 3 т. Том 1. Дніпро : Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2018. С. 81-82.

23. Касярум Д. Формування облікової політики підприємства щодо

виробничих запасів. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 11-12 травня 2018 р. : Дніпро, С. 54-57.

24. Киба Л.М. Передумови створення методики з розрахунку нормативів виробничих запасів матеріально-технічних ресурсів. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 159-168.

25. Кірєєва А. І. Бухгалтерський облік у сільському господарстві : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 240 с.

26. Коваленко В. В. Ефективність використання виробничих запасів у системах управління підприємством : монографія. Харків : ХНУ, 2020. 320 с.

27. Коваленко В. В. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 384 с.

28. Коваленко В.В. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку в Україні. *Фінанси України*. 2020. № 2. С. 45–56.

29. Ковальчук Т. Т. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 384 с.

30. Козак Ю. Г., Лаптєва Т. А. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 416 с.

31. Кравченко І.М. Облік і контроль виробничих запасів. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 254 с.

32. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 388 с.

33. Кузьмін О. Є., Гуцаленко Л. В. Управлінський облік : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 400 с.

34. Куценко О. І. Організація бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах : монографія Київ : Центр учбової літератури, 2021. 212 с.

35. Литвинова В.В. Інформаційні технології в бухгалтерії: основи та перспективи розвитку. Київ : КНЕУ, 2022. 340 с.

36. Лівщиц Д.М. Інвентаризація : практ. посіб. Київ : ЦУЛ, 2013. 140 с.

37. Ловінська Л. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. Наказ Міністерства фінансів України від 10.01.07 р. № 2. *Все про бухгалтерський облік*, 2014 . №68. С.30-37.

38. Лупенко Ю. Основи бухгалтерського обліку в аграрному секторі : монографія. Київ : Академія, 2017. 256 с.

39. Мазур В.В. Організація і методика бухгалтерського обліку матеріалів та запасів. Харків : ХНЕУ, 2018. 276 с.

40. Мельянкова Л.В. Особливості синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів та МШП. *Бухгалтерія в сільському господарстві*, 2013 . №15-16 . С. 2-6

41. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для с.-г. підприємств : Наказ Міністерства аграрної політики України. № 390 від 04.06.2009 р. URL: http://www.minagro.gov.ua (дата звернення: 09.04.2025).

42. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» : затверджений 1 січня 2003 року. Лондон: Міжнародний бухгалтерський стандарт, 2003. URL: https://www.ifrs.org (дата звернення: 09.04.2025).

43. Міжнародний стандарт фінансової звітності 41 «Сільське господарство» : затверджений 12 грудня 2007 року. Лондон : Міжнародний бухгалтерський стандарт, 2007. URL: https://www.ifrs.org (дата звернення: 09.04.2025).

44. Мних Є.В. Економічний аналіз : підручник. Київ : ЦУЛ, 2009. 412 с.

45. Моссаковський В. Особливості обліку у сільськогосподарських підприємствах. *Бухгалтерський облік і аудит*: науково-практичний журнал. 2012. № 1. С. 37-41.

46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73-2013-%D0%BF (дата звернення: 24.08.2025).

47. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Мінфіну України від 31.12.1999 р. № 318. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-99-%D0%BF (дата звернення: 24.08.2025).

48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення: 07.06.2025).

49. Нікітчук О. О. Аграрний облік : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, 2019. 218 с.

50. Огійчук М.Ф. та ін. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник / за ред. М.Ф. Огійчука. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Алерта, 2012. С. 159-164.

51. Омелянович М. Оцінка вибуття запасів: вивчаємо методи. *Все про бухгалтерський облік*. 2014. №47. С. 19.

52. Панкова Л. П. Управлінський облік у сільському господарстві : навч. посіб. Київ : НАУ, 2021. 267 с.

53. Петренко О.П. Аналіз виробничих запасів на підприємстві. Львів : ЛНУ, 2019. 196 с.

54. Пилипів Н.І., Борисовський М.І. Оцінка вибуття запасів на сільськогосподарських підприємствах. *Агросвіт*, 2013. №24. С. 39-46.

55. Плаксієнко В.Я., Пісьмаченко Л.М., Павлова Г.Є., Крушельницька Т.А. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : підручник / за ред. В.Я. Плаксієнка. Дніпропетровськ : Вид-во Овсяннікова, 2009. 486 с.

56. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 21.05.2024 р. (№ 3721-IX) URL: http://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2755-17. (дата звернення: 03.06.2025).

57. Пономаренко В.В. Аналіз матеріально-технічного забезпечення підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 12. С. 55–61.

58. Попова І. М. Фінансовий облік у галузях економіки : навч. посіб. Дніпро : ДУЕТ, 2020. 258 с.

59. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, значення (псування) матеріальних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.99р. № 60. *Юрист плюс*. 2012. С. 9-11.

60. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

61. Руденко С.І. Бухгалтерський облік матеріалів та запасів: навч. посіб. Одеса : ОДУ, 2018. 212 с.

62. Савченко В.Ф. Вплив інформаційних технологій на розвиток бухгалтерського обліку. *Економічний вісник*. 2021. № 4. С. 78–89.

63. Сук Л.К. Первинний облік виробничих запасів. *Бухгалтерія в сільському господарстві*, 2014. №19. С. 31-40.

64. Сук Л.К. Синтетичний та аналітичний облік матеріальних запасів. *Бухгалтерія в сільському господарстві* , 2013. №14. С. 34-40.

65. Ткаченко Н. М. Теорія економічного контролю : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 296 с.

66. Хліпальська В.А. Облік надходження і зберігання запасів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. №11. С. 37-42.

67. Хоменко Н.А. Сучасні підходи до обліку запасів на підприємстві. *Фінансовий менеджмент*. 2021. № 3. С. 120–126.

68. Швець В. М. Економічний аналіз у сільському господарстві : підручник. Київ : КНЕУ, 2017. 354 с.

69. Шевченко Т.П. Інвентаризація запасів: порядок і практика проведення. Київ : Видавництво «Професіонал», 2019. 142 с.

70. Шепелевич В.В. Проблеми в управлінні оборотними активами та шляхи їх подолання. *Агросвіт*, 2014. №14 . С. 73-80.

71. Шпічак О.М. Витрати і собівартість продукції в сільськогосподарських підприємствах України : монографія. Київ : НААН,

2010. 240 с.

72. Ярмоленко В.П. Про склад і класифікацію виробничих запасів. Бухгалтерія в сільському господарстві. 2014. №11. С. 43-49.

73. Drury C. (2018) Management and Cost Accounting. 9th ed. London : Cengage Learning, 888 p.

74. Eric W. Noreen, Peter C. Brewer, Ray H. Garrison. Ray H. (2014) Managerial accounting for managers /– 3rd ed.p. cm.,. 32 p.

75. Horngren C. T., Sundem G. L., Stratton W. O. (2013) Introduction to Management Accounting. 15th ed. Pearson Education, 912 p.

76. Howard M. (2010) Schilit Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks & Fraud in Financial Reports. McGraw-Hill, 304 p.

77. Jerry J. Weygandt, Donald E. Kieso, Paul D. Kimmel (2010) Financial Accounting: IFRS. John Wiley & Sons, 848 p.

ДОДАТОК А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		Коди		
Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	2024	01	01
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ"БАКАЙ-АГРО"	за ЄДРПОУ	32090095		
Територія ЗАПОРІЗЬКА	за КАТОТТГ 1	UA2306001001065997		
Організаційно-правова форма господарювання 120	за КОПФГ	120		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб 19				
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон 70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ.КОМУНАРІВСЬКА БУД.76	2873970			

1.Баланс на 31 грудня 2023 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	994,9
Основні засоби :	1010	36 081,5	38 895,7
первісна вартість	1011	76 645,1	81 989,6
знос	1012	(40 563,6)	(43 093,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	36 081,5	39 890,6
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	36 973,8	37 771,5
у тому числі готова продукція	1103	24 143,9	17 838,2
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	3 841,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1 848,5	438,9
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	457,2	100,0
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	5 603,3	995,7
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	**1195**	44 882,8	43 147,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	80 964,3	83 038,4

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	58 496,7	64 286,8
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	**1495**	58 513,2	64 303,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	16 757,3	14 794,0
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	4 741,8	3 780,5
розрахунками з бюджетом	1620	263,1	149,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	688,9	10,9
Усього за розділом III	**1695**	5 693,8	3 941,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	-	-
Баланс	**1900**	80 964,3	83 038,4

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2023 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	39 964,9	35 346,0
Інші операційні доходи	2120	1 737,2	662,5
Інші доходи	2240	-	792,4
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	41 702,1	36 800,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(31 385,8)	(25 724,5)
Інші операційні витрати	2180	(1 568,9)	(1 508,2)
Інші витрати	2270	(3 020,6)	(1 695,5)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(35 975,3)	(28 928,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	5 726,8	7 872,7
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	**2350**	5 726,8	7 872,7

Керівник _____ Гринь Володимир Миколайович
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ Гринь Володимир Миколайович
(підпис) (ініціали, прізвище)

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		Коди		
Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	2025	01	01
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ"БАКАЙ-АГРО"	за ЄДРПОУ	32090095		
Територія ЗАПОРІЗЬКА	за КАТОТТГ 1	UA23060010010065997		
Організаційно-правова форма господарювання 120	за КОПФГ	120		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб 17				
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон 70441 ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ РАЙОН С.БІЛЕНЬКЕ ВУЛ. МИКОЛАЇВКА БУД.76	2873970			

1.Баланс на 31 грудня 2024 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	994,9	-
Основні засоби :	1010	38 895,7	39 146,4
первісна вартість	1011	81 989,6	84 059,8
знос	1012	(43 093,9)	(44 913,4)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	39 890,6	39 146,4
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	37 771,5	41 093,7
у тому числі готова продукція	1103	17 838,2	16 184,0
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 841,7	235,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	438,9	887,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	100,0	146,2
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	995,7	11 759,8
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	**1195**	43 147,8	54 122,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	-	-
Баланс	**1300**	83 038,4	93 268,6

Продовження ДОДАТКУ Б

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	16,5	16,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	64 286,8	79 486,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	**1495**	64 303,3	79 502,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	14 794,0	13 541,0
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	3 780,5	118,5
розрахунками з бюджетом	1620	149,7	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	10,9	106,6
Усього за розділом III	**1695**	3 941,1	225,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	-	-
Баланс	**1900**	83 038,4	93 268,6

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2024 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	51 915,1	39 964,9
Інші операційні доходи	2120	1 752,6	1 737,2
Інші доходи	2240	1 570,2	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	55 237,9	41 702,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(36 367,0)	(31 385,8)
Інші операційні витрати	2180	(1 871,6)	(1 568,9)
Інші витрати	2270	(3 628,8)	(3 020,6)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(41 867,4)	(35 975,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	13 370,5	5 726,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	**2350**	13 370,5	5 726,8

Керівник _____ Гринь Володимир Миколайович
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ Гринь Володимир Миколайович
(підпис) (ініціали, прізвище)

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад